

MAREEKOO

Yísuna ámiqira fasaasa ufa Mareekoo ákara rinau.

Yoohaneefa nammári nímimarufa Yísuna aaná afisúfa.

(Mataioo 3:1-2; Ruka 3:1-18; Yoohanee 1:19-28)

1 ¹Maa-akaráfa ásauku mundírana Yísunara Ánutuna ámaakuara ámiqira fasaasa ufa qídanoo. ²Ánutuna óoqeenáa tamummáqara fasiqa áuqu Eesaiaafa Yoohaneefa nammári nímarunara maaqí qímaseenoo ákara rinau. Íriaqa qinée qíní ufa máree marínnana qíní Ánutusa qísauku mundírana aní óorinni aqíqáananoo fídanoo aní aaná afisúannoo. ³Aadána maqa maaqakiqari moó fannoo maaqí qímasee fí fí qínoo fáaqaridanoo faiqí ánaasee qímamidanoo. Ínnee karaambáiqá fúaninna aanna afisúafa, andeeqára qóo kai karaambáiqá núani.

⁴Mi-tamummaqara fasiqána ufamaú kai maaqímasee óosana áraqau. Yoohaneefa nammári ními marufa aadána maqa maaqakiqari fíndifinoo faiqí ánaasee nammári rúmannimaqaidanoo maa-ufána qímanniminau. Ínneeqa mandáinainakiqari quándaki nammári marasáifanoo Ánutufa ínni mandáinaina ákiaqara minínniseenoo sía náruannoo. ⁵Yudeea máqa maaqaki márusa faqa Yeerusaree máqusaki márusa faqa mi-saqá márusa moómoosa Yoohaneefa márunnai Yoeradanna námmani áfainni márunnai óoqu réeqa nári mandáinainara kooroomásoofanoo Yoohaneefa Yoeradana námmariki mara quqásee kéeqamannimaqasee uqéerasoofaqa fíndifiqa miqóoqari fífainiqau.

⁶Yoohaneefa sía ámiqira qamunna afisínau tamummáqara fasiqa naanna rámassee aadaíka aadaíkírafa, kaméera asausínnai áuqira qamunna afisúsee aandáú apatannai áuqira pikapa qamunna rafáaqafuseenoo márínau. (Kaméera qóosa fooqáa ira aandau márídanoo.) Yoohaneena nárana naafaa óofaafana náriqa minára pándaafa oofaafanee qímaruna faqa ookasaasá anoona faqa kai née

márinau. ⁷Yoothaneefa maaqí qímasee faiqí ánaasee qímanniminoo qinau. Qiní qínaaqiannai kambíqaaninnafa qiní firaaqóo úriqararafa máriannoo. Qinée Yoothaneesa kásooqaqee kambíqaaninna fasiqana miná káaqa uréeqarausa máridaqa. Náqimasee fee qinée miná dadaaqianáuree uréeqara ainainira fasiqauqakiqari uréeqararausa máridaqa sía amana miná dadaaqianáura. ⁸Qinée nammárinna kai túpamannimaqaidaqa mifá náaquqara máraqunannai ínni túpamannimaqásaannoo.

Yísufa nammári maróofa. Sadanafa Yísuna amanufá.

(Mataioo 3:13–4:11; Ruka 3:21-22; 4:1-13)

⁹Yoothaneefa miqímmasee káqikaaqóo maríkufanóo Yísufa Kariree máqa maaqakiqari Nasaretee máqusaindari Yoothaneefa máruqoo óoquroofanoo Yooradana námmariki Yísuna nammáriki túpamamaqanau. ¹⁰Yísufa nammárikiqari fíndifinoo qáfoofanoo innaarúna rakéemafufanoo Ánutuna maraquna fannoo nakipurúnara foora Yísunasaa qumu quqánu. ¹¹Quqámáfufanoo innaarúnaindaraa ufa moó maaqí qímasee Yísunara qinau. Anée qiqáindi uqanna qímuqusira qímaaku márianafa qinée aníara ámiqimasee qíqara raidanoo. ¹²Dóo miqóoqari uqanna Ánutuna maraquna fannoo Yísuna aqiqéeno aadána máqa máaqaki káasau máqa máaqaki sía faiqi márunnai nánai fúannee qufanoo finau. ¹³Mifá miqóo óonu máridanoo qara fasiqa níku nísauku faasaana marisoofanóo Sadannafa aniréeno mandá óosana máraanifee qímaseeno amanamásee qáfoosianoo. Káasau aandauqa miqóo márufanoo Yísufa máríkufanoo áararoofanoo kudoosaápoofaqa qangiroouqá qumuréeqa dadaaqiqau.

Yísufa aaqee éera síammaa faiqí námu nífiqanau.

(Mataioo 4:12-22; Ruka 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴Yuda máqannaasa karaambáíqa Eeroodeefa Yoothaneena nammári nímimaruna karafúsaki rumbásoofanoo miqóoqari Yísufa Kariree máqa maaqaki óonuree faiqí ánaasee Ánutuna ámiqira fasaasa ufa qímannimida maaqí qímasee qímannimi marínau. ¹⁵Andeeqára kamu dóo ani máridanoo Ánutuna rakísira ququsa dóo adeedí ranóo máridanoo. Ínnee íneeqa mandáinainakiqari quándakinaqa ámiqira fasaasa ufa irisée ínni írirana minásaa rusíafa.

¹⁶Moo kári Yísufa nammári farúmma firaana Kariree máqa maaqaki máru nammarina áfaimau fidanoo noodáanna mi-nammarínaki máree marú fasiqaqanda nári qísafasaasa níndafanau. Miqandá nári óosana máraidaqa fira pateeuqa nammáriki áqusaida noodáannauqá rúmafi márufaqa máree máriqau. Moo fásíqa áuqu Simoonafa márinau, miná ákaqa miná faqa márúna áuqu Andurufa márinau.

¹⁷⁻¹⁸Yísufa miqandá níndafamásee qímanniminoo qinau, ínneeqara qiní faqa aniráifaqa faiqí ánaasee noodáannara foora maréeqee

Ánutuna quqúsaki quqéefaranoo fee qufaqa miqandá nári pateeuqa miqóo quqásee Yísuna faqa fiqau. ¹⁹Yísufa miqóoqari káqikaaqoo nammári áfaiqara fídanoo qaaraqánda qísafasáasa paqúrinau, miqandá Seebeedina ámaakuqara máriqau. Miqandá núqu Yameesana faqa narí ákaqa Yoohaneesandíri máriqau. Sía nammári nímimaru Yoohaneefa márínau, miná amaráfa márínau. Miqandá nári kanúqaki óoqu márídaqa fáfaa eendáki nári pateeuqá nammáriki áqusee noodáanna máraanee qídaqa deedaqí maríqau. ²⁰Yísufa miqandá níqafamasee náarooqafa nári nikoona Seebeedina faqa narí aináinímarúsa faqa quqánniseeqara Yísuna fí áfaqee fiqau.

Yísufa faiqí aundurái áfaanna áfaqanau.

(Ruka 4:31-37)

²¹Minamúsa Yísuna faqa fí fiufaqa Kapeeranaumma máqusai óonu raqau. Yuda máqannaasa amaana saríriqa sabatee qímarunasaa Yísufa náriqa amaana máaqaki kéeqafinoo faiqí ánaasee amaana ufara naakápanau. ²²Miná ufa írimarusa firaqóo náaquqanau. Sía Mooseena sándufa akoofásauqara foora qímannimínau, narí Ánutufara foora qímannisoofanoo náaquqanau.

²³⁻²⁴Yísufa qímannimí marúfanoo faiqí moó aundurái fáafasaaqa márúfa amaana máqaki kéeqafi fáqa quqásee Yísuna qímaminau, Yísu anée Nasareetee máqusanaafa anée nánaree maasá soodáaqidanee, anée maasá daru taikáraree ánidanee, qinée aníara íridaqa anée Ánutuna náaquqara ufa máree maríanafa máriananoo. ²⁵⁻²⁶Yísufa miná aundurákináa áfaanna amambainá qímasee qímaminau anée ufaséenana mi-fasiqánakiqari rafúdamaki fúa, qufanoo mi-faafasaaqáfa mi-fasiqána qumáree udámudámi firaqóo másee firaa kari aqnaakínakiqari fáqa quqáseenoo rafúdamaki sandánau. ²⁷Faiqí ánaasee miná qáfamasoofanoo náaquqoofaqa narí qímami narí qímamiqa qiqau. Maa-fasiqáfa Yísufa nánee márídanoo, nána fúka naakaparufa qínoo fee. Maa-fasiqáfa narí Ánutufára foora narí afeeka ufannái káasau afaannauqa qímannimifaqa eedóo kai qímasee rafúdamaki fíqa. ²⁸Miqúnara Kariree máqa maaqaki Yísuna áufakiana fannoo káqi káqi ufanoo aiqámai dáraaninai.

Yísufa óosana óosana aurírana taikánnisanau.

(Mataioo 8:14-17; Ruka 4:38-41)

²⁹Misá mi-amaana maqánakiqari rafúdamakufaqa Simoonasa Andurusa máaqaki fiqau. Yameesa Yoohaneesa misá faqa fiqau. Yoohaneefa nammári nímimaruna amaráfa Yísuna áiku ásaukukírafa márúfa misá faqa finau. ³⁰Simoonaa áiraamaku ánaasee áidafi márufanoo afaqa idídi márufanoo faiqaqée marínau. Yísufa máaqaki kéeqafufaqa mi-anaaseenára Yísuna qímamiqau. ³¹Yísufa iriséeno mifá márunnai

ónureenoo ásauku qumáreenoo uqéeroofanoo miná afaaqa idídiufa taikóofanoo aaqee fíndifinoo nárana aináina níminau.

³²Eenéemarufanoo súani kéeqoofanoo miqóo márusa nári faiqí ánaasee aurí marúsa faqa fuéena fáafasaaqa márusa faqa aiqáma nífiqee ³³Yísufinnai mínisoofanoo aiqáma mi-maqusánaki márusa mi-maqannáasa ani mara úqusee miqóo súqi máriqau. ³⁴Yísufa moómoo aurirana óosana óosana aurirana andeeqánniseenoo fáafasaaqa márusa moómoosa miqímma quqánnimufaqa rafúdamaki sandáqau. Misákina fáafasaaqauqa Yísufa Ánutuna ámaaku márúnara irisée kooroo íandoo qímasoofanoo Yísufa misá ufara qáo qufaqa sía ufa qirai káqi rafúdamakidaqa sandáqau.

Yísufa Kariree máqa maaqaki nímarinau.

(Ruka 4:42-44)

³⁵Mi-eendánaki faiqée kanánaana uqanna eendái Yísufa fíndifinoo máaqakiqari ráudamakinoo maqúsai óoqureenoo óoqiqaree faiqí sía máru maqa maaqanai óonu máridanoo Ánutunara innaaru qímarinau. ³⁶⁻³⁸Simoonafa faqa miná áqoondiuqa faqa randáqa nída Yísuna paqúrimasee qímamiqa qiqau, aiqámausa aníara randáidaqee qufanoo Yísufa qinau, maasá maa-maqa maaqánaki maqúsa maqúsa moo máqusai fuanáuranoo. Ánutufa misáuqaki faqa qímannimianee qímasee diqiqaisa máridaqa. ³⁹Miqí qímaseenoo Yísufa Kariree máqa maaqaki óonuree anirée ídanoo nári amaana máaqakiaqa kéeqafida qímannimidanoo naundurái fáafasaaqa márusa niqiqée márufaqa rafúdamakida fímariaqau.

Yísufa károora árimaru fasiqana ruúkaisánau.

(Mataioo 8:1-4; Ruka 5:12-16)

⁴⁰Mandá namuana károora ári maru fasiqáfa moó fannoo Yísuna óorini aqoori sáunara fufanoo firaqóo innaaru qínoo qinau. Óo karaambáiqua anée áidinana qiní károora dárimarina rukáqisaina taikáni. (Mi-aukuanná misá mi-auriránara firaqóo rufíasee miná nárimarusa náadumasaa níanasaa quqée máriqau.) ⁴¹⁻⁴²Yísufa mi-fasiqána qáfoofanoo ámuqusa mandáikufanoo ásauku uqéerasee miná afaaqasáa mundúseenoo qinau, eeóo qiní dídídanoo dóo rukáfua qufanoo dóo miqóo uqanna aaqee miqí qímarufanoo károora ruká taikánau.

⁴³⁻⁴⁴Ruká taikáfufanoo Yísufa amambainá qímasee qímaminau, aníki kai taikáfuani, sía moo fásiqa qímamia. Anée andeeqásee amaana máaqaki mári aanaiqikirana uqafíqasainanoo aní afaaqa károora árimarina aikuqummáseenoo aníara ánukanoo máriaanoo qíannoo. Miqí qínana anée károora nári marísa taikárausa aandáu tatúfirana Mooseena sándufamau fídana Ánutuna tatúfirana suqá amia. Suqámisáinaqa aiqámausa aní károora rukárana qáfamasee sía aníara eeráiriaqeera.

Miqí qímasee Yísufa mi-fasiqána aqiqoofanoo finau. ⁴⁵Mi-fasiqáfa károora taikáfufa sía Yísuna ufa irisée umeé ranau miqóoqari fidanoo aiqámai qímanniminoo finau. Firaaqóo qímannimunara Yísufa moómoosa ititóonara sía faiqíki amana márinau áadumai sía faiqí márunnai márufaqa faiqí ánaasee aiqámaindari mifá márunnai fimariqau.

Yísufa áiku ásauku pipisaaqá úsirana andeéqaisánau.

(Mataioo 9:1-8; Ruka 5:17-26)

2 ¹⁻²Qaaraqánda fee qaaramoó fáasaanee áiqaróofanoo Yísufa narí maqúsai Kapeeranaumma maqusai aniréeno narí máaqaqi kéeqafufaqa faiqí ánaasee minára iriséeqa mi-maqánaki moómoo kéeqee qumbíqafufanoo kooqíki faqa naambeéqai faqa qumbíqafufanoo Yísufa máaqaqi márídanoo Ánutuna ufa qímannimi márinau.

³Qímannimimarufaqa faiqí qaara faqa qaara faqa moó fasiqa áiku ásauku kúqirana qaindúsumaree miná áinaina faqa anirée Yísuna uqafiqáanee rufaqa faiqí ititáfufaqa kéeqarara anuqúsia misá máaqamau akarámáfiqa.

⁴Yísuna ákiaqa amummaqa nári eeféeda máaqa asaana rapéemandeeqa mi-fasiqána narí qaindá namufaqa minakí upeekásee quiqua quiqua ufanoo meemái Yísuna aaqá quqáqau.

⁵Misá írirafa firaaqóo Yísunasaa atooqónara Yísufa qáfamasee áiku ásauku kúqirana qímaminoo qinau. Qini qímaaku aní mandáinaina ákiaqa minnáisáidaqa. ⁶Mooseena sándufa akoofásauqa miqóo óoqumarifí írufanoo níkoqoofaqa nári naunduráki óonu máfi íriqa qiqau. ⁷Maa-fasiqáfa náqifeemásee únna qímasee paasóosidanoo Ánutuna ámaaqa máqaidanoo fee mi-ufána qídanoo fee. Sía faiqí moó fannoo amana faiqí mandáinaina taikánisaannoo Ánutufa kai amana miqíanno. ⁸Miqí qímasoofanoo Yísufa aaqee uqanna misá naundurákinaana iriséeno quándaki qímannimino. Ínnee náqi fee qifaqée ínneeqa náaqookinaana mi-mandufána qídee. ⁹⁻¹⁰Qinée maa-fasiqánara mandáinaina númoo minnáisáidee qúnnana ínnee qiníara sía amanaikíanoo fee qídee, qinée faiqí nímaaku maa-maqánasaa márídaqa faiqí mandáinaina taikárana qini afeeka márínara kooroommá nímaqaanura maa-firaa afeeka ainainánnai kooroommá nímaqaanura qinée maa-fasiqánara aneenná qaindásaqari findifinana mi-qainánara maree ámaaqa fua qíanaqa qinée mandáinaina taikánisaana afeeka qáfeefara. Miqí qímannimiseeno quándaki mi-aiku asauku kuqirána qímaminoo qinau. ¹¹Aní qímamídaqa anée fíndifinana aneenná qainda mara máree ámaaqa doo fúa.

¹²Miqí qímasoofanoo aiqámausa nífusaaqari mi-fasiqáfa fíndifinoo narí qainda mara qumáreenoo dóo ámaaqa káqi káqi finau. Misá qáfamasoofanoo firaaqóo náaquoofaqa Ánutuna amooqídaqa qiqau. Maasá sía uqanna maaqíra áinaina qáfaunasa márídaqa.

Yísufa Reefina áfiqanau.
(*Mataioo 9:9-13; Ruka 5:27-32*)

¹³Yísufa kafáa anirandée Kariree firaa farumma máruqoo fufaqa faiqí ánaasee moómoo miná áfaqee óonuroofanoo Ánutuna ufa qímannimimarinau. ¹⁴Mifá mi-saqá óonuree anirée ídanoo faiqí moó narí máqannaasa takísa munnimma maréeqeenoo Roomma máqanna nímimaruna paqúrinau. Mi-fasiqána áuqu Reefifa miná ákoofa Arafaiusafa márinau. Reefifa narí oopísaki óoqumarifi márufanoo Yísufa miná qáfamasee anirée qímaminoo qinau. Anée qiní faqa fua qufanoo, Reefifa iriséenoo aaqee fíndifinoo Yísuna faqa finau.

¹⁵Yísufa marikínoo moo kári Reefina máaqaki kéeqafi nárana née márufanoo mandá óosana máree márusa faqa takísa munnimma máree márusa faqa Yísuna faqa nímarusa misákiqari akaqáusa Yísufa narí faiqinámu faqa Reefina máaqaki óoqu marifi nárana née maríqau. ¹⁶Mooseena sándufa akoofásauqa Farisai ámaana ufa qímarusa aniráma qáfamaseeqa Yísufa mandá óosana máree maríasa faqa takísa munnimma máree maríasa faqa náidanoo fee qímasee Yísuna faiqí námu umeé írammiriqa qiqau. Náqaa fee qifanóo fee takísa munnimma máree maríasa faqa mandá óosana máree maríasa faqa nárana náidanoo fee asaurírana sía fee márifanoo. ¹⁷Miqí qufanoo Yísufa misá ufa irisée qímanniminu. Faiqí ánaasee ámiqimasee máriafaqa sía tutáqausiannai fídaqa, aurímaríasa kai tutáqa fínnai fídaqa. Sía qinée andeeqárausa náararara qúmuafanausa márídaqa, faiqí ánaasee ínnee mandá oosana máree maríasee qímasee nífaqee maríasa misára Ánutufinnai ubeekaaqéera náaraaqeera qinée qúmuafanausa márídaqa.

Nárana áuramásee innaaru qufá.
(*Mataioo 9:14-17; Ruka 5:33-39*)

¹⁸Moo kári Yoohaneefa nammári nímimarúna áiku ásauku faqa Farisai ámaana ufa qímarusa níku nísauku faqa Ánutufa maasá ufa írianífee qímasee nárana márufaqa miná minníseeqa náararée márufaqa innaaru sáika kai qímaríqau. Akaqáusa Yísufunnai óonuree írammiríqau, náqi fee qifaqee aní áiku ásauku sía misá naanna ráida Yoohaneena áiku ásauku faqa Farisai ámaana ufa qímariasa níku nísauku faqa nárana sía narai náararee marifaqa innaaru qídaqa, aní áiku ásauku nánaree sía miqídee qufanoo ¹⁹Yísufa qímanniminoo qinau, nimundára qóomaqa sakasée náidaqa suqímaríasa náararee márídee miqídee. Oo sía uqanna miqífara. Amundára fásiqa miqóo márídaqa asasíra faasaana márifaqa nárana náida márídaqa. ²⁰Kásooqaqee moo áukuana misá amundára fasiqa qiní misákinaana rumbámaree múnu darusáifaqa mi-karí qiní qíku qísauku nárana minníseeqa náarara márídaqa innaaruqífaranoo.

²¹ (Yísufa Farisai ámaana ufa qímarusa faqa Yoohaneena nammári máreemarúsa faqa misára óoqeenáa Mooseena sándufa nári níku nísauku qímannimamarúnakinara kíkiqusususee qamunnara faqa úainna nammariara faqa miná kíkiquammúsinau. Kafáa narí qúmu fuka ufana narí faqa nímarusa qímannimunara fúka uainna faqa fúka qamunna faqa kíkiqusinoo maaqí qímasee qímanniminau.)

Sía faiqí moó fannoo fúka qamunna ati atekárana marasée náuraa qamunnasaa ititáanee qímasee akunúannoo. Miqínanoo fúka qamunna ati fannoo óoqeenáa qamunna afauqáqarafa rakéinoo firaqóo anaqíannoo. ²² Yáfee faiqí moó fannoo náuraa tunda taqu maraséeno fee fúka nammari adíannoo fee. Sía miqíannoo. Ruqía fínanoo aiqáma nammari qúmiqaráandoora. Fúka taqu andásee fúka nammari minakí adíasainanoo miná amaná máriannoo.

(Yísufa maqásaa máru aukuanna misá uáinna nammari tatisée aandáu apatannái áuqira táquki adíasee kísaaqasaa máaqaki quqásoofanoo márinau. Marikínoo ámiqinoo márufafa miná mara máree maqee maqee néemariqau. Uáinna nammari misá maqee maqee née marú nammarifa márinau. Mifá aandáu apatannai áuqira taquara qufaqa, maasá qeeqa ufakiqari táqu uqannée qídaqa.)

Sabátasaa sakuma ruqóosa noofá.

(Mataioo 12:1-8; Ruka 6:1-5)

²³⁻²⁴ Yísufa moó faasaana Sariríqasaa Yuda máqannaasa amaana fáasaana narí faiqí námufafa maqúsamau nídanoo sakuma úmmaquqoo ququsanaki fídanoo miná faiqí námu fí sakuma rasáfú maree naqáfufanoo Farisai ámaana ufa qímarusa nínadafamásee Yísuna qímamiqau. Aní faiqí námu Mooseena sándufa, Sariríqa sándufa rukáidaqa sakuma ruqóosaidaqa aináinidaqa.

²⁵⁻²⁶ Yísufa miná iriséeno quandáfi maaqí qímasee qímanniminau. Ínnee Dafidina óosana sía fee ínnee ásaana rídee. Óoqai Sauroofa miná árirarufanoo sandéeno áararée márufanoo Ánutuna amaana máqaki Nooba máqusai márúnaki kéeqafinoo Ánutuna ámimaru feemúna marasée námasee akaqána marasée narí faiqí námufafa nímufafa naqau. Mooseena sándufa rukíasee nanau, aanáiqikirausa kai née maría feemúna márufanoo sándufa rukíasee káqi qeefa nanau. Mi-aukuanná Abiatarafa aanáiqikirausa úriqararafa márinau. Ínnee moómoo kari miná ásaana rímariafa miná óosana ínnee sía fee minára írdee. ²⁷ Ánutufa narínaindari faiqí dadaaqí mari ainainee qímasee Sariríqa amaana fáasaana áuqeeqeenoo faiqí níminau. Sía káqinaindari Sariríqa amaana fáasaanara irisée faiqí áuqeeqeenoo amaana fáasaana áminau. ²⁸ Minára qinée faiqí nímaaku amaana fáasaana faqa miná sándufausa faqa úriqararausa márúnausa márídaqa qinée misára naaqée qúnaqa náidaqa miqí marifanoo sía numóo máriannoo.

Yísufa ásauku súfirana andeeqóofa.

(Mataioo 12:9-14; Ruka 6:6-11)

3 ¹Yísufa moó faasaana kafáa mi-amaana maqánaki kéeqafi qáfoofanoo faiqí moó ásauku súfirafa faiqí ánaasee moómoo námufaqa kéeqafi márinau. ²Akaqá fásiqa ánaasee Yísunara ufa qianée qímasee ámaarusidaqa ásauku súfirana faqa Yísuna faqa ámiqimasee nínnda fee máriqau. Yísufa Sariríqasaa fee faiqí ásauku súfirana andeeqáannoo fee Mooseena sándufa rukíaannoo fee qídaqa qáfee máriqau. ³⁻⁴Yísufa amaana máqaki faiqí ánaasee amaana ufa qímannimidanoo ásauku súfirana áramásee qínau anée maí anirée aiqámausa nífusaa kíkíqia qímaseenoo quándaki faiqí ánaasee írammirinoo qínau. Mooseena sándufa Sariríqaa faasaana sándufa fannoo maasára náqi fee qídanoo maasá mínásaa faiqí anaasee dadaaqafée ianaúree kurírdianaúree maasá faiqí márirana asumufée marannímianauree kurídi taikánnímaqaanauree miqí qufaqa misá sía ufa qiqau káqi kásoomáfiqau.

⁵Yísufa miná qáfamasee raiqára óori maraséenoo faiqí ánaasee aiqáma múnu nindá fee míni nindá fee máseenoo misá áaqarana afeeka irirana nindáfa másoofanoo misára ámuqusinau. Ámuqusufanoo mi-asauku súfira fasiqána qímaminoo qinau aneenná ásauku ratutáa qufanoo ásauku ratutásoofanoo miná ásauku ámiqinau. ⁶Farisai ámaana ufa qímarusa minakí márusa qáfamáseeqa amaana máqakiqari ráuda mákufaqa Eeroodeena ufa írimarusa faqa suqúfufaqa Yísuna árira ufa qímaríqau.

Yísufa kanúqakiqari aiqáma máqannaasa ufa qímanniminau.

⁷⁻⁸Miqóoqari Yísufa Karíree fárumma firaa farumma tia márunnai óoqufufaqa faiqí ánaasee moómoosa áfaqa máree óoqu fiqau. Akaqáusa Karíree máqa maaqakiqari ániqau, akaqáusa Yudeea máqa maaqakiqari ániqau akaqáusa Yeerusaree máqusakiqari ániqau akaqáusa Idumeea máqa maaqakiqari ániqau akaqáusa Yooradana námmani dínni áfainni márusa ániqau, akaqáusa Tíree máqusakiqari faqa Sidoonna máqusakiqari faqa misaqá márusa faqa ániqau. Dóo mi-fásiqa anaaseesá moómoosqanna tatúfufaqa Yísufa ímaru ainainausara iriséeqa qáfararee qímasee ani suqíqau. Faiqí ánaasee moómoosa Yísuna áuqaidaqa radámuaqaammímaríqau.

⁹⁻¹⁰Yísufa misakínaana moómoo aurímarusa andeeqánnisée marúnara faiqí ánaasee aiqáma óosana óosana aurírana máraqanusa nísaukukoo Yísuna áuqaananoo maasá aurírana taikáanifee qímasaida Yísuna áuqaidaqa radámuaqaa ímaríqau. Yísufa minára iriséenoo narí faiqinámu qímanniminau ínnee kanúqa rarisáma daaqá nammáriki quqáaqa misá qiní radámifaqa kanúaki akaránaqa sía radamuaqa qufaqa misá

miqímmiqau. ¹¹⁻¹²Faiqí ánaasee fáafasaaqa naunduráki márusa Yísuna qáfamásoofaqa naunduraki máru fáafasaaqausa fáasai misá Yísuna qáfamaseeqa fáaqa quqásee koorooíqa qiqau. Anée Ánutuna ámaaku máriana fee qufanóo Yísufa nimambainá qímasee qáoo qínoo qinau sía ínnee áfaannauga qiníara kooroo iaqa.

**Yísufa qíkuni ooqu qaara marasée fasiqa narí
faiqi námukiaqeera máranau.
(Mataioo 10:1-4; Ruka 6:12-16)**

¹³⁻¹⁴Mi-fasannái Yísufa ámuuqu namusa óorureenoo narí áiku ásauku máriane qímarusa náarā másoofaqa aniroofanoo Yísufa misakínaana qísaukuqara faqa qíku ooqu qaara marasée núqu réenoo qiní faqa máriaqee qímasee núqu réenoo niqiqoo fásiqausee qímasee qímannimino qinau, qinée ínniara rusandeesámumásee máreeqa qinée ínni niqiqánaqa maqúsa maqusa nídaqa qímannimiaqa. ¹⁵Faiqí ánaasee fáafasaaqa naunduráki márina aqiqée marúnna afeekana nímianaqa aqiqefaranoo. ¹⁶⁻¹⁷Maanamúsa Yísufa rusandeesámumandee máranau.

Simoono Yísufa moo áuqundanau Peetoorooneé qímasee rusandeesámumandee miná faqa narí faiqi námuki quqánu.

Seebeedina ámaakuqara Yameesafa faqa narí ákaqa Yoohaneena faqa miqandá Yísufa moo núquranau Booneeraqeesafa mi-nuqúna óosana innaarúnai qímarina fooqáaqandee qímasee miqandá faqa rusandeesámumásee narí faiqi námuki quqánu.

¹⁸Andurufa faqa

Firipifa faqa

Baratooromeeufa faqa

Mataioofa faqa

Toomasifa faqa

moo Yámeesafa Arafaiusana ámaaku márúna faqa

Tadeusafa faqa

moo Símoonafa nári kaamánnaikiaqeera qímarúfa.

¹⁹Yudasifa Keerioota máqusaindaraafa Yísunara kásooqaqee uqeeqáaninafa miná faqa misáuga faqa maréeqeenoo narí faiqi námuki quqánu.

**Beeraseeburanannai áfaanna aqiqáidee qiqau.
(Mataioo 12:22-32; Ruka 11:14-23; 12:10)**

²⁰Miqóoqari Yísufa narí máaqai Kapeeranaumma máqusai máaqaki kéeqafufaqa faiqí ánaasee moómoo uqanna máaqaki ani umbíqafufanoo nárana naani quná minníseenoo narí faiqi námufaqa sía nanau. ²¹Faiqí ánaasee Yísunara dóo fúrufara mándeeaafoo qufaqá miná átiyuqa níranaqoofaqa Yísuna óonu rarisée ánirara deedaqiqua.

²² Mooseena sándufa akoofásauqa akaqáusa Yeerusaree máqusaindari qúmusa Yísunara maaqí qímasee qímaríqau. Mifá áfaannauqa úriqararafa Beeraseeburafa miná aundurái márifa márídanoo fee qiqau. Akaqáusa Yísunara áfaanna úriqararausa afeeka ámimariafanoo minánnai áfaannauqa niqíqáidanoo fee qímaríqau. ²³ Yísufa minára iriséeno faiqí ánaasee náramma quqásoufaqa aniroofanoo moo áinaina kíkíqa ususéeno quandára ufa kai qímannimino qinau. Náqimasee Sadannafa quándaki Sadannana aqíqáanno fee sía amanaikíanoo. ²⁴ Moó máqannaasa narínni narínni rákíqa rakeekaa íqa dóo mi-maqannáasa taikée kurídifaranoo. ²⁵ Moodáa oosana moodaa maaqaki máriasa rakuakíqa dóo misá faqa taikéefaranoo. ²⁶ Sadannafa narí quqúsakinaasa faqa miqíkai ínoo rakuakínanoo sía amana kísaaqasaa márianno moodáa moodáa ínoo taikáanno.

²⁷ Úmmuarimari fasiqafa náqimandee afeeka fasiqa máaqa rapéemaseeno miná aináina úmmuarianno fee sía amanaikíanno. Mi-ummuari mari fasiqáfa aniréeno sánda qumáreenoo mi-afeeka fasiqána rumbá quqáseeno miqóo miná máaqaki kéeqafi miná aináina úmmuarianno. Qinée Ánutuna afeekannái Sadannana rumbá quqáseeqa miná áfaannauqa faiqí nauduráki máriasa niqíqáidaqa. (v 30) Misá mandá óosana máree maru afaanna Yísuna aunduráki márúnara Yísufa mi-ufána qinau.

²⁸ Maa-ainainára kai íriaqa sía aunúqa. Faiqí ánaasee óosana óosana mandáinaina faqa óosana óosana mandá ufa qírana faqa moómoo kari qímariana faqa Ánutufa minánuqa ákiaqara amaná minínnisaanno. ²⁹ Moó fannoo Ánutuna náaquqara máraqunara mandá ufa qínanoo Ánutufa miná ákiaqara sía uqanna minnáisáanno mi-ufána qímarifa náaru náaru fímaria idánaki áaqarana marasaifanoo sía uqanna Ánutufa minnáisáanno. ³⁰ (-)

Ánutuna ufamau fímariasa qiní áinaina márídaqa.

(Mataioo 12:46-50; Ruka 8:19-21)

³¹ Yísufa miqída máaqaki ufa qímannimímarufanoo miná ákaqaafasaa miná ánoona saimbaqa naambeéqai ani kíkíqíqa márídaqa Yísuna qímamíaneerufanoo sía amanaíkufafa faiqí moó aqíqée óonu Yísuna qímaminanoo ániani fee qiqau. ³²⁻³⁵ Máaqaki Yísuna fíqu fíqíqíqa óoqu mariqa márusa mi-ufána irisée qímamíqau aní ánoofa faqa aní ákaqaafasaa faqa mádaanai márídaqa ani áaréeaa foo qufanoo Yísufa iriséeno miqóo márusa irámmirino qinau. Yáfee qiní qínoo fee yáfee qiní qíkaqaafasaa fee qímaseeno narí faqa márusa múnu nında fee míni nında fee máseeno qinau. Qáfaaqa, maaqóo qiní qínausa qiní qíkaqaafasauqa márídaqa, qiní qíkoona íriranamau fímariasa misá kai qiní qíkaqaafasaa qiní dáuna qíkaqa qiní qínausa márídaqa.

Qaqama aaqée mári ufafa.
(*Mataioo 13:1-9; Ruka 8:4-8*)

4 ¹Yísufa kaifáa Kariree námári áfainni óoqu máridanoo Ánutuna ufa miqóo suqí marúsa qímannimi marínau. Faiqí ánaasee moómoo miná ufa íriraree qímasee aiqáma aniréeqa Yísuna ititásoonara mifá kanúqaki akarámáfufanoo nammáriki áfiqa quqáqoofanoo múnu kásoomásee máridanoo minakíqari nammári áfaisaa faiqí ánaasee márusa Ánutuna fasáasa ufa qímannímimarínau. ²Yísufa sía akooqóo qímanniminau, quandára ufakiqari qímannímidanoo maaqí qímasee qímanniminau.

³Ínnee ámiqímmasee íriaqa faiqí moó fannoo maasá Yuda máqannaasa óosana máreenoo maqá rúmaseenoo ráisa fooqána úmmaqirara miná qaqama marasée minaki aaqásoofanoo ururanau. ⁴Mifá miqóo aaqáidanoo akaqá qaqama fannoo aatáta níku rée máriaqoo faqa áqufufaqa ufiniuqa anirée miná kai námasaqau. ⁵⁻⁶Akaqá qaqama óoni meemái maqáki márufanoo minásaa maqá óodaa márunasaa aaqásoofaqa sía moómoo maqa márúnara maqá tootooqí marúnara dauní ururámafi márufanoo súani firaafá qoofanoo miná atuka sía meemái kéeqoonara súani árufanoo aadánusinau. ⁷Aaqásoofanoo akaqá qaqama amuka faqáafa márúnaki áqamakinoo áqufínoo kambíqafufanoo amuka faqáa ainaina fannoo miná arusaifanoo mandáikinoo márída sía qaqama íreenoo. ⁸Akaqá qáqama fannoo ámiqira maqasaa áqufufanoo maqákiqari ururéenoo kambíqafínoo dóo qaqama íreenoo, akaqáfa óodaa íreenoo akaqáfa ámiqímasee íreenoo akaqáfa fíqaramasee íreenoo.

⁹Yísufa mi-ufána qímannímidanoo maaqí qinau. Ínnee náaqoofaqaasa kai maa-ufána qímannimunnana íriaqa.

Yísufa quandárufa qímanniminau.
(*Mataioo 13:10-17; Ruka 8:9-10*)

¹⁰Qímannisoofaqa fufaqa Yísufa naríaraa márufaqa akaqáusa miná faiqí námu qísauku qara taikásee qíkunni ooqu qara márarausa faqa anirée quandára ufa óosanara iroofanoo qímanníminoo qínau. ¹¹Ánutufa narí quqúsakinaa qumeé írirana qímannímannee qímasaifaqa qímannímidafa akaqáusa áqoosai máriasa quandára ufa kai qímannímunaqa íridafa. ¹²Tamummáqara fásíqauqa misára maaqí qímasee ákara ríqau. Misá maqee maqee qáfáidaqa sía qáfeefaranoo.

Misá iriqaraasamásee síamma írifaranoo. Misá írifau Ánutufinnai ubeekáma fifánoofau misá mandáinaina ákiaqara minnínisani. Minára qinée Yísusa quandára ufa kai qímannímidafa.

Qaqama aaqára ufa óosana koorooufá.
(*Mataioo 13:18-23; Ruka 8:11-15*)

¹³Yísufa narí faiqí námufaqa faiqí akaqáusa faqa qaqama aaqáranara írámmirufanoo maaqí qímaseenoo akooqóo kooroomásee qímanníminau.

Ínnee sía fee mi-quandara ufána óosana írídee. ínnee sía miná íríqa náqi fee mándee aiqáma quandára ufa írífaree. ¹⁴Qaqama aaqée marí fasiqafa Ánutuna ufa qaqamara foora aaqáidanoo. ¹⁵Moo kári akaqá ufa faiqí naunduráki aanásaara foora aaqásaafanoo írífanoo Sadannáfa ufiniara foora miná aaqee uqanna aakúeeqee áqidanoo. ¹⁶⁻¹⁷Akaqá fasiqa ánaasee naunduráki óoni maqásaara foora qaqama fannoo áqufidanoora foorá mi-ufána iriséee asasamásee marasaafanoo sía meemái ánoona óoqu fínara sía kísaaqasaa máridanoo, mi-ufána saara ummaara fee, áriranee, kambíqafifaqa dauní minnísaidaqa. ¹⁸⁻¹⁹Akaqá fasiqa ánaasee amuka faqáa ainainaki aaqée mária qaqamara fooqána máridaqa. Misá Ánutuna ufa iriséeqa maaqóo mária ummaara kadápirirafa faqa munnimara rímariafa faqa óosana óosana ainainara rímariafa faqa mi-ufáusa kai Ánutuna ufa radámusaifanoo sía qaqama íraidanoo. ²⁰Akaqá fásiqa ánaasee ámiqira maqasaa aaqée mária fara foora máridaqa, misá Ánutuna ufa iriséee máraanara qaqammara foora íraidanoo akaqáfa óodaa íraidanoo akaqáfa ámiqimásee íraidanoo akaqáfa fíqaramasee íraidanoo.

Qóoma qumbírana quandárana kíkíqa usirafa.

(Ruka 8:16-18)

²¹Yísufa káqi qímannimidanoo qinau. Faiqí moó fannoo qóoma qumbímaree dífaani ameemaanai sía minní quqáidanoo béeta ameemaanai sía minní quqáidanoo akooqóo quqáqaiifanoo káaqa qáanifeera. ²²Miqíkaimmásee kásooqaqee aiqáma kukéeeqee marí ainaina óosana óosana Ánutufa maréeeqee akooqóo quqáanno aiqáma rafáaqa fímari ainaina faqa akooqóo quqáanno. ²³Ínnee náaqoo faqaasa íríaqa.

²⁴Yísufa kafáa maaqí qímasee qímanníminau, ínnee náaqoo írimari ufanara ámiqimandee rakísiaqa. Anée nána ufa fee faiqí ánaasee níminanoo Ánutufa mi-ufánannai kai aninná rafáaqa fú amaqaanno sía aneenná qínnana amana káifau ani rafáaqafuámaqannoofau fíqaramasee aní rafáaqafuámaqanno. ²⁵Faiqí moo áinaina uqaqée márinnana moo fáqa Ánutufa ámianno. Faiqí moó fannoo aináina síainnana káqikaa ainaina márinnana Ánutufa mara márainanoo káqi sámú uqanna márianno.

Qaqama narí kai kambíqarana kíkíqa usirafa.

²⁶Yísufa kaifáa qímannimino qinau. Ánutuna quqúsa maqásaa fasiqa anaaseeki sía akooqóo kambíqaidanoo kukéeeqanoo mári ifa kambíqeenoo akooroo ídanoo, mifá faiqí moó fannoo narí áfuqaki qaqama aaqáidanoo foora kambíqaidanoo. ²⁷Mi-fasiqáfa qaqama aaqásee eendáki faiqéeno fáasaana narí aináinai óonuree anirée miqí márifanoo dóo qaqama aaqáqaiifa dóo kambíqafino. Mi-fasiqáfa sía kambíqarana óosana írífanoo narí kai dóo kambíqafino. ²⁸Maqá

fannoo náamma ámifanoo kambíqafinoo qaqama íraidanoo. Indaarú úmmaqusainanoo radiqifinoo áfumu kambíqafinoo dóo ururéenoo áfufeenaarinoo dóo qaqama íreenoo qaqama ánoona kambíqaidanoo. ²⁹Qaqama akuqámáfifanoo mi-fasiqáfa paipána qumáree ateká maree múnú máaqaki quqáidanoo.

Qúmini qaqamara foorá radiqifinoo firaafáikidanoo.

(Mataioo 13:31-32, 34; Ruka 13:18-19)

³⁰Yísufa káqi qímannimidanoo moo qúandara ufa qímannímidanoo irámmirinoo qinau. Ánutuna maqásaa ququsakina faiqí ánaasee máriasa nánara fooree márídee. Nana quandára ufannai fee kooroo íanáree. ³¹⁻³²Qínee maaqí qímasee qímannimianaura, qúmini qaqama fooqána káqikaana faiqí moó fannoo miná maramáreenoo úmmaqusainanoo kambíqafinoo firaá tia saqáriara foora aiqáma aakaaqakínaa andanda úriqararafa márídanoo. Miná ásaana firaanáikinanoo ufini anirée miná ásaana auqaánaí ánaamu usakáidaqa.

³³Yísufa narí ufa óosana oosana quandára ufakiqari faiqí ánaasee narí írirana amana kái qímannimínau. ³⁴Sía sía quandára ufakiqari qímanníminau quandára ufakiqari kai qímanními marínau. Mifá narí faiqi námufaqa náaduma márunnai mínni mi-quandara ufána óosana kooroommánímínau, maqee maqee miqímmi márínau.

Yísufa ufannái úfai ámakaura taikánau.

(Mataioo 8:23-27; Ruka 8:22-25)

³⁵Mi-faasaanná eenófanoo Yísufa narí faiqi námu qímannimínoo qinau. Dóo ánifaqa sípaki akarámáfinaqa Karíree fárummaki fítaqamareeqa muqáfainni nínanai fuaqa. ³⁶Misá eedóo qímasee faiqí ánaasee minnísee Yísufa óoqu marúnaki akarámáfufaqa Yísuna áfiqee farúmaki fiqau, akaqáusa máriqa kanúqaki misá sáimbaqa fiqau. ³⁷Misá farúma qámabaanai fímarufanoo úfai firaafá úqinoo nammári ámakaurufanoo sípaki nammári téeqinoo qumbíqararinau. ³⁸Yísufa kanúqa átinni ákiaqa qunúsaa rúmasee faiqaqéuufaqa miná faiqi námu rufíasee anirée áfaurida qiqau ufasáa rakísirafa fíndifua maasá kaqí kaaqóo nammárika ukúqnaidaqa kúqirarammidaqa anée sía fee maasára íridanee. ³⁹Yísufa fíndifinoo úfaira doo sáa qímasee nammáriara ámakaura dóo taikáa qufanoo úfai úqirafa taikéeno nammári ámakaurirafa taikáfinoo dóo firaaqóo dáí qímáfinau. ⁴⁰⁻⁴¹Dáí qímáfufanoo Yísufa quándakinoo narí faiqi námu níqidanoo qímannimínoo qinau. Ínnee nánaree rufíaidee. Ínnee qiní saqárikirafa síaisee márídee qufaqa misá firaaqóo rufíasee náaquoofaqa narí qímami narí qímami qiqau. Maa-fasiqáfa nánee, sía faiqí faqa áfaannauqa faqa kai miná ufara eedóo qídaqa, úfai faqa nammári faqa miná ufara eedóo kai qídaqa.

Faiqí aunduraindaraa áfaannauqa kúara aundurái kéeqaqau.

(Mataioo 8:28-34; Ruka 8:26-39)

5 ¹Dóo miqóoqari kanúqa fannoo Kariree fárummaki ffiufanoo nammári dínnafai níanai Keerasa máqannaasa maqa máaqa múnu raquru áminau. ²Yísufa kanúqakiqari maqásaa áqufufanoo faiqí moo fáafasaaqa aunduráki márufa Yísufinnai aniranau. ³⁻⁵Mi-fasiqána máqannaasa faiqí irí mara máraida óoni áamarai ákundee máriqau. Mi-fasiqáfa mi-ooni aamaránaki faiqée marúfa márinau. Moómoo kari misá miná qumáreeqa sáinandannai miná áiku ásauku rumbá quqássoofanoo afeekaikámándeenoo ásaukusaaqaraa sáinanda rakéemma áquseenoo áiku rumbáqoo sáinanda túri mándee miná rakéemma áqusoofaqa sía amana miná qumáree maríqau. Miná afeeka úriqaranoo márúnara misá sía amanaikíqa minnísoofanoo faiqí madikámaqoonakiaqa faqa áaqana áaqanakiaqa faqa fáaqa quqánoo nídanoo óonisamu qumáraidanoo narí afaaqa atekánoonufa márinau.

⁶⁻⁷Yísufa kanúqakiqari aniroofanoo mi-fasiqáfa óoni aamaraki níanaindari Yísuna qáfamaseeno sandée aniréeno Yísuna óorinni aqoori sáunara fínoo óorindari firaa kari fáaqa quqáseeno Yísuna áaramáseeno qinau. Óo Yísufa anée firaaqóo úriqarara Ánutuna ámaaku márianano. Anée nánaree maasá soodáa qídanee. Qínée afeekaikámánde aní qímamidaqa. Anée Ánutunara irisée sía qíní dárúa. ⁸Mi-fasiqáfa sía fifau miqí qinau. Yísufa miná aundurákináa afaannara anée mandá áfaanna maa-fasiqána aundurákiqari rafúdamaki fúa qunára mi-fasiqáfa miqí qinau. ⁹Yísufa miná ufa iriséeno irámmirinau aní áuqu yáfee qufanoo mi-fasiqána aunduráindari áfaanna fannoo qinau. Maasá moómoosa qúsidaqa márunnanara maasá dúqu qúsirausee qídaqa.

¹⁰⁻¹³Miqí qímasoofanoo áfaannauqa faqaa fasiqa fannoo narí aundurákináa afaannauqara kafáa kafáa Yísuna qímaminau. Sía maa-maqa maaqánakiqari misá niqíqáa. Miqí qímaseeno Yísuna qímamimarufanoo. Mi-nammarína áfainni ámeemai adeedí kúara moómoo andanda néemariqau. Mi-fasiqána aundurákimari áfaannauqa kúarauqara Yísunara afeekaíkíqa qiqau maasá díqiqannee qímasee díqíqáinaqa kúarauqa naunduráki fúa qufanoo Yísufa dóo fuaqée qufaqa mi-afaannáusa mi-fasiqána aundurákiqari rafúdamakufaqa kúarauqa naunduráki kéeqaqau. Kúarauqa naunduráki kéeqoofaqa mi-ameemánaindari sandámáqaraasufaqa farúmmaki bururú qufaqa aiqáma kuqu taikáqau. Mi-kuaráusa tu tauséenna (2,000) kúara máriqau óoni saqári áuqíqa máriqau núkudara foora máriqau.

¹⁴⁻¹⁵Mi-kuarásasaa rakísi marú fasiqausa mi-kuaráusa nindafamásee quqásee sandámáqaraasamásee maqúsai márusa faqa uíqaana maaqakiaqa márusa faqa qímannimiqau. Qímannisoofaqa aiqáma

qáfararee qímasee anirée qáfoofanoo moómoo áfaanna aundurái máriu fasiqafa andeeqásee qamunna afisúsee írirana marasée miqóo óoqumari fí márufaqa ani qáfoofanoo náaquqee náindirí ranau. ¹⁶⁻¹⁷Fáasai máriusa Yísufa áfaanna niqíqoona faqa kúara nammáriki áqufunara faqa qáfoosa misá maqúsaindari aniroosa aiqáma ainainara qímannimisoofaqa misá iriséeqa Yísunara rufiaseeqa mifínnai óoquree kafáa kafáa irámmiridaqa qiqau maasá maqa máaqaqiqari amanée anée finnáree qiqau.

¹⁸Yísufa eedóo qímasee kanúaki akarémárufanoo áfaanna aundurái máriu fasiqafa Yísunara afeekaikámáseenoo irámmirinoo qinau amanée qinée aní faqa funáuree qímasee fuki faakí qinau. ¹⁹Yísufa irisée qáoo qímasee qímaminoo qinau. Anée aneenná máaqaí anirandée óonureenana aneenná ánoona ákoona átiuqa qinée karaambáíqa aní firaqóo dadaaqúnnaana faqa firaqóo aní firaqóo ámuqusunnaana faqa qímannimía. ²⁰Miqí qímasoofanoo anirandée narí maqa máaqaí óonuree qísaukuqara taikásee máqusanaasee qímarusa aiqáma qímannimimáree fíqu fíqu qídanoo Yísufa dadaaqunara qímanniminoo nímarinau. Aiqámausa mi-ufána írimarusa firaqóo náaquqoofaqa náindirí roofaqa óo kúqaa fee miqínoo fee qiqau.

Kísaaqandaikimaru ánaaseena andeeqánau. Yísufa qufanoo Iairusana áraamuna fíndifinau.

(Mataio 9:18-26; Ruka 8:40-56)

²¹Yísufa miqóoqari kanúqaki akarámáfufanoo nammári taqamáree díndanai kafáannai finau. Miqóo óonuroofaqa faiqí ánaasee moómoosa Yísuna ani mara ititásaqau. ²²Mi-maqúsánaki amaana máqasaa rakísimaru fasiqafa miná áuqu Iairusafa aniréenoó Yísuna óorini maqásaa áqufufanoo afeekaikámámandee fuki faakí qinoo irámmirinau. ²³⁻²⁴Qiní qíraamuna káqikaa qiraamuna aurímarifaqa amanée anée aniréenana aneenná ásauku minásaa quqásainanoo fíndifuani kúquandoora qufanoo Yísufa miná faqa fíndifi finau. Fímarufaqa moómoosa titiqímafufaqa fídanoo misá rusadeesámumandee fímarinau.

²⁵⁻²⁶Miqóo misáki ánaasee moo márinau. Qísaukuqara taikásee qíkuni óoqu qaara marasée aukuana kísaaqandaikimaru anaaseefa márinau, mifá moómoo tutáqausunnai fímarufanoo sía andeeqóofanoo fira teeroo quqáranakí márinau. Mi-anaaseefá tutáqausunnai narí munnimma maqee maqee áqii taikásoofanoo sía miná aurírafa taikánau maqee maqee firaanáikinau. ²⁷⁻²⁹Mi-anaaseefá Yísuna afeekara iriséenoó faiqí ánaaseekiaqa qumeé miná ánaaqiannai óonuree maaqí qímasee írinau, qinée óonuree miná qamunna kái áuqamasáananoo miná afeeka fannoo qiní aurírana taikáqisáanno.

Miqí qímasee faiqí ánaasee titiqímafufanoo ánaaqianaindari misákiaqa rusandeesámumándeenoó ani miná qamunna áti kai áuqamásoofanoo

narí aundurákiqari fidíka réereeufta taikánau, narí aurírafa taikáranara narí írinau. ³⁰⁻³¹Yísufa narí faiqí andeeqára afeeka narísaaqari funára iriséenoo faiqí ánaasee qámbaanai quandáfi írammirinau yáfee qiní qamunna áuqeenoo fee qufaqa narí faiqí námú qímamiqa qiqau, moómoosa aní ititáfuanakina nánaree anee yáfee qiní qamunna áuqee foo qídanee moómoosa ititáfuanaki fímarinano. ³²Yísufa sía misá ufa írinau káqi randée marínau. ³³Mi-anaaseefá narí aurírafa taikóonara iriséenoo áindirireenoo áaquqoofanoo Yísuna áikuki óorindari aní kummáramáfufanoo aiqáma ánoona ufa kai qímaminau. ³⁴⁻³⁵Yísufa iriséenoo qímaminoo qinau Óo qiní qíraamuna aneenná írirana qinísaa rusímarianafa mifá kai aní andeeqéenoo dóo asoóaranaki fúa aní aurírafa dóo taikéenoo.

Miqí qímarufanoo Iairusána máaqaki márusa anirée Iairusána qímamiqau sía ufasáa rakísirana kadáapi árua dóo aní áraamuna kuqúfínoo. ³⁶⁻³⁷Yísufa sía misá ufa írinau. Iairusána qímaminoo qinau, Sía rufíaa, qinísaa kai aneenná írirana mundúa qímasoofaqa aiqáma miná faqa ániusa aiqáma Iairusana máaqaki kéeqararufanoo Yísufa qáoo qímaseenoo narí faqa Peetooroona faqa Yameesafa faqa miná ákaqa Yoothaneefa faqa dóo minamúsa kai Iairusána faqa nífiqamareenoo Iairusána maaqaki óoru fíqau. ³⁸⁻³⁹Misá Iairusána máaqai óonuroofanoo Yísufa faiqí ánaasee ikífaafau qírana faqa fáaqa fuísee qírana faqa múnari mínari qírana faqa nínđáfamáseenoo máaqaki kéeqafínoo qímannimínoo qinau. Nánaree múnari minári ída fee qikíraqáidee maa-faiqífa sía kúqinoo máridanoo faiqaqée ídanoo.

⁴⁰Misá minára irisée Yísunara naanaidara qímasee uteéti qufanoo Yísufa aiqáma niqíqámáseenoo faiqi ánaukoo faqa miná áiku ásauku qaaramoó faqa mánaaqá kúqiraqoo nífiqee kéeqanau. ⁴¹⁻⁴²Yísufa mi-kuqira manaaqána ásauku qumáreenoo nári ufakíqari káqikaa manaaqa qinée aní qímamidaqa dóo fíndi fúa qímasoofanoo mifá aaqee fíndifínoo dóo nináu. Minakí márusa miná qáfamasoofanoo náaquqeenoo náindiriranau. Mi-manaaqáfa qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara aukuaana marasoo mánaaqafa márunara náaquqanau. ⁴³Yísufa afeekaikámasee qímannimínoo ínee maa-manaaqána andeeqáqaunnufana umeéaaqee qímasee quándaki mánaaqara qinau maa-manaaqána nárana ámifanoo náani qímasoofaqa miqímíqau.

Yísufa narí maqúsai Nasareeteenní namummáqanau.

(Mataioo 13:53-58; Ruka 4:16-30)

6 ¹Yísufa mi-manaaqána mara fíndifummáseenoo miqóoqari fíndifínoo narí maqúsai Nasareetinní finau, narí faiqi námufaqa miná faqa fíqau. ²Nasareete maqúsai Yuda máqanna márunara náriqa amaana Sariríqasaa amaana máqaki kéeqafufanoo Yísufa Ánutuna ufa qímanními

márufaqa misá irisée tautúmasee qiqau. Maafá maa-amiqira iriranná yái fee máreenoo fee, yáfee maa-irirána ámino fee náqimásee faiqí sía áuquaqa ira ainaina áuqidanoo fee. ³Maasáki kámundaa máriifa mifá kai máridanoo, miná ánoofa Máriafa máridanoo maaqóoqaraa ánaasee faiqí máridanoo, miná ákaqaafasaaauqa Yameesana amaráfa faqa Yooseesa faqa Yudasina amaráfa faqa Simoona amaráfa faqa maaqóoqaraasa márifanoo Yísufa misákinaafa máridanoo. Miná ásooqmaaka faqa maaqóokai máridaqa. Misá minára miqí qímasee níkoo fee qiqau.

⁴Yísufa miná iriséeno maaqí qímasee qímannimianau. Tamummáqara fasiqa moó fannoo máqusa maqúsa fídanoo qímannimianau misá iriséeqa miná ufara kúqaa fee qifáranoo narí máqannaasa faqa narí áinaina faqa narí moodáa fasiqa ánaasee faiqí faqa miná ufa síamma írifaranoo. ⁵⁻⁶Yísufa narí máqannaasara miqímmidammia foo qímasee sía amana moo fásiqa ánaasee mandáikirusa andeeqánnimaqararee qinau. Qaaramoó aurúsasa kai ásauku quqásoofaqa fíndifiqau. Narí máqannaasa nári írirana sía minásaa mundúnara irisée firaqóo taútinau.

Yísufa narí faiqí námu niqiqoofaqa qímannimiqau.

(Mataioo 10:5-15; Ruka 9:1-6)

Yísufa miqóo narí maqúsaí Nasareeteendári dínni dínni fíqu fíqumma márusa misá qímannimímarínau. ⁷⁻⁹Qímannimiseeno narí faiqí námu náarama quqáseenoo mandá áfaanna faiqí ánaasee naundurái márusa misá niqiqára afeeka nimiséeno qaaraqánda qapámandee qaaraqánda qapámandeenoo qímanniminoo qinau, Sía moo áinaina máree fuaqa sáunu kai qara máree fuaqa, féemu faqa uqá faqa munnimma faqa sía máree fuaqa, níku ánaamu afisúmareeqa siuta moodáa afisúmaree sía aabaá moó máraaqa. ¹⁰Ínnee maqúsa maqusa fídaqa moo máqusaki óonu ráifanoo mara quqáinna maaqanaki quqásaina sía namummáqaga nuaqa minakí kai faiqáida nuaqa, minakíqari moo máqusa fíqa fuaqa. ¹¹⁻¹²Ínnee moo máqusai fífaqa misá sía ínni mara quqéeqa sía ínni ufa írifafa ínnee fídaqa kookoomma afaqá nínaamarasee fuaqa. Ínnee miqíqa Ánutuna náruaninnanara misá aaquqímánnimaqéefaranoo. Yísufa miqí qímaseeno niqiqoofaqa maqúsa maqúsa fídaqa faiqí anaaseera nári mandáinainara nímeesuquaqeera qímannimiqau. ¹³Qímannimidaqa moómoosa naunduráki áfaanna fáafasaaqa márusa niqiqámánnimi márufaqa rafúdamakida fímariqau. Miqíqa fídaqa aurúsa níkiaaqa sáuna fadameenara fooqána adásoofaqa fíndifi máriqau.

Eeroodeefa Yoohanee nammári nímmaruna ákiqa tuqínau.

(Mataioo 14:1-12; Ruka 9:7-9)

¹⁴⁻¹⁵Yísuna áufakiana ufa fannoo aiqáma atinai dáraanimámbunara Eeroodeefa mi-ufána faqa iriséeno taútinau. Akaqáusa Yísunara

Yoothaneefa nammári nímimarufa kúqiranakiqari fíndifinoo firaa ainaina áuqeemari fee qufaqa akaqáusa Yísunara Eeriaafa óoqeenaa tamummaqara fasiqa mifá kaifáa kambíqanoo máridanoo fee qufaqa akaqáusa óoqeenaa tamummaqara fásiqa fooqáafa kambíqanoo máridanoo fee qiqau.

¹⁶Eeroodeefa mi-ufáusa iriseenoo narí qinau, Qinéé óoqai Yoothaneena nammári nímimaruna anuka atekásaafanafa mifá kai kúqiranakiqari ánída qinoo.

¹⁷Óoqai Eeroodeefa narí kai qímannimufaqa sundíauqa Yoothaneena nammári nímimaruna rumbámaree karabúsa máaqaki quqáseeqa firaa sáinanda qumáreeqa rumbá quqásoofanoo márinau. Eeroodeefa sía fífau Yoothaneena maréeqee rumbáranaki quqánau. ¹⁸Yoothaneefa nammári nímimarufa maqee maqee ánaasee qúmmuarunasaara áqunara rumbá quqánau. Eeroodeefa narí ákaqa Firipina ánaqa Eeroodia námmarina káqi narí afaaqi faqa márufanoo qúmmuarunara Yoothaneefa qímaminoo qinau Anée aneenná ákaqa ánaqa Eeroodia námmarina qúmmuaramminana máraananoo Ánutuna ufa rukíasee miqíananoo. ¹⁹Eeroodia námmarifa Yoothaneena ufa irisooofanoo afaaqái káqi ati qanóo márufanoo máridanoo miná áriranara randée márufanoo Eeroodeefa qáoo qufanoo sía árinau. ²⁰Eeroodeefa Yoothaneenara írirana andeeqára qikairi síai fasiqa fee qímasee minára ruffaseenoo karafúsaki séenoo ititásoofanoo sía Eeroodia námmarifa árinau. Eeroodeefa maqee maqee Yoothaneena faqa ufa qíranara áidi márufanoo maqee maqee Yoothaneena áaramasee ufa qímamimarinau. Yoothaneena ufa fannoo Eeroodeefa maqee maqee Yoothaneena faqa ufa qufanoo Yoothaneena ufa fannoo Eeroodeena raqúrámufanoo áqu ufafa afaaqái ati qanóo marúnara síamma írimarinau káqi maqee maqee Yoothaneena karabúsaki márúnna áaramasaida ufa narí qímami narí qímami qímariqau.

²¹Dóo ánaasee Eeroodia námmarifa rakísinoo fífiufanoo áruaninna faasaana paqúrinau. Mi-fasaanná faiqí Eeroodeefa Eeroodia námmarina afaaqi narí ánoofa narí maqóo faasaannara iriseenoo qoomáqa firaaná suqáseeno kaamána úriqararausa faqa sundíauqa úriqararausa faqa Kariree máqa maaqaki faiqí firaasá faqa náaramasoofaqa aniréeqa née maríqau.

²²⁻²⁵Misá née márufanoo ánaasee Eeroodia námmarina áraamuna fannoo aniréenoo misá nóorinni idí ámiqirana ráidanoo aqoori ráqee marínau. Aqoori ráqee marufaqa misá írufanoo adíafaa qufanoo Eeroodeefa qoomáqa nímiufa mi-manaaqána áaramásee aiqámausa nífusaa qímaminau, aní ámiqira idi akiaqara nána ainainee qínaqee ámianauree qinau. Sía kai ufa kái qinau narí amana náaree aqiqámáseenoo qímaminau, Anée nána ainainarée ádidanoo fee anée qínaqa mi-ainainná aní ámianauree. Anée Kariree máqa maaqa dínni

rakísianee qínaqa qinée qámbaana óosusee dínni aní ámianana anée misásaa rakísia qufanoo narí ánoofinai óonureenoo qinau, nánaree qímamianauree qufanóo miná ánoofa maqee Yoohaneefa nammári ními marífa kúquanífee qímasee Eeroodeenara qíkaru qíandoo qímaseenoo ákiaqa tupúmma maree mínisaifaqa qeeqá qifunnoo miná qáfamasee kúqaa kúqiifoo qianáuree qímasee narí áraamuna qímaminau. Yoohaneefa nammári nímmarina miná anuka ateká maree miná ákiaqa míni qímiaqeera kai qía qufanoo miná áraamuna fannoo anirandéenoo sandée óonureenoo Eeroodeena qímaminoo afeekaikámánde qímaminau anée maqee uqanna Yoohaneefa nammári nímmarina anuka tuqúsee fidíka máaqamau íandoora qímasee saqári difaaniki ákiaqa quqásee míni qímiannee qufanoo Eeroodeefa firaaqóo uqanna ákooqamáfinau. 26-28 Ákooqoofanoo sía amana qáoo qinau. Aiqámausa nífusaa narí amana aqiqámásoonara asaurúseenoo narí sundía moó áqiqoofanoo karáfúsa márúnaki óonureenoo Yoohaneena anuka atekáseenoo saqári difaaniki miná ákiaqa quqáseenoo máree míni Eerodia námmarina áraamuna ámufanoo mifá maréeqeenoo narí ánoona áminau.

²⁹ Yoohaneefa nammári nímmaruna faiqi námu mifá kúqunara irisée ani miná írí máree múnu ákundaqau.

Yísufa féemu namufaqa noodáanna faqa nímufo.
(*Mataioo 14:13-21; Ruka 9:10-17; Yoohanee 6:1-14*)

³⁰ Yísufa narí faiqi námu niqiqoofaqa maqúsa maqúsa nídaq qímannimunara faqa áuqoonara faqa Yísuna míni qímamiqau. ³¹⁻³² Qímamimarúfaqa faiqí ánaasee moómoosa anirée qumbíqafunara nárana nárafa sía amanaíkufanoo Yísufa narí faiqi námu maaqí qímasee qímanniminau. Ániaqa ínnisaimbaqa faiqí sía máriannai óonuree idooáaqa. Míqí qímaseenoo narí faiqi námufaqa nammári áfainni óoquree kanúqaki akarámafufaqa nammári ámuuqumau fiqau.

³³ Faiqí ánaasee moómoosa nínđafamáseeqa óo Yísufammi foo qímasee nári maqúsaki nári maqúsakiqari óonu maree ani máreeufaqa Yísuna kanúqa fannoo múnu maqánamu raqúru ámufanoo nínđafoofaqa faiqí ánaasee moómoosa fáasai áfainni qúsi maríqau. ³⁴ Yísufa kanúqakiqari maqásaa áqufínoo faiqí ánaasee moómoo nínđafamásoofanoo firaaqóo ámuqusufanoo qinau. Óo maaqóo máriasa sipsípa aandaurofoora rakísirafa síaisa máriafanoo fee qímaseenoo Ánutuna ufa óosana óosana ainainara qímanniminau. ³⁵⁻³⁸ Eenóofaqa Yísuna faiqi námu Yísuna qímamiqau, dóo eendídanoo anée niqiqáinaqa káqikaa maqusakiaqa nárana feefaurífaqa maaqóo faiqí síaiqoo máridanoo fee qufanoo Yísufa qinau ínneeqá kai nárana nímiaqa qufaqa misá qiqau, maasá sía amanaíkianaura maasá moómoo óoni máreeqa óonu moómoo féemu feefaurúmasee mínisee nímiaanaqa náifanoo sía amanaikíannoo,

maasá sía amanaikídaqa qufanoo Yísufa qinau. Ínni féemu náqummee máridanoo óonu qáfaaqa qufaqa misá óonu qáfamaseeqa anirée qímamiqau, maasá féemu moodáanai qísaukunamu, noodáanna qaaraqánda faqa máridanoo fée qufanoo

³⁹⁻⁴⁰Yísufa qímanniminoo qinau. Ínnee faiqí ánaaseera qífaqa misá rainá rainámáfinaqa náadu náadu ruúmbaku fínaqa qúsau rasonóokamasee óoqumari máree fuaqa qufaqa faiqí ánaasee eedóo qímasee ruúmbakiranakiqari padímambufaqa óoqu marifiqau. Akaqá ruúmbakiranakiqari wan handareeta máriqau akaqá ruúmbakiranakiqari qaara fasiqa níku nísauku taikásee qísaukuqara taikásee fasiqa ánaasee máriqau. ⁴¹⁻⁴²Óoqu marifufanoo Yísufa mi-moodaannai qisauku feemúna qumáree noodáannaqara faqa qumáree sandáaqai óori uqéerasee Ánutunara dúfi dúfi qímaseenoo mi-feemúna ruqí ruqí mándeenoo narí faiqi námu nísaukuki quqásoofaqa faiqí ánaasee óoqu máriranakiqau nimi máree fímariqau. Yísufa miqí kai ínnoo noodáanna faqa ruqí ruqí mánnimufaqa miná faqa nimi máree fufaqa noofanoo nímuaqufaqa akaqána káqi quqáqau. ⁴³Yísuna faiqi námu miná átaraasa qumáree qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée uqá qumbiqáqau. ⁴⁴Mi-naranná née marúsa faifa tauséenna fasiqa máriqau, ánaasee faqa faiqiuqáindi faqa máriqau. Óoni saqári áuqusee moómoo uqanna máriunara faifa tauséenna fee qínoo máridanoo.

Yísufa nammári ámuqaqumau finau.
(*Mataioo 14:22-23; Yoohanee 6:15-21*)

⁴⁵Yísuna faiqi námu nárana átaraasa mara mároofanoo Yísufa narí faiqi námuara afeekaikámánde fuki faakí qínoo niqiqoofaqa misá miná áfunni kanúqaki akarámafi Beetasaida máqusai nammári dínni afainni fiqau. ⁴⁶Misá fímarufanoo Yísufa faiqí ánaasee niqiqámásoofaqa fufanoo mifá narí faiqi námu nímanda máseenoo naríaraa ámuqaqumausaa óoru máridanoo Ánutunara innaaru qímarinau.

⁴⁷⁻⁴⁹Eendúfanoo Yísuna faiqi námu kanúqaki nammári qámabaanai nímarufanoo Yísufa naríaraa maqásaa máridanoo misá nínfafoofanoo úfai fannoo misá nóorindari ánidanoo kanúqa mara fúrufarimarufaqa púrannai púridaqa kadaapindi maríqau. Ínaaqiana kookoorána ufaqi marú kamuqoo Yísufa misúnnai fídanoo nammári ámuqaqumau áiku rámasee finau. Mifá kanúqakinaasa fínnaaqaréeera foora fímarufaqa Yísuna faiqi námu áfaanna fee qímasee rufíasee fáaqariqau. ⁵⁰⁻⁵¹Misá fáaqarumasooofanoo Yísufa qímanniminoo qinau. Sía mapáraa iaqa nifaqa quqásee kásooiaqa qinéemma ánidaqa. Yísufa miqí qímaseenoo misá faqa kanúqaki akarámafufanoo misáki óoqumari fufanoo úfai fannoo taikáfinau. Taikáfufaqa Yísuna faiqi námu mapáraa íqa naundurá faqa fúrufariqau. ⁵²Yísufa moodáanai qísauku féemu ruqí ruqí mándee

nímufaqa noofanoo amanaíkunara miná faiqi námu sía miná ánoonara andeeqásee írusa márídaqa nammári ámuuqumau ánunara faqa sia írìqau.

Yísufa Keenesareeta máqusanaasa aurírana taikánnisanau.

(Mataioo 14:34-36)

⁵³⁻⁵⁵Misá miqóoqari kanúqaki nammári ámuuqumau fíqa munu maqá raqúrámufaqa fítaqá maréeqa máfi kanúqa qusúseeqa dóo Keenesareeta máqa maaqammifoo qímaseeqa kanúqakiqari áqufíqa maqásaa óorufufaqa misaqá márusa miqóoqaraasa Yísufammifoo qímaseeqa sandéeqa máqusa maqusa qímannimufaqa náriqa aurímarusa qaarísa rumbá máraidaqa yátinnai fee Yísufa fúannoo fee qímasaida aurímariasa qaarísa rumbá máraidaqa Yísuna óorinni míni quqée maríqau.

⁵⁶Yísufa yá maqusanai fee yá táunnaki fee yá aináini marúnaki fee finau nári aurímarusa nífiqa máraidaqa mifá funnáini múnú makéetaki firaa saqa márúnaki quqásee Yísunara nári nímuqusa óokiqari firaaqóo qímamiqau. Maasá sía kadáapi ámirara qímamidaqa aurímariasa aní qamunna áti kai áuqamásaída fíndififara qídaqee qufanoo Yísufa eedóo qufaqa miná qamunna áuqee marúsa ámiqi mándee fíndifi maríqau.

Yísufa Farisai ámaana ufa qímarusa níqinai.

(Mataioo 15:1-9)

7 ¹⁻²Farisai ámaana ufa qímarusa faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa faiqí ánaasee nárana náraree qímasaida nísauku nammári úqidaqa miqí fee maaqí fee qímasaídaqa fífau sándufa óosana óosana quqée maríasa maríqau. Misá Yeerusaree máqusaindari qumurée ani mara Yísuna úqufufaqa níndafoofaqa Yísuna faiqi námu nárana néemariqau sía Farisai ámaana ufa qímarusa nísauku nammári úqirainni káqi née maríqau.

³Farisái amaana ufa írímarusa faqa Yuda máqannaa aiqámausa faqa nári nínaaku nitaatóosa naanna ráidaqa aiqáma kari nísaaqusaida nárana née maríqau, sía nísaaqusee sía nárana née maríqau. ⁴Makéetaki máree marú ainaina nammári uqusée suqásee née maríqau, misá sía minára kaifau miqí qímaríqau óosana óosana ainainara miqí qímaríqau. Misá káafauqa faqa susufínauqa faqa dísauqa faqa faiqára qári faqa nísauku faqa miqímasee maaqímasee nammári úquaqee qímarufaqa miqíqa fídaqa ákeekamásaída miqí maríqau.

⁵⁻⁶Farisái amaana ufa qímarusa faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa káaqa firaaqóo mináuqara fuki faakí qímarusa márúnaki Yísuna faiqi námu sía nísauqirai káqi nárana noofaqa qáfamasee Yísuna áqíqa qíqau. Náqee fee qífaqee aní faiqi námu maasá qikeekú qikaakú óosana minnísee sía nísauqirai káqi nárana naída fee qufanoo

Yísufa qímanniminoo qínau. Óoqeenaa tamummáqara fasiqa Esaiiaafa andeeqásee ínniara tamummaqaséenoo ínniara mandá qaara irirana máree máriasee qinau.

Mifá ínniara maaqí qímasee Ánutuna ufa ákara rinau. Maa-fasiqa anaaseesá nífauru fannoo kai únnaqimásee qiní dúqu uqéeree máriasa, nímusa káqinni ubeekárausa máriafanoo.

⁷Misá faiqí qímaria sándufana qumáree únnaqimásee Ánutuna sándufammifoo qímasee faiqí ánaasee naamúaqidaqa. Miqí qímasaídaqa Ánutunara innaaru qífanoo síammiriannoo.

⁸Yísufa mi-tamummaqara fasiqána ufa qímannimiseenoo narí maaqí qímasee qímanniminau. Ínnee Ánutuna ufa máfi quqáseeqa faiqí aaquqíra ufamau kai fímariasa máriafanoo.

⁹Ínnee ínneeqa káaqa iriqaraasámandee íriranannai ínneeqa faiqí faiqí ufa faiqí ánaasee qímannimianee qímaseeqa Ánutuna ufa maréeqee nínaaqiannai quqáseeqa. ¹⁰Mooseefa Ánutuna ufa qímannimidanoo maaqí qímasee qímanniminau. Ínneeqa nínaukoora asasammándeé ámiqida misá núqu uqéeraaqa. Faiqí moó fannoo narí ánoona ákoonara mandá ufa qínnana mi-fasiqána kuqámmarusaaqa. ¹¹⁻¹³Ínnee minára maqee maaqí qímasee áaqee maríafanoo faiqí moó fannoo narí ánoona ákoona dadaaqímarina nímianauree qímasee kafáa óonu máfi irisée sía nímidanoo amaana máqaki quqásee Ánutuna ámidee qímaria fasiqanara sía áaqaida andeeqáidee qímariafanoo. Miqídaqa Ánutuna ufa máfi quqáseeqa ínneeqa ufa kái uqéeree máriafanoo. Dóo ínnee Farisai amaana ufa qímariasa miqíra áaqara ainaina moómoo uqéeree máriafanoo.

Faiqí naunduráindaraafa faiqí putaa ídanoo.

(Mataioo 15:10-20)

¹⁴Yísufa miqí qímaseenoo Farisai ámaana ufa qímarusa niqiséenoo miqóo faiqí ánaasee moómoo márusa kafáa náaramáseenoo ániaqee qufaqa aniroofanoo qímanniminoo qinau. Ínnee aiqámausa qiní ufa irisée ámiqimmasee iriaraasiaqa. ¹⁵Sía moo áinaina fannoo faiqí ánaasee óoki námasainanoo mifá maaqínaki putaammá amaqaánnoo faiqí ánaasee naunduráindari úrimari manda ufafa mifá faiqí putaammá nimaqáidanoo. ¹⁶Ínnee náaqoo faqaasá kai náaqoo íriani.

¹⁷Dóo miqóoqari Yísufa narí faiqí námu faqa faiqí ánaasee minínniseenoo máaqaki kéeqafufaqa miná faiqí námu óoruree mi-ufána qímannimunna oosanara iraqau. ¹⁸⁻¹⁹Iroofanoo Yísufa qímanniminau. Ínni írirafa faiqí ánaasee írirafa óorudupirausa máriafanoo. Sía fee ínnee mi-ufa oosanná íri fee sía moo áinaina óoki quqásaananoo aundurái óoqufí marífa sía mifá faiqí putaammá nímaqaannoo, sía aunduráki

óoqureenoo ámuqusakifau kéeqaidanoofau sía miqídanoo áranandaki óoqureenoo úmiqaraidanoo. Mi-ufána qunánnai Yísufa aiqáma náranara idaaqíra fee kai qinau.

²⁰Yísufa minára kafáa narí faiqí námu qímannímidanoo qinau. Faiqí narí naundurákiqari úrimari manda ufafa kai faiqí putaammá nímaqaidanoo. ²¹⁻²³Faiqí aunduráki ámuqusa óokiqari mandá írirafa kambíqaidanoo faiqí rarisámeeqeenoo mandáinaina máraranaki quqánnisáidanoo, mifá kai rarisámeeqeenoo áaqaranaki faqa aináina úmmuariranaki faqa faiqí kuqá náriranaki faqa faiqí ánaasee narí úmmuari narí úmmuariranaki faqa moosá aináinara rírana faqa óosana óosana mandóosana faqa nári níkaruqírana faqa nári nifaaqa kooroo írana faqa naríara naríara rairai qírana faqa naríara naríara múnuqi míniqírana faqa narí afaaqa amooqírana faqa fúrufarira óosana faqa mifáúqaindi faiqí naundurákiqari ururée marífa mifáúqa kai faiqí ánaasee putaammá nímaqaidanoo.

Yísufa aamína maqannaa anaasee áraamuna fíndifufa.

(Mataio 15:21-28)

²⁴⁻²⁵Yísufa mi-maqa maaqána minníseenoo moo máqa maaqa Tiree máqa maaqaki óonureenoo moo máqaki faiqí ánaasee maqee maqee qinée fúnannai ánunannai ititée maríafaqa sía qíqafaaqee qímasee qumée íreeda kéeqanau. Sía mifá amana kukéeqaranaki márinau. Ánaasee moó fannoo narí áraamuna aundurái qooqéena fáafasaaqa márufanoo Yísufa ani márúnara iriséeno anirée Yísuna ámuqusa óokiqari dadaaqíranara dadaaqínanoo fíndifuanifeera miná áikuki maqásaa rúmafinau. ²⁶Mi-anaaseefá Siria máqa maaqakiqari Fooeenisia máqusaki kambíqarafa ánaamuru ánaasee márufa aniréeno Yísunara qíní qíraamuna aunduráki mári qooqeenaa fáafasaaqa aqiqáinanoo rafúdamaki fúani fee qufanoo Yísufa qímaminoo qinau. ²⁷Maasá Isaraee máqannaa Ánutuna faiqi námuara foora máriasa misá náaree nárana nímirafa andeeqánoo máridanoo. Faiqiuqáindi nárana marasée fainíuqa áqu níminafa sía andeeqánoo máridanoo fée qufanoo mi-anaaseefá qinau. ²⁸Óo maa-fasiqa faiqiuqáindi náidaqa átaraasa fainíuqa anirée néemariasá máridaqa. Kúqaa qinée ánaamuru fainíara foora máridaqa átaraasará kai qinée innaaru qídaqa. ²⁹⁻³⁰Miqí qufanoo Yísufa qímaminoo qinau anée mi-ufána qíannana ákiaqara dóo aní máaqai fúa. Dóo aní faiqi aunduráindari dóo fáafasaaqa rafúdamaki fínoo qufanoo mi-anaaseefá narí máaqai óonuree qáfoofanoo dóo miná áraamuna qaarísa faiqaqée márufanoo kúqaa fáafasaaqa rafúdamaki fífinau.

Yísufa áaqoo aunírana andeeqánu.

³¹⁻³²Miqóoqari Yísufa Tiree máqa maaqaki minníseenoo Sidoona máqusai kéeqafi fíqummákufanoo Kariree fárúmna áfainni óoqu

ranau. Óoqu fídanoo qísaukuqara taikásee máqusa misaqá márusa fínnaaqareenoo fímarufaqa akaqáusa faiqí moó áaqoo aunírana ufa qírara mammáqi marúna áfiqamaree míni Yísufa máruqoo míni quqásee áranaiqi qímamiqau. Anée maa-fasiqánasaa aneenná ásauku mundúsainanoo andeeqáani. ³³⁻³⁴Miqí qímasoofanoo Yísufa mi-fasiqána maréeqeenoo faiqí ánaasee moómoo márunara iriséenoo káqi átinaí quqáseenoo narí ásauku ámuka faiqí áaqoo aamarai upeekáseenoo qáqaaara fidiséenoo mi-fasiqána ámaakiri ásaukunnai áuqamáseenoo óori innaarúnai uqéraseenoo núpi núpi qímaseenoo narí ufakíqari qímaminoo qinau eefafata maasá ufakíqari dóo ruíqaannee qinau. ³⁵Miqí qímasoofanoo aaqee kái miná áaqoo ititárafa ruqíafufanoo miná ámaakiri rumbárafa idukúfufanoo andeeqásee ufa qinau. ³⁶Ufa qímasoofanoo Yísufa aiqámausa áranaiqi qímanniminoo qinau, sía maanára moosá qímannimiaqa qinau. Yísufa kafáa kafáa qáoo qímarufaqa misá moó faqa moó faqa qímannímiqa fímariaqau. ³⁷Aiqámausa mi-fasiqána andeeqóonara írufanoo náaquqamasoofaqa maaqí qiqau. Dóo qáfaaqa mifá ámiqimándeé idaaqamándeé aiqáma ainaina óosana óosana aurirana andeeqáidanoo. Mifá náaqoo auní maríasa faqa andeeqánnisaidanoo ufa sía qíasa faqa ufa qírana nímídanoo.

Yísufa kaifáa féemu ruísee nímufa.

(Mataioo 15:32-39)

8 ¹Yísufa Kariree námari áfainni káqikaaqoo óoqu marikúfaqa faiqí ánaasee suqúmaree miqóo ani Yísufa máruqoo usufufanoo ufa qímannimimárufanoo qaaramoo fáasaanaikufanoo misá nárana taikáfufanoo Yísufa narí faiqi námu náarama qímanniminoo qinau. ²Qinée maa-fasiqa anaaseesára qímuqusámmidaqa qaaramoo fáasaana qiní faqa máriafanoo maqee dóo nárana misáindi sía máridanoo. ³⁻⁵Qinée sía nárana nímirai káqi niqíqánaqa fídaqa aanái kudoosaápee fóora, akaqáusa níanaindari ani máridaqa qufaqa miná faiqi námu irámmiriqa qiqau. Maa-aadana maqa maaqánaki máridaqa yái fee nárana paqúrimandee máq moómoo fasiqa anaaseesa nimana nímianauree qufanoo Yísufa irámmirinoo qinau ínni féemu náqummee máridanoo fee qufaqa misá moodáannai qísauku dínni ani qaara marasée féemu máridanoo fée qiqau.

⁶⁻⁷Yísufa faiqí ánaaseera maqásaa aiqáma óoqu máriaqee qufaqa aiqáma óoqu marifufanoo mi-feemúna dínni qísauku taikáseenoo dínni ani qaaraqánda marasée féemu (7) maraséenoo Ánutunara dúfi dúfi qímaseenoo ruqí ruqí máseenoo narí faiqi námu nísaukuki quqásoofaqa aiqáma fasiqa ánaasee amana kái nimimáree fiqau. Noodáanna káqikaanáuqa akaqána marasée dúfi dúfi qímaseenoo miná

faqa narí faiqi námu nimisoofaqa nímiqau. ⁸Aiqámausa néeneesoofanoo nímuuqumminau. Foo tauséenna (4,000) fasiqa anaasee núkudara foora miqóo máriusa nímuuqu inau. ⁹⁻¹⁰Misá námammaree sooná átaraasa Yísuna faiqi námu dínni taikásee dínni ani qaaraqánda (7) marasée uqá rúmasoofanoo Yísufa faiqí ánaasee niqiqoofaqa daráanimambufanoo Yísufa narí faiqi námufaqa sípaki akarámafufanoo nammári ámuuqumau moo máqa maaqai Daramanuta máqa maaqai finau.

Innaarúnai firaa ainaina uqaqífiqaanee qírufa.

(Mataioo 16:1-4)

¹¹Miqóo Farisai ámaana ufa qímarusa Yísuna faqa raiqára ufa óosana áraqau. Misá Yísuna ufaanara foora fufúsee áruanifeera qímasee Yísunara faiqí sía áuqaaqaa ira ainaina áuqamásainaqa maasá aníara kúqaa Ánutuna faiqífée qianáura. ¹²Miqí qímasoofanoo Yísufa narí aundurái qímiridanoo qinau. Akasáa yáiree fee ínne mandá oosana taikáannoo fee, qímaseenoo akooqóo qímanniminoo qinau, nánaree maqee máriasa mookíra ainainara maqee maqee fíndífinaqa qáfaanee qída fee, dóo qinée qímannimidaqa sía qinée miqímandee Ánutuna afeekara kooroomásee uqannífiqaanauranoo.

Ooruku anoona kíkiqua úsiranara rufíaaqa.

(Mataioo 16:5-12)

¹³⁻¹⁴Miqí qímasee Yísufa kanúqaki akarámafinoo Kariree nammári ámuuqumau dínni afainai fídaqa káqi kaaqóo nammári qámbaana óonuree miná faiqi námu áafaqara aunúsoonara moodáa féemu kai márufaqa áiaqee qiqau. ¹⁵⁻¹⁶Yísufa nánanara áiaqee qunára iriséenoo moo áinaina kíkiqua ususéenoo qímanniminu, Ínnee ámiqimmasee aufaríaqa, Farisai amaana ufa qímariasa faqa Eeroodeena faqa mináuqa féemu ooruku ati qáranara ruffeeqa aufariaqée qufaqa miná faiqi námu iriséeqa tautúmasee narí qímami narí qímamiqa qiqau maasá áafaqa sía máree ánunannara mi-ufánara Yísufa qídaqinoo fee qiqau. ¹⁷Yísufa fáasai misá ufa iriséenoo qímanniminoo qinau. Ínnee nánaree áafaqa sía márínara narí qímami narí qímami qídee Ínnee sía fee írídaqee. Ínni írírafa káqi fee ummaara ráidanoo fee ¹⁸Ínnee nífu faqaasa sía fee qáfaidee. ínnee náaqoo faqaasa sía fee írídee. ¹⁹Qinée moodáannai qísauku (5) féemu ruqí ruqímmasee faifa tauséenna (5,000) fasiqa anaasee nímiáfannanara sía fee ínnee náaqooki óonumafi írídee, ínnee mi-karí náqumma uqée átaraasa uqáriqee iqau, qufaqa misá qiqau qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée (12) uqá ríqiafana. ²⁰Miqí qímasoofanoo Yísufa kafáa irámmirinoo qinau kafáa qinée dínni taikásee dínni ani qaara marasée (7) féemu ruqí ruqímmasee foo tauséenna fasiqa (4,000) sía kásoo fasiqa moómoo fasiqa uqanna nímiáfanaqa náqumma uqée miná átaraasa

riqée iqau qufaqa misá qiqau dínni taikásee dínni ani qaara marasée (7) uqá ríqiafana. ²¹Miqí qímasoofanoo Yísufa qímanniminoo qinau. Ínnee miná qafamásee sía fee qiní afeekara írídee. Moodáa féemu márifa dóo miná mandée nímiana amanáikámmianno.

Beetasaida maqannaa Yísufa áfu maqaisánau.

²²⁻²⁵Misá Beetasaida máqusai aniroofaqa faiqí moo áfu dimbárana áfiqee aniréeqa Yísuna áaramáseeqa qiqau, amanée áfu dimbárana áuqainanoo fee áfu máqaanno fee qufanoo Yísufa mi-afu dimbara fasiqána ásauku qumáreenoo rarisámeeqeenoo maqúsa áqoosai quqáseenoo áqaara áfuki fidiiséenoo ásaukuqara minásaa rusíseenoo irámmiridanoo qinau, anée akaqá ainaina qáfaidanee qufanoo mi-fasiqáfa óori uqéraseenoo qinau faiqí qiní qífusaa saqáriara foora nídaqee qufanoo Yísufa kafáa narí ásaukuqara miná áfusaa quqásoofanoo mi-fasiqáfa áfu maqasoofanoo miná áfu ámiqufanoo aiqáma ainaina ámiqimasee qáfanau. ²⁶Yísufa qímaminau dóo aneenná máaqai fúa sía maqúsaí faiqí ánaasee moómoo máriaqoo fúa káqinni ándandandanai fúa qufanoo dóo finau.

Peetooroofa Yísunara Ánutuna ásauku mundíra fee qinau.

(Mataioo 16:13-20; Ruka 9:18-21)

²⁷⁻²⁸Yísufa narí faiqí námu faqa miqóoqari Seesareea Firipi máqusa, miná maqa máaqaki máru máqusanakiaqa finau. Aanái fídanoo narí faiqí námu iranau, ínnee íríaqa faiqí ánaasee qiníara yá fasiqanee fee qídee qufaqa misá qiqau akaqáusa aníara Yoothaneefa nammári ními marí fee qídaqa akaqáusa aníara óoqeenáa tamummaqara fasiqa Eeriaa fée qídaqa, akaqáusa aníara óoqeenaa tamummaqarausakiqari moó fannoo kúqiranakiqari fíndifinoo máridanoo fee qídaqa. ²⁹Miqí qufanoo Yísufa náriara qinau ínnee qiníara nánee fee qídee qufanoo Peetooroofa qinau anée Ánutuna ásauku mundírafa máriananoo. ³⁰Miqí qufanoo Yísufa afeekaikámándeé qímanniminoo. Dóo kúqaa uqanna qínanoo. Sía ínnee minára qiníara akaqáusa qímannimiaqa, umeéndaqa.

Yísufa narí kúquaninnanara qímanniminoo.

(Mataioo 16:21-28; Ruka 9:22-27)

³¹Miqí quqóoqari narí kúquaninnanara óosana arasée narí faiqí námu qímannimidanoo maaqí qinau. Qinée faiqí nímaaku firaa aupurarana máraanaura. Faiqí firaasá aanáiqikirausa úriqarararasa faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa misá qiní minníqisee níkoogaanno. Misá qiní kuqá darusáifanoo qaaramoo fáasaana áiqaráinanoo Ánutufa mara qiní fíndifumáqisaanno. ³²⁻³³Yísufa akooqóo uqanna narí kúqiranara qímannimunara Peetooroofa írufanoo ákooqoonara Yísuna maréeqee

áaduma quqáseenoo qáoo qunára Yísufa quándaki narí faiqínámu níndafamáseenoo Peetooroona áqinoo qinau. Óo Peetooroo anée Sadannafa anée sée fúa, aní írirafa faiqíndi máridanoo sía Ánutunaindi.

³⁴Miqí qímaseenoo narí faiqínámu faqa náarama quqáseenoo qímannimínoo qinau, moó fannoo qiní faqa fuani qínafa narí maaqóo máriranara minníseenoo qiní ufa sáara qiní daanna rámasee eedóo qímasee kúqiranaki fúannoo. ³⁵Moó fannoo narí márirana ámiqimasee rakísianee qínafa mifá narí márirana kakasíannoo moó fannoo qiní sáara qiní ámiqira fasaasa ufa sáara kúqarínafa mifá narí márirana asumu máraannoo. ³⁶Moó fannoo aiqáma máqa maaqa rakísiranatia kámmafinanoo naríara minakínaa aiqáma ainaina maraséenoo narí aunduráindaraana kurídiranaki finoo nána uréeqara fasiqa máriannoo sía úriqararafa máriannoo. ³⁷Faiqí ánaasee kuqufífaqa nána maqasaa taikáaninna ainaina Ánutuna amisée naundurákinaana kurídiranakinaana maréeqee asumu máriranakina quqáannoo fee sía amana kaifáa máraannoo. ³⁸Faiqí anaasee moó fannoo máq maqee mária manda aukuanasaa qiníara faqa qiní ufara faqa faiqí nífusaa asaurúsee níkooqainausa qinée faiqí nímaaku qeeqá qíkoona aréenarana namufaqa náaquqara andeeqara qangiroouqa faqa innaarúnaindari qumuréeqa mifasiqa anaaseesára faqa qisaurúsee qíkkooqannoo.

9 ¹Yísufa káqi qímannimidanoo maa-ufána faqa qímannimínoo qinau, ínnee íriaqa ínnee maaqóo máriasakiqari akaqáusa sía kúqirai káqi márina kamuqoo Ánutuna quqúsa afeekaikámánde qúmirana ínnee miná qáfeefaranoo. Sía taikára faasaanara qídaqa káqi kasaaqáindari qúmiranara qídaqa.

Áaqanasaa Yísufa innaarúna áfiri máranau.

(Mataioo 17:1-13; Ruka 9:28-36)

²Dóo miqóoqari dínni qísauku taikásee dínni ani moodáa marasée áfuru faiqéenoo dóo fíndimeeqeenoo Yísufa Peetooroona faqa Yameesana faqa Yoohaneena faqa dóo minamúsa faqa áaqana kísaaqasaa nífiqamaree óorureenoo áadumasaa sía faiqí máruqoo óorureenoo miqóo misá nífusaa Yísuna afaaqa qamunna moo kámmafinau. ³Miná qamunna aiqáma dupúqa aruáqufufanoo aiqáma éekara aruáqufufanoo nífu faqa dároo dáraa inau. Sía maqásaaqaraa fasiqa amana qamunna miqímandeeqa nammári uqusáifanoo éekara arinoo dupúqara foo aruáquannoo. ⁴Eeriaasa faqa Mooseesa faqa óoqai tamummáqara fasiqaqanda máridaqa kúqiqua óoru fúqanda miqóo áaqanasaa Yísuna faiqínámu nífusaa kooroomáfufaqa Yísuna faqa ufa qímarufaqa Yísuna faiqínámu níndafaqau. ⁵⁻⁷Níndafaidaqa firaaqóo mapáraaida rufíaidaqa ufa qíranara randée márufanoo Peetooroofa Yísuna áaramáseenoo qinau Óo ufasáa rakísira maasá maaqóo márunanoo ámiqimminoo amanée maasá

maaḡóo úqíqaana maqa qaaramoo áuquanauree, aníara moo Móoseenara moo Éerianara moo úsakáanauree. Ruffíqa ruffíaqídanoo ufa qíranara randóosia miqí qinau. Miqí qímasoofanoo asuru fannoo aniréenoo aiqáma misá dukúnimaqasoofanoo asurukíqari ufa moó kambíqeenoo maaqí qinau. Maafá qiní qímuqusira qímaaku márifa, ínnée miná ufa kái íríaqa. ⁸Yísuna faiqínámu mi-ufána iriséeqa káqi káqi miqóo múnu randée míni randée ufanoo, sía faiqí miqóo márufanoo Yísufa kai miqóo misá faqa márinau.

⁹Mi-ainaináfa taikóofaqa misá Yísuna saimbaqa mi-aaqannásaaqari óoqu fímarufanoo Yísufa maaqí qímasee afeekaikámándeé qímannimínau. Ínnée meerái áaqanasaa qáfaanara óoquiree sía uqanna qímannimiaqa. Qínée faiqí nímaaku kúqíranakiqari fíndi fúannaqoo miqóo kai qímannimiaqa. ¹⁰⁻¹¹Mi-faiqínámúsa eedóo qímasee sía qímannimíqau, Yísufa kúqíranakiqari fíndifuaninnara minára kai narí qímami narí qímami umeé kai qímariqau. Misá miqí qídaqa Yísuna irámiríqa qíqau, Mooseena sándufa akoofásauqa minakíqari maaqí qídaqa. Faiqí moó fannoo Eeriaafarafoo qíra fasiqa mifá náaree fíndifumáfinanoo miqóoqari Ánutuna ásauku mundírafa kambíqaannoo fee qídaqa. Misá miqí qídaqa nánee fee qídee miqí qídee qufanoo Yísufa maaqí qímasee qímannimínoo qinau. ¹²⁻¹³Kúqaa Eeriaafará foo kambíqafínoo ásauku mundírausa qínée ániannanara deedaqínoo. Dóo qínée ínni qímannimídaqa. Dóo Eeriaafara foó moo áuqu Yoohaneefa nammári nímmimarufa dóo óoqai kambíqafi márufafa faiqí ánaasee akaqáusa sía írirai tamummáqarusa ufamáu fíqa nári mandá nídiranakóo maréeqee miná kúqarusaqau. Qínée kafáa ínnimma irámmirianausa tamummáqara fasiqauqa nánaree misá faiqí nímaakuara aupúrarana firaaná amiséeqa maréeqee áqusee faree.

Yísufa kumaaráa aundurái áfaanna aqíqanau.

(Mataioo 17:14-21; Ruka 9:37-43)

¹⁴Misá miqí qímammaree áaqanasaaqari óoqu fírufaqa Yísuna faiqí námu akaqáusa sía óoru fúsa máruqoo óoqu paqúrimasee faiqí ánaasee moómoosa súqimarufafa óoqu níndafaqau. Mooseena sándufasaa rakísímarusa akaqáusa miqóo faqa márídaqa Yísuna faiqí námu faqa ufa rainée maríqau. ¹⁵Faiqí ánaasee Yísuna qáfamásee tautúmasee sandée mifúnnai óonureeqa ámandaqau. ¹⁶⁻¹⁷Yísufa aniréenoo narí faiqí námu qímannimínoo qinau, nána ufaree ínnée Mooseena sándufasaa rakísi maríasa faqa ufa raináidee qufanoo faiqí moó fannoo faiqí ánaaseekiqari Yísuna qímaminau. Qínée qeeqá qímaaku áfíqee anée íanannai ánídaqa. Mandá afaanna fannoo miná aunduráki kéeqafi márifanoo síamma ufa qídanoo. ¹⁸Mi-afaannáfa mi-faiqína árifanoo maqásaa kuqakí kuqakí áqufifanoo áiku ásauku pipisaaqá qusufifanoo ámaaqini datímambifanoo

óokiqari qáqara kai aniráidanoo. Qinée aní faiqi námu maaqóo máriasara áfaanna áfaqaqee qúnaqa misá miqíafanoo sía amanaikífaqa aní qímamidaqa.

¹⁹⁻²⁰ Yísufa iriséeno aiqáma faiqí ánaasee qímannimianau. Ínni firaqóo uqanna sía írirana qinísaa rusímarifanoo qinée kísaaqasaa fee ínni mandá fúrufarira ummaara dadaaiqá nuanáuree. Mi-kumaaraaná áfiqamaree maí ániaqa qufaqa misá mi-kumaaraaná áfiqee múnusoofanoo minakínaa áfaanna fannoo Yísuna qáfamaseenoo mi-kumaaraaná maréeqeenoo fúseenasana áaku amaqáseenoo maqásaa rutúku quqásoofanoo mi-kumaaraafá maqásaa áqufinoo quanda qáandi marufanoo qáqara óokiqari ururáma téeqinau. ²¹ Yísufa miná ákoona irámmirinoo qinau maafá kísaaqasaa maaqínoo mári fee qufanoo miná ákoofa qinau Eeóo faiqi ánaaqisaaqari miqí marínau. ²² Moómoo kari mi-afaannáfa miná kúqarúanee qímaseenoo idáki fee nammáriki fee káqi mara áqi marúfa máridanoo. Anée amanaikínana maasára ámuqusinana dadaaqía. ²³ Yísufa iriséeno qinau sía qiníara amanaikíannee qía aneenná kai qinísaa írirana rusíranara kai íria. Faiqí Ánutunasaa írirana rusímarifa aiqáma ainaina amanaikámmianoo.

²⁴⁻²⁶ Mi-kumaaraaná ákoofa miná iriséeno fáaqa quqáseenoo Yísuna qímaminoo qinau eeóo qinée anísaa írirana rusímarunausa máridaqa sía amanaikídaqa anée dadaaqía qufanoo Yísufa faiqí ánaasee dídari dídari ani usufufanoo nínrafeenoo misá qiní ititáqimaqéefoo qímaseenoo mi-kumaaraaná aundurákinaa áfaanna amambainá qímamiseenoo qinau. Qinée aní qímamidaqa mi-kumaaraaná aundurákiqari rafúdamaki sandámáfinana sía uqanna kafáa ani kéeqaa qufanoo mi-afaannáfa fáaqa quqáseenoo firaa fuseena sana mi-kumaaraaná áaku amaqáseenoo maqásaa rutúku quqáseenoo dóo ráudamaki sandámáfufanoo mi-kumaaraafá kúqiara foora maqásaa rúmafufanoo áiku ásauku pipisaaqá qususéeno kúqiara foora mámbinau. Miqí mámbufafa faiqí ani qáfee dóo kúqiifoo qiqau. ²⁷ Miqí qufanoo Yísufa miná ásauku qumároofanoo dóo fíndi finau.

²⁸⁻²⁹ Miqóoqari Yísufa moo máqaki kéeqafufaqa miná faiqi námu kukéeqasee anirée irámmiriqa qiqau. Maasá nánaree mi-kumaaraaná aundurákinaa áfaanna aqiqárara anúqi fee qufanoo Yísufa qinau Ánutunara innaaruqírafa kai miqíra áfaannauqa niqiqáina fífaranoo sía moo áinainannái niqieefáranoo.

Yísufa narí kúquaninnanara qímannimianau.

(Mataioo 17:22-23; Ruka 9:43-45)

³⁰⁻³¹ Misá mi-maqusánaindari quqásee Kariree máqa maaqaki narí faiqi námu faqa faiqí ánaasee sía íriaqee qímasee narí faiqi námu óosana óosana ufa qímannimiani qímaseenoo fídanoo Kariree máqa maaqakiaqa

fidanoo qímanniminoo finau. Mifá maaqí qímasee qímanniminau. Faiqí misá qiní faiqí nímaaku qumáreeqee faiqí nísaukuki quqáqisáifaqa misá qiní kuqá darusáifanoo qaaramoo fáasaana áiqaráinanoo Ánutufa kúqiranakiqari qiní mara fíndifumáqisaannoo. ³²Miná faiqi námu mi-ufána iriséeqa sía miná óosanara írìqau irámmirirana faqa sía irámmiriqua ruffasee káqi máriqau.

Yísuna faiqi námu yáfee maasáki úriqararafa máridanoo fee.

(Mataioo 18:1-5; Ruka 9:46-48)

³³⁻³⁴Misá Kapeeranaumma máqusai aniréeqa máaqaki kéeqafufanoo Yísufa narí faiqi námu irámmirinoo qinau. Maasá aanái ánimarunaqa ínnee nána raiqára úfee qífee misá nisaurúsee sía qímamiqau. Misá nárikiqari yáfee úriqararafa máriannoo qímasee minára raiqéeqa nisaurúsee sía Yísuna ufa qímamiqau. ³⁵Yísufa óoqu marifínoo narí faiqi námu aiqáma náaramasee maí ániaqee qímasee maaqí qímasee qímanniminau. Faiqí moó fannoo maqásaa máriasaki úriqararafaikínafa mifá narí kai uréeqaranaki fúannoo mifá aiqámausa dadaaqídanoo ámiqira saika faqa níkoqeemari saikána faqa dadaaqíannoo. ³⁶Yísufa miqí qímaseenoo faiqi ánaaqi moodáa maréeqee misá nóorinni kíkíqamaseenoo ásaukunnai miná káqaramma qumáreenoo qímanniminoo qinau. ³⁷Faiqí ánaasee moó fannoo maaqíra káqikaa faiqi qiní ufara irisée óonu asasamásee áqoondikinafa sía írìrainni qiní Yísuna faqa qíqoondikidanoo. Yáfee moó fannoo qiní óonu qífiqainafa sía qiní kai qífiqaannoo qiní diqíqoona faqa óonu áfiqaidanoo.

Moó fannoo Yísuna áuqusaa áfaanna aqiqanau.

(Ruka 9:49-50)

³⁸Yoohaneefa Yísuna qímaminoo qinau, Óo ufasáa rakísirafa faiqí moó fannoo moosáa mandá fáafasaaqa naundurái máriasa aní áuqusaa qímasee niqíqéemaru qáfaqiafana, mifá sía maasáki nímarufa márúnara qáoo qiqíafana. ³⁹Yísufa miná iriséenoo maaqí qinau sía minára qáoo qía. Mifá qiní dúqusaa moo fíraa ainaina áuqamáseenoo sía amana quándaki qiní díqíannoo. ⁴⁰Maasá aaná ititée maríasa maasá namuqáa márídaqa. Sía maasá aaná ititée maríasa sía namuqáa márídaqa maasá qifeeqáree maríasa márídaqa minára sía mi-fasiqánara qáoo qía. ⁴¹Ínnee maa-ufána írìaqqa Ínnee nammáriara nídinaqa innaaru qífanoo faiqí moó fannoo ínniara ásauku mundírana faiqi námu máriafanoo fee qímaseenoo nammári ínni níminanoo Ánutufa miná akiaqara mi-fasiqána innaarúnai qúqamaqáannoo.

Káqi rúnna maréeqee quqárafafa miná ákiaqara úriqararafa.

(Mataioo 18:6-9; Ruka 17:1-2)

⁴²Miqí qímaseenoo Yísufa mi-kaqikaa faiqína fáasai misá nóorinni kíkíqunara kafáa qímanniminoo qinau, maaqíra káqikaa faiqi írìrana

qinísaa rusímarinafa moó fannoo miná mandóosana uqafíqainafa mi-fasiqáfa Ánutuna firaa aqurararana ámeemaanai mariannoo. Misá miqínna fasiqana qumáree firaa oonitia anukakí quqásee rumbásee afeeqá ámifanoo ooruku námmariki áqufínoo kúqínoo óonu dúpira árirafa máriannoo. Káqikaa faiqi qinísaaqaraa írirana moosáa ubeekée marínafa firaa arirafa máriannoo. ⁴³ Anínna ásauku fannoo anirarisámeeqeenoo mandóosanaki ubeekée marína miná ateká áqua. Moodáa ásauku faqaafa náaru asumu máriranaki fírafa amaná máridanoo. Aiqáma ásaukuqara faqaafa náaru náaru sía qimbéemari idánaki fírafa mandáikirafa máridanoo. [⁴⁴ Miqóo náaru náaru kadiaru sía kúqidanoo káqi máridanoo idá faqa sía dimbée marífa káqi qáida máriannoo.] ⁴⁵ Aninná áiku fannoo aní rarisámeeqeenoo mandóosanaki ubeekáinnana mi-aikúna ateká áqua. Anée moodáa áiku faqaafa náaru asumu máriranaki fírafa amaná mária. Aiqáma áikuqara faqaafa idáki áqufirafa sía andeeqánoo máriani. [⁴⁶ Mi-idánaki faiqí néemaria kadiarusa sía kúqidaqa idá fannoo faqa sía qimbáidanoo.] ⁴⁷ Aninná áfu áaqoo fannoo aní maréeqee Ánutuna ufamáu fíranakiqari káqinni ubeekée marína miná imbásaa. Anée moodáa áfu áaqoo faqaafa Ánutuna quqúsaki kéeqarana amaná mária. Qaara afu áaqoo faqáafa idáki áqufirafa sía andeeqánoo máriani. ⁴⁸ Miqóo faiqí néemaria kadiarusa náaru náaru sía kúqidaqa idá faqa náaru náaru sía dimbáida káqi qáida máridanoo. ⁴⁹ Ánutufa idá qumáreenoo nimanamándee qáfarana ooruku anoonara foora aiqáma qúsasaa adía nimaqáinaqa Ánutuna ufasáa mapukúfi máriaqeera nimaníannoo. ⁵⁰ Ooruku ámiqira ainaina máridanoo miná adíafaa irafa taikáfinanoo náqimmásee adíafaairana máraannoo fee sía amanaikíannoo. Ínnee ínneeqa naunduráki narínni narínni ooruku faqásara foora máridaqa narínni narínni asooáranaki máriaqa.

Faiqí ánaasee naríara naríara minnísarana qáoo qírafa.

(Mataioo 19:1-12; Ruka 16:18)

10 ¹ Yísufa máriu maqusana minniseenoo Yudeeaa máqa maaqaki óoqu fínau. Yooradanna nammári taqamáreenoo dínni afainni fufaqa faiqí ánaasee moómoosa mifá máruqoo aniroofanoo narí óosana maraséenoo óoqu marifínoo Ánutuna fasáasa ufa qímannimímarínau.

² Farisai ámaana ufa qímarusa akaqáusa Yísufa máruqoo anirée ufaanará foora fufúsee Yísunara minakí áruanifeera maaqí qímasee nárikai narí qímami narí qímami qiqau, Maasá faiqí narí ánaaqa minnísarana írammirifánoo Yísufa minára áaqara ufa qínaqa miná ummárasee áruanura. Miqí qímasee akooqóo Yísuna qímamiqau, Óo Yísu maasá Mooseena sándufa faiqí moó fannoo narí ánaaqa minnísaranara eedóo qídanoo fee sía fee eedóo qídanoo. ³⁻⁴ Miqí qufanoo

Yísufa iriséeno irára úfa kai qímannimino qinau Mooseefa minára nána aaquqíra ufa qímannimino fee qufaqa misá qiqau, Mooseefa nári nínaaqmaaka aqíqára papiqa ákara rúmeeqee nimiséeqa niqíqaqée qídano. ⁵Yísufa miná iriséeno maaqí qímasee qímannimino Mooseefa ínni írifafa mandafkinara ínni nímuqusa sía amaqí marífa óoni miqírafa ámatooki márúnara iriséeno ákoo akaa máseeno ínniara ínneeqa nínaaqmaaka minnísaqée qinau. ⁶⁻⁸Óoqai indaarú Ánutufa aiqáma ainaina áuqu quqáqoo aukwana sía miqínoo márínau. Miqóo ákee faqaana faqa áfaamu faqaana faqa áuqu quqánau, miqí máqoonara kai faiqí aiqáma narí ánoofa ákooná minníseenoo narí ánaaqasaa atooqáfinano moodáafaikamambi márifaranoo minára sía kafáa misá qaaraikámambi márifaranoo moodáafaikamambi márifaranoo. ⁹Miqínoo márínara Ánutufa atooqáqoo ainaina sía uqanna faiqí rakééiaqa.

¹⁰Yísufa máaqaki kéeqafufaqa miná faiqí námu anirée ánaasee minnísanara qunára iroofanoo mifá qímannimino qinau. ¹¹Faiqí moó fannoo narí ánaaq minnísee moo ánaasee márínafa mi-indaaruqa anaaseena mandaikámmamaqeenoo narí mi-fasiqáfa úmmuariranaki máriannoo. ¹²Miqí kai ínoo ánaasee moó fannoo narí afaaqi minnísee moo fásiqa márínafa úmmuarirana máreenoo miqíannoo.

Yísufa faiqiuqáindi nifaaqóoqa qinau.

(Mataio 19:13-15; Ruka 18:15-17)

¹³Faiqí ánaasee akaqáusa nári faiqí ánaaqiuqa nífiqee Yísufa narí ásauku faiqí níkiaqasaa quqásee nifaaqóoqa nímiánifeera nífiqee aniroofaqa Yísuna faiqí námu misá farafára qifóo qímasee níqíqau. ¹⁴Yísufa míquna qáfamaseeno narí faiqí námu áanóommasee qímannimino. Sáina faiqí ánaaqiuqa qinée márúnannai ániaqa. Sía misára qáoo qiaqa Ánutuna quqúsa miqírausaindi márínara sía qáoo qiaqa. ¹⁵Ínnee maa-ainainnára kai irisée sía aunúqa, faiqí ánaasee moó fannoo sía káqikaa faiqí naanna rámasee Ánutuna quqúsa márínafa náaru náaru máríranaki sía uqanna kéeqefaranoo. ¹⁶Yísufa miqí qímasee narí faiqí námu qímannimiseeno faiqí ánaaqiuqa óonumafi arípimma qumáreenoo aiqámausasaa ásauku quqáseenoo nifaaqóoqa qinau.

Aináina faqaa kumaaraa Yísuna faqa ufa qinau.

(Mataio 19:16-30; Ruka 18:18-30)

¹⁷Yísufa moosáa fídanoo aanái fímarufanoo faiqí moó fannoo áfaqanoo fífiufanoo aanái óonu Yísuna paqúrimandeenoo miná óorinni óonu aqoori sáunara fufanoo qímaminau Óo ámiqira andeeqára ufasaa rakísirafa nána kadáapi fee Ánutuna rúmamaqaananoo fee náaru márírana qímiannoo fee. ¹⁸Miqí qufanoo Yísufa qinau anée nánaree

qiníara ámiqira fee qídanee. Sía moo ándeeqarafa máridanoo Ánutufá kai andeeqárafafa máridanoo. ¹⁹Anée Mooseena sándufa írimarianano mi-sandufáfa maaqí qídanoo sía anée faiqí ánaasee moodáa faqa kúqarúa sía ánaasee úmmuaria sía aináina úmmuaria sía síasinnai óonu moonára únufafa qía, sía moosá aináinara ámuqusinana únnaqímásee máraa, aneenná ánoofa ákoonara ámiqimasee ufa qímasee misá núqu uqéeraa. ²⁰Miqí qímasoofanoo mi-fasiqáfa Yísuna qímaminoo qinau, Óo ufasáa rakísirafa qinée óoqai faiqísaa mi-ufána íriisee mi-maú fímarunausa máridaqa.

²¹⁻²²Mi-fasiqáfa miqí qufanoo Yísufa minára áidufanoo andeeqásee mi-fasiqána óori qáfamásee qinau. Anée moodáa ainainará kai sía áuqaanano. Anée aneenná aináina aiqáma marasée faiqí akaqáusa nimisée minásaa munnimma maraséenana kudi fásiqausa nimisáinanoo aní qumíasana aní áfeesara innaarúnai máriannoo, miqínana dóo ánia, dóo qiní faqa anirée fúa qufanoo mi-fasiqáfa miná iriséeno nari moómoo aináina márunara ámuqusufanoo óori runúsee finau.

²³Mifá fufanoo Yísufa quándakinoo nari faiqi námu qímannimino qinau, aináina moómoo faqaasa Ánutuna quqúsaki kéeqaranara anúqifaranoo. ²⁴Yísuna faiqi námu aináina faqaasa innaarúnai fifáranoo fee qíqiusa mi-ufána iriséeqa taútufanoo Yísufa kafáa qímannimino qinau. Óo qiní faiqi námu Ánutuna quqúsaki kéeqaranara kadáapiri mariafa máridanoo. ²⁵Kaméera qoosa fooqáa aandau úka áamarai kéeqarara anuqúannoo, aináina faqaasa Ánutuna quqúsaki kéeqaranara fíqaramásee ánuqaa márefaranoo. ²⁶Yísuna faiqi námu miná irisée firaqóo tautúmafufaqa náaquoofaqa nari qímami nari qímamiqau, Aináina faqaasa sía innaarunai fifaqa yáfee asumu máriranaki fúannoo fee sía móo fannoo amanaikíannoo. ²⁷Yísufa miná iriséeno andeeqásee misá nóori qáfamaseeno qímannimino qinau. Mi-ainainná sía faiqí amanaikímari ainaináfa máridanoo Ánutufa kai amaná aiqáma ainaina amanaikí marífa máridanoo.

²⁸Peetooroofa miná iriséeno Yísuna qímaminau. Qáfa, maasá aiqáma ainaina quqáseeqa káqi sámu uqanna aní faqa fídaqa qufanoo Yísufa nari qímaminoo qinau. ²⁹⁻³⁰Kúqaa qíananoo, qinée maa-ainainnáfa faqa qímannimidaqa móo fannoo qiníara faqa qiní ámiqira fasaasufara faqa nari máaqa fee nari ákaqaafasaa fee nari ásookinee nari ánoonee nari ákoonee nari faiqi námu fee nari maqa máaqa fee minánuqa minnísainafa mifá maqee mária kamúqoo moómoo máraannoo. Máaqaufa faqa ákaqaafasaaufa faqa ásoommaaka faqa ánausa faqa faiqi námu faqa maqa máaqa faqa moómoo fíqaramásee firaqóo máraannoo, qiní ufasáara árirana faqa máraannoo. Maqee kámu miqímasee máraannoo náaru ánianínna kamuqoo náaru asumu márirana faqa máraannoo.

³¹Maqee mária kamuqoo moómoo úriqararaisa kásooqaqee innaarúnai

uréeqarausa márifaranoo. Maqee mária kamuqoo moómoo uréeqarausa misá kásooqaqee innaarúnai úriqararausaikifaranoo.

Yísufa kaiqáa narí kúquaninnanara qímannimainau.

(Mataioo 20:17-19; Ruka 18:31-34)

³²Yísufa narí faiqi námu faqa Yeerusareenni óoru fidanoo indaarú fufaqa miná faiqi námu miná ánaaqiana óoru fídaqa Yeerusareenni faiqi firaasá Yísuna áriraree qímaru ufana nári iriaqéaida rufía rufiammiqa óoru fímariaqau. Faiqi ánaasee námufaqa óoru fúsa misá faqa nimukée marufaqa óoru fíqau. Óoru fidanoo narí faiqi námu qísaukuqara taikásee qíkunni ooqu qaara márarausá náaduma mara quqásee naríki kambíqaaninna oosannara narí kúquaninnanara qímanníminoo qinau. ³³Ínnee íriaqa maasá Yeerusaree máqusai óoru ráanaqa faiqi misá faiqi nímaaku qiní qumáreeqeeqa amaana máqasaa aanáiqikirausa úriqararausa faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa misáúqa nísaukuki qiní quqéefaranoo. Misáúqa qiní fufa qímaseeqa kúqiranaki qiní mara quqáseeqa miqóoqari maréeqee ánaamuru nísaukuki quqéefaranoo. ³⁴Ánaamuru qiní mara quqáseeqa ataasa átaasa qíma qímaqaidaqa níqara qiní qifaaqái fidisáida qiní qummairí qíma qásaida, uaiáqa samu qumáree qiní firaqóo qiní qifaaqa atekéese kuqá dárifaranoo. Qaaramoo fáasaana áiqaráinanoo Ánutufa qiní mara fíndi fúannoo.

Seebeedina ámaakuqara innaarúnai úriqarara qiqau.

(Mataioo 20:20-28)

³⁵⁻³⁷Seebeedina ámaakuqara Yameesasa Yoohaneesa Yísufa máruqoo aniréeqa qiqau. Óo ufasáa rakísirafa moodáa ainaina maasá aníara qímiannee qianáuree qufanoo Yísufa nana ainainee qufaqa misá qiqau, anée aneenná aréenarana innaarúna ququsaki kéeqafina aneenná qaarísaa óoqumari fínaqa maaqandá aní aaqá moó fannoo dínni moó fannoo dínni amanée aní aaqá uqanna aní afaaqasáa aqoondi kámmafi fee maaqandá faqa úriqararausáikiqa márianauree, qufanoo Yísufa qímannimainoo qinau. ³⁸Ínnee ínneeqa iraa áinainara sía írimariafanoo fífaufaa fafaummi maríafanoo. Qinée mandá nammari naannána ínnee faqa amanée neefáree. Qinée kúqira nammariki rúanaqa ínnee faqee amanée rifáree qufaqa miqandá qiqau amaná maaqandá ruanáuree qufanoo ³⁹Yísufa qinau Ínneeqara kúqaa qiní mandá kúqira nammari neefáranoo, qiní kúqira nammari rúmaqimáqeeqefandinnana ínneeqara faqa rifáranoo. ⁴⁰Qiní daaqá uqanna qiní qifaaqasáa qiqoondi innaarúna ququsaki dínni dínni óoqu marirafa sía qiníndi, Ánutufa akaqáusaree qímasee deedaqamáqoosa mifá kai misá nímiannoo.

⁴¹Yameesasa Yoohaneesa mi-ufána óoru Yísunara iroonára akaqáusa qísaukuqara fasiqa miná iriséeqa miqandára áanóo iqau. ⁴²Yísufa miná

iriséeno aiqámausa náarama narí unnái quqáseeno qímanniminau, ínee maa-maqásaaqaraasa óosana írimariafano faiqí misára úriqararausee qímariasa nári áanóonnai faiqí ánaasee káiqaesara rakísi nímaqee maríasa. Misá úriqararausee uréeqarausee ámiqimmásee misá úriaaqaramánnimaqaidaqa. ⁴³Misá óosana miqímminoo máridanoo Ínniki sía miqínoo máriannoo, Ínniki moó fannoo úriqararafaikíraee qímarifa mifá aiqámausa dadaaqídanoo ámiqira saika faqa níkoqemari saikána faqa dadaaqámannaqee marífa máriannoo. ⁴⁴Ínnikiqari moó fannoo narí kai indaarú níkiaqaikianée qínafa mifá narí kai eedóo qímasee aiqámausa dadaaqíra karabusa saikí marífara foora aiqámausa dadaaqídanoo miqí marífa máriannoo. ⁴⁵Ínee qiní qíqafaqa, qinée faiqí nímaaku sía faiqí ánaasee qiní aináina máqimaqáqeerau qúmuafanausau máridaqa, qinée faiqí ánaasee moómoosa aináinammánnimaqaseeqa misá Ánutuna náriranakiqari feefauríraee qímasee qeeqá márirana misára kúqiranaki quqárra qúmidaqa.

Yeerikoo máqanna áfu qimbárana andeeqánu.

(Mataio 20:29-34; Ruka 18:35-43)

⁴⁶Yeerikoo máqusa Yooradanna námmani dínni afainni afaasásaa máridanoo. Yísufa Yeerusaree máqusai óoru fídanoo fíquakufano Yeerikoo máqusai aniranau. Miqóoqari fíndifi narí faiqí námufaqa faiqí ánaasee moómoosa faqa óoru fída maqúsa átinni aanásaa óoru qáfoofano aanái faiqí moo áfu qimbárana miná áuqu Baratimaeusafa Timaeusana ámaaku fannoo nári oosana marasée miqímarusa aanásaa máridanoo faiqí ánaasee fíqaree áiqaree ímarusara nárana máree maría munnimara innaaru qímarufa márinau.

⁴⁷⁻⁵⁰Mi-afu imbara fasiqáfa Yísunara Nasareeteendáraa fásiqa ánimáriifoo qufanoo kafáa kafáa fáaqa quqásaida namméera maaqí qímasaida namméera qímarinai. Óo Yísufa Dafidina áti márianafa anée qiníara írinanoo ámuqusinana dadaaqía qufaqa moómoosa miná áqíqa qíqau dóo ufasáa farafára qía qufanoo mi-fasiqáfa misá quná írinoo sía minnísanau misá áqurareeqee fíraaqóo ambufúamufanoo fíraaqóo fáaqa quqáidanoo maaqí qinai, Óo Yísufa Dafidina áti márianafa anée qiníara írinanoo ámuqusinana dadaaqía. Yísufa miná iriséeno aanásaa kásoomámbino qinai áraifanoo ániani qufaqa misá qímamiqa qíqau. Dóo asasía Yísufa aníara ániannee qídanoo qufanoo áfu qimbárafa miná iriséeno narí qamunna akuqooná mi-saqanná afaqímma áquseeno dóo fíndi finoo Yísufinnai finai. ⁵¹⁻⁵²Óonuroofanoo Yísufa írammirino qinai. Anée qiníara náqimáqisaanífee fee qínanee qufanoo áfu qimbárafa qinai. Óo ufasáa rakísirafa anée kaifáa qífu maqa qísaanneera qídaqa qufanoo Yísufa qímamino qinai. Dóo fúa aní aundurá qínísaa rusírafa dóo aní andeeqámaqánoo maridanoo. Miqí qufanoo dóo aaqee uqanna mi-fasiqána áfu qimbárafa maqafufanoo dóo Yísuna faqa aanái finai.

Yísufa doonkísaa Yeerusaree máqusai óoru fínau.
(*Mataioo 21:1-11; Ruka 19:28-40; Yoohanee 12:12-19*)

11 ¹Yísufa narí faiqi námufaqa faiqí ánaasee faqa Yeerusaree máqusa aaqá óoruree qaara káqikaa maqusa núqu Beetapaisa faqa Beetani faqa mi-maqusa qandá naaqá óoruree Oorifa áaqana aaqá óoru raqau. Óorureenoo narí faiqi námukinaana qaaraqánda Yísufa narí niqíqéenoo indaarú fuaqée qímasee qímannimínau. ²Ínneeqara fímaría maqusafa márínaki óonureeqa fúka doonkí ákoona áfaandama ítirana saqárisaa sándannai anukakí qusúsee saqárisaa qusúqaafanoo márína paqúrifaranoo. Sía faiqí moó fannoo miná ataufakasáa óoqu marifí fía káqi márídanoo, ínnee miná sánda idukúsee mi-doonkína máree ániaqa. ³Faiqí moó fannoo ínniqárára náqi fee ída fee miqída fee qífaqa ínneeqara maaqí qímasee qímamiaqa, maasá úriqararafa maa-doonkína saika márídanoo taikásainanoo aaqee uqanna múqu nímiannoo fee qífaqa ani máraidaqa.

⁴⁻⁵Yísufa miqí qímasee qímannimufaqa miqandá óonuree qáfoofanoo doonkí ákoona áfaandama ítirana paqúriqau, mifá maqúsasaa moo máaqa kooqiki mári saqarinasaa qusúqoofanoo márínau. Miqandá óonu qáfee idukí márufanoo akaqáusa maqúsasaa márusa anirée qiqau, ⁶Náqiraree máraidee qufaqa miqandá Yísuna ufa kái qímannimufaqa dóo máree fuaqée qiqau. ⁷Miqandá mi-doonkína mara máree Yísufuqoo míniseeqa nári óosana marasée nári qamunna miná ataufakaaqa uffqisoofanoo Yísufa minásaa óoqu marifínoo Yeerusareenni óoru fínau. ⁸⁻⁹Faiqí ánaasee moómoosa Yísuna qáfamaseeqa nári karaambáiqá ímaru oosanna máreeqqa nári siuta raipáqueeqee aanásaa uffqimarufaqa akaqáusa saqári ásaana ámanee namufaqaana dínni dínni anaadóokina saqári ateekeeqee aanásaa uffqisoofanoo mi-maú doonkí fannoo finau. Fímarufaqa moómoosa ínaaqiannai faqa óorinni faqa fidaqa maaqí qímasee fáaqaridaqa asasídaqa qiqau Ánutuna firaaqóo amooqiaqa. ¹⁰Maasá qíkoona Dafidina quqúsaki márianinna karaambaiqana Ánutufa ámiqi ámiqiani. Karaambáiqá Ánutuna áuqusaa Yísufa úridanoo. Ánutuna firaaqóo amooqiaqa.

¹¹Miqí qídaqa áfiaqa óoru fíufaqa Yeerusaree táunnaki kéeqafufanoo Yísufa misá amaana máqa firaanáki kéeqafufanoo aiqáma ainaina aiquqíiseenoo dóo rafúdamakufanoo dóo eendídanoommifoo qímaseenoo narí faiqi námu qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée nífiqamareenoo kafáa Beetani máqusai óoqu fínau.

Yísufa faafísa fooqáa saqari áqinai.
(*Mataioo 21:18-19*)

¹²⁻¹³Misá faiqée iqáqoofaqa Beetani máqusaindari Yísufa Yeerusareenni óoru fídanoo árararofanoo Yísufa qáfoofanoo faafísa fooqáa ira

saqari níanai márufanoo qaqama íranoo fee márinoo sía fee márinoo qímaseenoo aaqá óonuree qáfoofanoo ámanee kai márufanoo qaqama íree marú aukuana sía márúnara sía iranau. ¹⁴Yísufa miná qáfamaseenoo mi-faafisána áqínau anée maqee maaqóoqari náaru náaru anísaaqaraana sía faiqí moó fannoo aní qaqama náannoo. Miqí qu úfana Yísuna faiqi námu íriqau.

Yísufa amaana máqaki makéeti marúsa niqianau.

(Mataioo 21:13-17; Ruka 19:45-48; Yoohanee 2:13-22)

¹⁵Misá kafáa Yeerusaree máqusai óoru kéeqafufanoo Yísufa misá amaana máqa fíqu fíqumma quqúsa áuquqoonaki kéeqafufanoo minakí faiqí úmmuari marú makéeti marúsa óoru rapatutuméeqeenoo nífaqasoofaqa rafúdamaki fífainiqau. Minakí márusa faiqí ánaasee káqi munnimma marasáida amaana máqakinaa munnimma faiqí ánaasee nimisáidaqa minásaa qaraana áti munnimma ookáa mándee úmmuaramásee máraaneera miqí maríqau. Yísufa misá qaindáuqa faqa misá munnimma minásaa quqáqoonáuqa faqa aiqáma óoru qumáree téeqi taaqímaseenoo nakipurúna faiqí ánaasee bisinísaiki marúsa faqa misá óoqumari marú siaqausa faqa maréeqee téeqi taaqi máqínau. ¹⁶Akaqáusa ummaara máree maríasa amaana máqa fíqu fíqu áuqira ququsa fíruqíaki fímarusa faqa qáoo qufaqa minakí sía fíqau.

¹⁷Miqímmáseenoo Yísufa quándakinoo miqóo márusa maaqí qímasee qímannimínoo qínau. Óoqeenaa tamummaqara fasiqauqa ákaraki Ánutufa maa-maqánara maaqí qímasee qímaqoofa márídanoo. Qínée faiqí ánaasee qíní máaqara innaaru qíra maqa fee qiaqée qídaqa. Ánutufa miqí qímaqoofaqa qínée mimaú maaqí qídaqa, ínnee maqee máríasa maa-amaana maqána qumáreeqa úmmuari maríasa kukéeqara máqaikammi máríafanoo.

¹⁸Amaana máqakina aanáiqikirausa úriqarararusa faqa Mooseena sándufa iriqaraasí marúsa faqa Yísufa miqí qunára áanoomasee iriséeqa Yísuna kúqarira aanara randée máríqau. Faiqí ánaasee múduka uqanna moómoosa Yísuna ufa írufanoo náaquqoonara aanáiqikirausa Yísunara ruffee marúnara áriranara randáqau.

¹⁹Mi-eenaaniannái Yísufa Yeerusaree máqusasaaqari narí faiqi námu nífiqee moosáa finau.

Faafísa fooqáaira saqari aadánusinau.

(Mataioo 21:20-22)

²⁰Faiqée iqáqoofaqa fídaqa misá kafáa mi-faafisána fooqáaira saqari aaqá fídaqa qáfoofanoo ámmuqundari aiqáma múqufi óosana amisée aiqáma aadánusinoo márínau. ²¹⁻²²Peetooroofa miná qáfamásee tautúmasee Yísufa mi-saqarína áqunara iriséenoo Yísuna áaramáseenoo qímaminoo qínau. Óo

ufasáa rakísirafa anée qáfaa anée aqísáananoo dóo kúqinoo márinoo qufanoo Yísufa narí faiqí námú qímanniminoo qinau. ²³Ínnee maa-ufána irisée sía aunúaqá inni írirafa Ánutunasaa rusínoo márinaqa ínnee qífandínna ainainara kúqaa kambíqaannoo fee qíqa sía naunduráki qaara irirana íridaqa ínnee maa-amuaqunamúnara rafáuruaki ooruku námmariki áqufua qífanoo Ánutufa kúqaa aníara miqíannoo. ²⁴Minára qinée inni maa-ufána faqa qímannimidaqa ínnee moo áinainara innaaru qídaqa inni írirafa dóo máreera foora miqíunoo qímasee írirana Ánutunasaa rusísaifanoo aiqáma innaaru qímariana Ánutufa inni nímiannoo. ²⁵⁻²⁶Ínnee ínneeqa mandóosana Ánutunara minníqísaannee innaaru qídaqa inni mandáikamannímaqáasa misá ummaara aníki márina minnísee aunúsaifanoo inni innaarúnai níkoofa inni mandá óosana ákiaqara faqa minínnisaani. [Ínni niqóónausa inni mandáikamannímaqai faqa inni miná irisée sía miná minnísee káqi irimáree fífanoo Ánutufa faqa ínnindi faqa miqí kaimmíannoo.]

Yísunara yáfee qifané afeekaikidanee qiqau.

(Mataioo 21:23-27; Ruka 20:1-8)

²⁷Yísufa kafáa narí faiqí námú faqa Yeerusareenni óorureenoo firaa amaana maqa fíqu fíqaira ququsaki kéeqafinoo nímarufaqa minakínaana aanáiqikirausa úriqararausa faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa anirée irámmiríqa qiqau. ²⁸Óo Yísu anée maa-maqánaki bisínisaiki maríasa nífaqasaana fuanára anée úriqarara fee máridanee miqídanee. Yáfee aníara qifané maanakí máriasa nífaqenee qufanoo Yísufa nári qímanniminoo qinau. ²⁹Qinée faqa ínniara modáa ufa irámannimaqaanaura. Ínnee qímaqimifaqa qiníara iraaúfana faqa qímannimianauranoo. ³⁰Yoohaneefa nammári nímiimarufa yáfee minára nammári nímianee qufanoo nímiimarinau, Ánutu fee faiqí fee qufanoo nímiimarinau. ³¹Yísufa miqí qímasoofaqa narínni narínni raiqára ufa narí qímami narí qímami qiqau. Maasá náqi fee qianáree. Maasá Yoohaneenara Ánutufa qímamiifoo qíananoo mifá maasára nánaree ínnee Yoohaneena ufara Ánutuna ufa fée qímasee mi-maú fúaqana miqídee qíandoora. ³²⁻³³Maasá Yoohaneenara faiqí kai qímamíaafoo qánaqa faiqí ánaasee káqi qeesa maasá dárifoora misá Yoohaneenara Ánutuna tamummáqara fásiqee qímariafa mári faqee qímasee Yísuna qímamiqa qiqau, maasá sía aní ufa ánoona írída fee qiqau. Miqí qímasoofanoo Yísufa kafáa nári qímanniminau, Dóo amaná ínnee qiníndiara sía qímaqimíafaqa qinée faqa ínnee qiníara yáfee qímaminoo fee qianára sía qímannimianaura.

Aináinasaa mandá rakisira rakísunara quandára ufa.

(Mataioo 21:33-46; Ruka 20:9-19)

12 ¹Yísufa miqí qímaseenoo quandára ufakiqari qímanniminoo qinau.

(Yísufa Yuda máqannaasa mandóosana qímanniminnaree qímasee nári munnimma máree maríanara uáinna qaqamara qímanniminau. Maasákina sía uáinna qaqama márídanoo koofí kai márínara miná kíkiquसानaura.)

Faiqí moó fannoo koofí asumu úmmaquseenoo quqúsa áuqu ititáseenoo koofí nammári úqimaria difaaninai firaaná áuquseenoo kísaaqa qainda áuquseenoo aifaríra fasiqa fannoo mi-qaindánasaa akarámáfiannoo márídanoo rakísida aifarídanoo. Mi-saikáfa taikáifannoo quqúsa ákoofa moo máqusai níannai fíraree qímaseenoo akaqá fásiquauqasaa narí koofí ququsa níqiqámáseenoo maaqí qímasee qímanniminau. Ínnee qiní koofí ququsa rakísidaqa qaqama írainna aukwana ínnee akaqána ínneeqara máreeqa qiní koofí akaua akaqána qímiaqee qímasee dóo quqásee moosáa finau. ²⁻³ Koofí qaqama tíqi marú aukwana aniroofannoo koofí ákoofa narí aináinira faiqi níanaindari aqíqoofannoo aniréenoo koofí ququsasaa rakísi marúsa qímanniminau. Ínnee úriqararana óondaraa koofí qaqama diqísee qímia qufaqa misá mandóosana marasée miná qumáree sáamu sámu ári áriiseeqa aqíqoofannoo kafáannai anirandée káqisamu finau. ⁴ Káqi sámu óonuroofannoo áfuqakoona qáfamásee moo áinainira fasiqa aqíqoofannoo kafáa áninau. Aniroofaqa miná faqa miqí kai mándee áriisee sáamu qumáree ákiaqa rukámusee miná afaaqasáa asaurírana mara ámufofannoo anirandée máree narí ákoofinnai finau. ⁵ Óonuroofannoo qáfeenoo moó aqíqoofannoo aniroofaqa miná kuqámariqau. Quqúsa ákoofa miná iriséenoo akaqáusa kafáa níqiqanau. Aniroofaqa akaqáusa kaakadí náriqau akaqáusa kuqá náriqau. ⁶ Mi-fasiqána aináinira faiqiuqa dóo taikásoofannoo narí ámaaku uqanna dóo moodáa narí ámuqusimarufa mifá kai káqi marínau. Quqúsa akoofa maaqí qinau misá qiní qímaakuara iriséeqa rufíasee koofí ámifarannoo qímaseenoo miná aqíqanau. ⁷⁻⁸ Miná ámaaku fannoo óonuroofaqa koofísaa rakísi marúsa miná qáfamásee maaqí qímasee narí qímami narí qímami qiqau, maafá quqúsa ákoona ámaaku márídanoo dóo ániqaqá anifaqa arusáananoo maa-ququsáfa maasáindi kai máríani qímasee miná ámaaku qumáreeqa kúqaruséeqa rafúseeqee quqúsa áqoosai áqusaqau.

⁹ Yísufa káqi qímannimidannoo qinau, mi-ququsána ákoofa anirée náqi fee íannoo fee mifá anirée mi-manda fasiqáusa kuqá naruséenoo andeeqára fásiquauqasaa mi-ququsána mara quqásee kafáa anirandée fúannoo. ¹⁰ Ínnee maaqóo máríasa tamummáqara fasiqauqa ákara sía fee ínnee ásaana rídee misá maaqí qímasee qiníara qídaqa sabéena kíkiqususéeqa maaqí qímasee ákara riqau.

Faandaamura áuqimaria fasiqausa sabéena moó marasée qáfamásee mandá saqari fee qímasee áqusoofannoo Ánutufa miná kai úrinnaaqarara fee qímasee faakánaikinnoo márídanoo.

¹¹ Karaambáiqá minnísoo sabéena marasée faakánaikinnau. Óo ámiqira faakana márídanoo.

¹² Yuda máqannaasa Yísuna mi-ufána iriséeqa óo maasára quandáidaqinoo mandá koofi ququsasaa rakísirausara maasára qídaqinoo qímasee áanóommasee Yísufa mifá maasára ámiqira sabeena áqusoosa márídee qídaqinoo, qímasee Yísuna rumbára ufa qídaqa faiqí ánaaseera ruffasee Yísuna minnísee moosáa fiqau.

Takísa munnimmaro iroofanoo qímanniminau.

(Mataioo 22:15-22; Ruka 20:20-26)

¹³ Farisai ámaana ufa qímarusa akaqáusa faqa Eeroodeena ufa írimarusa akaqáusa faqa anirée irárufara fuseé ianée qímasee qímamiqa qiqau. ¹⁴ Óo ufasáa rakísirafa maasá aníara andeeqára ufa qímarianna fasiqa fee qídaqa sía anée faiqí ufara eeráiramásee misíannai fímarianafa, anée sía faiqí níndafamáseenana miqímmiafaqee maaqímmiafaqee qímarianafa máríananoo anée Ánutuna ánoona ufamau fíranara paasóosimarianafa máríananoo. Dóo anée maasá qímaqimia maasá Roomma máqannaa úriqararana takísa munnimma áukuana aukuaana ámidaga. Mooseena sándufamau fee fídee miqídee, áaqaidee miqídee. Maasá áquanauree sía fee áquanauree qufanoo Yísufa misá ákaru qira oosana qáfamaseenoo qímanniminoo qinau, ¹⁵⁻¹⁷ Ínnee nánaree qiní fuseé írara ídee siruáa munnimma moo marasáifaqa qáfaa qufaqa misá siruáa munnimma moo máree mini uqafíqau. Mifá qáfamaseenoo qinau, yána óori amana faqa yána áuqu amana faqee maa-munnimmánasaa ákara rinoo márídanoo fée qufaqa misá qiqau. Roomma máqannaa úriqararanaindi márídanoo fee qufanoo Yísufa qinau, dóo amaná qiafanóo miná áuqu faqa miná óori faqa maa-munnimmánasaa márídanoo sía moo náindi márídanoo naríndi uqanna akooroofídanoo minára dóo naríndi márídanoo dóo mifá qímiaqee qínaqa miná ámiaqa Ánutunaindi faqa dóo narí Ánutuna faqa ámiaqa qufaqa misá miná iriséeqa kúqaa qímaseeqa firaqóo Yísunara náaquqee márínanau.

Kúqiranakiqari fíndifíranara iroofanoo qímanniminau.

(Mataioo 22:23-33; Ruka 20:27-40)

¹⁸ Sadikai ámaana ufa qímarusa akaqáusa Yísufinnai aniraqau. Sadikai ámaana ufa qímarusa faiqí ánaasee kuqufíqa sía fíndi fifandiafoo putaámmifandiafoo qímarusa máríqau. Miqí qímarunara misáuqa akaqáusa Yísufinnai anirée irámmirida qiqau, ¹⁹ Óo ufasáa rakísirafa Mooseefa maa-sandufána ákara rinoo qinau, faiqí moó fannoo ánaasee maraséenoo sía faiqí máqarai kuqufínanoo miná ákaqa fannoo mi-anaaseená maraséenoo faiqí maqasáinanoo fíndifínoo indaarú ákoofa kúquna qumiasana saqamasáa rakísiannoo. ²⁰ Moo áukuana moo fásíqa faiqí námu qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée maríqau. Nífasaafa ánaasee marasée sía faiqí máqarai kúqinau. ²¹ Kuqufufanóo

miná ánaaqianaafa mi-anaaseená marasée mifá faqa sía faiqi máqarai kúqinau. Miqandá nínaaqianaafa kafáa mi-anaaseená marasée miqíkai ínoo sía faiqi máqarai kúqinau. ²²Kafáa miqóoqaraasa miná marasáida kúqi kúqi taikáfufanoo dóo mi-anaaseefá faqa dóo kúqinau. ²³Dóo kúqiraua fíndififandínna aukwana mi-faasaannásaa aiqáma dínni taikásee dínni ani qaara marasée mi-anaaseená afaammaaká máridaqa yánaindikee íannoo fee qufanoo.

²⁴Yísufa maaqí qímasee qímanniminau. Ínnee firaaqóo áaqee maríasa ínneeqa áaqee maríana óosana íridee sía fee íridee. Ínnee maanára áaqee maríafanoo, tamummáqaraua ákarakinaa ufa faqa Ánutuna afeeka faqa sía írimarianara áaqee maríafanoo. ²⁵Faiqí ánaasee fíndififandínna aukwana sía misá faiqí ánaasee naanna rámasee narí máree narí máree mándee márifaranoo. Faiqí afaaqa faqa ánaasee afaaqa faqa taikáseenoo qangiroorá foora mámbiqa idaaqírausa márifaranoo. ²⁶Kúqiraua fíndifiranara sía fee ínnee Mooseena sándufa ásaana rúmasee íridee. Mooseefa óoqai sipsípasaa rakísi marú aukwannai moo áinaina minakí qáfoofanoo idá fannoo sasámimiki qéemarufanoo qáfamáseenoo óoruroofanoo Ánutufa minakíqari óoqai kúqusara Mooseena qímaminoo qinau.

Qinée Ánutusa máridaqa Abarahaamana faqa Isakeena faqa
Yakooboona faqa Ánutusa máridaqa.

Ákarakinaa ufa óoqai kuqufusára miqí qinoo márinara sía fee ínnee ámiqimandee ásaana ridee. ²⁷Mi-ufána óosana maaqímminoo máridanoo Abarahaamafa faqa Isakeena faqa Yakooboona faqa óoqai kuqufusára Ánutufa mi-ufánannoo misá naunduráindaraanara sía taikée foo káqi máridaqa qiní faqa máriaafoo qídanoo, qinée misá Ánutusa máridee qídanoo. Náqimasee kaaqa taikáfuasa misá Ánutusa máridee qíannoo fee. Sía amana miqí qíannoo. Káqi máriasa Ánutusa máridee qídanoo. Minára ínnee Sadikai ámaana ufa qímariasa firaaqóo uqanna áaqaidaqa kúqimariasara kaaqa taikámbiaafoo sía fíndifidammia foo qímariafanoo.

Sánda ufakinaana úriqarara sánda ufa qara kooroo inau.

(Mataioo 22:34-40; Ruka 10:25-28)

²⁸Mooseena sándufa uqannífiqee marífa moó fannoo Yísufa Sadikai ámaana ufa qímariasa faqa ufaqí márufanoo Mooseena sándufa akoofása fannoo fáasai írinau. Yísufa Sadikai ámaana ufa qímarusa narí úfannai misá ufa ámiqimasee rafáaqafusoonara qáfamáseenoo óo ámiqira fee qímáseenoo narí faqa moo úfa Yísuna qímamianauree qímáseenoo qímaminau. Óo Yísu Mooseena sándufa moómoo kínaana nána sánda úfee úriqaranoo máridanoo fee qufanoo Yísufa qinau, ²⁹Maa-ufáfa aiqámausa úrinnaaqararafa máridanoo. Isaraee máqannaasa íriaqa Karaambáiqá maasá Ánutufa moodáa Karaambáiqá naríaraa máridanoo.

³⁰Ínnee faiqí faiqí ínneeqa karaambáiqá ínneeqa Ánutunara ínneeqa nímuqusa nímana nitukúra írirana afeeka múdukannoo Ánutunara nídidaga ruaqa. Mi-ufáfa úriqararafa máridanoo. ³¹Miná ánaaqianaafa maaqímminoo máridanoo. Anée aneenná aqoónnanara aninná afaaqara foora áidíndee áidiani. Sía sándufa moó miqandá úriqaranoo máridanoo miqandá kai.

³²Mi-fasiqáfa Mooseena sándufa akoofása fannoo Yísuna mi-ufána iriséenoo qinau. Óo ufasáa rakísirafa ámiqimandee andeeqásee qíananoo anée qíanandee kúqaa karaambáiqá mifá kai Ánutufa máridanoo, sía moo Ánutufa máridanoo mifá kai máridanoo. ³³Minára narí ámuqusa aiqámannai faqa narí írirana aiqámannai faqa narí afeeka aiqámannai faqa Ánutunara áidiani, narí aqoónnanara faqa narí afaaqara foora áidíndee áidiani. Mi-ufa qandánnai fínanoo úriqararafa máriannoo, tatúfira aandau qaindása Ánutuna súqamirafa faqa óosana óosana ainaina ámimariafa faqa óorudupirafa máriannoo. ³⁴Yísufa mi-fasiqána ufa iriséenoo óo írirana faqaa fasiqa fee qímasee qímaminoo qinau. Anée Ánutuna quqúsa adeedírana átisaa máriananoo. Miqóoqari Yísunara náaquqoofaqa sía moo úfa iraqau.

**Náqimaseenóo fee ásauku mundírafa Dafidina ámaaku faqa miná
karaambáiqá faqa máriannoo fee.
(Mataioo 22:41-46; Ruka 20:41-44)**

³⁵Yísufa Yeerusaree firaa amaana maqaki faiqí ánaasee amaana ufa qímannimidanoo moo áinainara irámmirinoo qinau. Mooseena sándufa akoofásauqa ásauku mundíranara Dafidina áti máridanoo fee qímariafaqa qinée minára, náqimándeef Dafidina ati máriannoo fee qídaqa. ³⁶Ánutuna náaquqara andeeqara maraquna fannoo Dafidina dadaaqufanoo maaqí qímasee ákara rinau.

Firaa karaambaiqa fannoo qiní karaambáiqara maaqí qímasee qímaminau. Anée maaqóo qiní Ánutusa qiní daaqá qiní qísauku uqannai óoqu marifínaqa aní namuqáauqa nárueeqee aní áramandunnai quqánaura.

³⁷Dafidifa mi-akaránaki ásauku mundíranara qiní karaambáiqee qinau, náqi fee másee Dafidina karaambáiqá faqa miná áti faqa aiqámaqara moodáa karinóo máriannoo fee. Ínnee minára írida náqi fee qídee.

**Yísufa sándufa akoofásauqa óosana kooroomándeef níqinau.
(Mataioo 23:1-36; Ruka 20:45-47)**

³⁸Faiqí ánaasee moómoo uqanna anirée asasamándeef Yísuna ufa íriqau. Yísufa ufa qímannimidanoo maaqí qímasee moo úfa qímanniminau. Ínnee Mooseena sándufa akoofásauqa misá mandóosanara auforiaqa. Misá kísaaqa qamunna afisúseeqa maqúsamau

fee makéetaki fee nímarifaqa faiqí ánaasee ámiqimandee nímandaranara randáqa nídaqa kísaaqa qamunna afisúqirausa nídaqa. ³⁹Misá amaana máqaki kéeqafidaqa náadumasaa ámiqira siaqasaa óoqumari maríasa márídaqa, oomáqaki faqa ámiqira qóo kai óoqumari maríasa márídaqa. ⁴⁰Misá adeedaana anaaseeuqara faiqí síaisa máriafaqee qímasaida misá máaqa maqusa saqama noopúndu maqá aiqáma úmmuaramásee umárasee quándakiqa faiqí nífusaa faiqí qíqafaqee qímasee kísaaqasaa innaaru qímariasa márídaqa. Miná ákiaqara misá nárirafa náaru fíqaramásee máriannoo.

Adeedaana anaasee narí káqikaa munnimma Ánutunara quqánau.
(*Ruka 21:1-4*)

⁴¹⁻⁴²Yeerusaree firaa amaana maqakinaa difaani moó márufaqa faiqí ánaasee minakí Ánutuna ámidee qímasaida munnimma minakí áqi maríqau. Yísufa mi-difaanína aaqá óoqumarifi rakísi márufaqa faiqí ánaasee minakí munnimma moómoo áqi maríqau. Aináina faqaasa anirée nári munnimma moómoo minakí áqiqau, miqóo adeedaana anaasee moó áinaina síaifa kudi anaasee fannoo aniréenoó narí munnimma qaaraqánda idáqara munnimma ataaqána fooqána mi-difaanínaki áqinau. Mi-munnimmaqandá fannoo moodáa tooeaa amana kái óodaa uqanna márinau. ⁴³⁻⁴⁴Yísufa narí faiqi námu náarama moodáaqoo quqásee qímanniminoó qinau. Qinée mi-kudi anaaseenára qímannimianaúra, mifá aiqámausa úrinnaaqaramásee munnimma áqinoó. Akaqáusa nári moómoo munnimmakínaana áti áti áqia, maa-kudi anaaseefá aináina síaifa márifa narí aiqáma munnimma nárana aina feefauríanee qi múnnimmana faqa aiqáma áqinoó. Minára qinée mi-anaaseenára firaaqóo aiqámausa naruséenoó áqinoó qídaqa.

Yeerusaree amaana máqa rapée íaninnanara qinau.
(*Mataioo 24:1-2; Ruka 21:5-6*)

13 ¹Yísufa amaana máqakiqari rafúdamaki fufanoo miná faiqi námukiqari moó fannoo Yísuna qímaminoo qinau. Óo ufasáa rakísirafa maa-maqána qáfaa, ámiqira ooninnai áuquqaa máqafa márídanoó. ²Yísufa irisée qímaminoo qinau. Ínnee maa-firaa amiqira maaqána usakárana qáfaidee, kásooqaqee aiqáma rapéepamma fúrufaramámbuannoo sía moo óoni narí ámuuaqa narí ámuuaqa maqee márindee ínoo máriannoo.

Yísuna ufa írimarusara níkoqaranara qinau.
(*Mataioo 24:3-14; Ruka 21:7-19*)

³Yísufa Yeerusaree firaa amaana maqakiqari ráudamaki Oorifa áaqana amaana máqa adeedí márufanoo miqóo óoru óoqu marínau.

Óoqu marifufaqa miná faiqi námukiqari Peetooroofa faqa Yameesafa faqa Yoothaneefa faqa Andurufa faqa minamúsa qumeé kukéeqaku narí máruqoo anirée qímamiqau. ⁴⁻⁵Óo Yísu anée amaana máqa rapée íaninnanara anée qíannana yáiree fee amaana maqa rapéepaa íannoo fee nána ainaina kambíqafina qáfee fee óo dóo miná rapéeia aukuanafa adeedí rée foo qianáuree qufanoo Yísufa minára naamúaqira ufa óosana arasée qímanniminau. Ínnee augarída máriaqa, sía moó fannoo ínni níkaruqiani. ⁶Moómoosa anirée náriara únnaqimásee moó fannoo qinée ásauku mundírausee qifanoo moó fannoo aniréeno qinée ásauku mundírausee qímasee moómoosa misá níkaruqifaranoo. ⁷Ínnee rákira dáambeenda adeedí íriqa níanaí márinara ufa kai íriqa sía múnari mínari fúrufari iaqa. Miqíra ainaina kúqaa kambíqaannoo, kambíqafinaqa sía taikára aukuaana áiqarée foo qiaqa. ⁸Moo máqannaasa níanaindari anirée moo máqannaasa faqa rákifaranoo, moo káraambaiqa fannoo adeedíqari ani mára moo káraambaiqa áruannoo. Maqá kásirafa aiqámai máriannoo aandaroo faqa máriannoo. Mi-ainaináusa mandá máriira aurirana óorisaa kai máriannoo ánaasee faiqi máqarara innaamunáí aupúraandéemmiannoo.

⁹Ínnee qiní ufa írimariasa augarída máriaqa, faiqí misá poorísa ufa qímannimifaqa ínni ruúmbeegee kóotaki quqéefaranoo. Misá ínni maréeege amaana máqaki quqásee sáamusamu nárifaranoo. Ínnee qiní ámiqira fasaasa ufa qímannimiaqeera qiní ufasáara karaambáiqauqa faqa faiqí firaasá rakísirausa faqa nífusaa ínnee kíkíqifaranoo. ¹⁰Qiní ámiqira fasaasa ufa aiqáma máqannaasaki náaree kooroo inóo márinanoo taikárafa ínaaqianna kambíqaannoo. ¹¹Misá ínni rumbásee maréeege kóotaki quqásainaqa ínnee sía náqi fee qianau náqi fee qianau náaree qiaqa. Kóota kambíqafina Ánutufa qímannimu ufana miná kai qímannimiaqa. Aní óokinaa ufa sía aníndi máriannoo Ánutuna náaquqara maraquna fannoo narí ufa ínni níminaqa miná kai qifaranoo. ¹²Faiqí misá nári níkaqaafasaaquqa maréeege kúqiranaki quqéefaranoo. Faiqí misá nári níku nísauku faqa maréeege kúqiranaki quqéefaranoo faiquqáindi quándakiqa nári nínausa níkausa maréeege kúqiranaki quqéefaranoo. ¹³Aiqáma máqannaasa ínniara Yísunaindi fee qímasee fídiaqaa mánnimaqéefaranoo. Ínnee minakí máridaqa fídaqa qiní uaqée ida fífi ínafa kúqira fee Yísufa qúmira áukuanee paqúrinafa asumu márirana máraannoo.

Yeerusaree máqusai nárirafa kambíqaaninnanara qinau.

(Mataioo 24:15-28; Ruka 21:20-24)

¹⁴Kásooqaqee ínnee náaquqara fídiaqaaimari mandainaina qáfeefaranoo mifá sía máriaqaa íraqoo Yeerusaree amaana máqaki kíkíqinoo márina qáfeefaranoo. Ínnee maa-ufána ásaana rímariasa mi-ufána óosana ámiqimandee íriaqa. Mi-

naaquqara mandainaináfa kíkíqa mámbinaqa ínnee Yudeeaa máqa maaqaki máriasa quqásee áaqana áaqana sandámáfuaqa. ¹⁵Mi-kamúqoo faiqí moó fannoo máaqa kooqí óorisaa máriinafa mi-ainaináfa kambíqafinana sía aneenná aináina máaqaaki máraanee qía dóo miqóoqari affaki sandáa. ¹⁶Faiqí moó fannoo áfuqaki máriinana sía máaqai anirée aneenná qamunna áakauqa máraannee qía dóo miqóoqari kai quqásee quqúsa rakéemandee sandáa. ¹⁷Mi-manda aukuaná nímuaqu uqá faqaa ánaaseeuqa faqa faiqi ánaaqi faqaasa faqa mandáiki marífaranoo sandáranara anúqifaranoo. ¹⁸Ínnee maaqí qímasee innaaru qiaqa Óo Ánutu sía mi-manda aukuanáfa suara áukuana kambíqaani qiaqa sandáranara anúqi foora. ¹⁹Mi-manda aukuanáfa aniráinaqa aiqámausa aupúranaki firaanáki marífaranoo. Óoqai indaarú Ánutufa aiqáma ainaina áuqunakiqari káqiqaqa aupurarafa óosana óosana márinau, maqee faqa miqíkaí ídanoo káqiqaqa aupurarafa máridanoo. Kásooqaqee firaafá uqanna kambíqaannoo. Mifá taikáinna kari sía miqírafa kambíqaannoo. ²⁰Mi-manda aupurara aukuaná Ánutufa qúsandaannoo, sía qúsarainanoo aiqáma kuqu taikée foora. Ánutufa narí rusandeesámumásee maróosara iriséeno mi-aukuanná qúsaramánnísáannoo.

²¹Mi-manda aukuaná faiqí moó fannoo ínniara maí qáfaqa, ásauku mundírafa mai márinoo moó fannoo ásauku mundírafa muanní márinoo qínana sía mi-fasiqána ufa íriaqa miná únnaqidanoo. ²²Únnaqimaría ásauku mundírausa faqa únnaqi mária tamummaqara fasiqáusa faqa miqíra aukuaana moómoo kambíqeeqefaranoo. Misá Ánutuna rusandeesámumandee maraqoo fasiqa anaaseesa níkaru qiani qímaseeno náaquqara ainaina faqa sía faiqí amanaikímari ainaina faqa áuqusaifanoo kambíqaannoo. Mi-ainainánnai níkaruqiani qímasaifanoo sía amanaikíannoo. ²³Qinée ínniqa qiní faiqi námu mi-ainainná sía kambíooqoo qímannimiqa minára aumarída kai máriaqa.

Yísufa narí innaarúnaindari qúmuanínnanara qímanniminau.

(Mataioo 24:29-31; Ruka 21:25-28)

²⁴⁻²⁵Mi-manda aupurara aukuanáfa taikáfinoo asukuna fannoo súani áruannoo aiqámai asukuna kai arufúannoo quqoona faqa sía kafáa káaqa qáannoo fasáuqa faqa inaarúnaindari aiqáma kapikeefáranoo. Innaarúnai fásau faqa quqoona faqa nímari aanafa dapikámmafuannoo. ²⁶Miqóo qinée faiqí nímaaku asurukí kooroo ianáura, qinée firaa afeeka námufaqa firaa areenarana námufaqa minakí kooroo ianáura. ²⁷Mi-karí qinée qeeqá qangiroouqa niqíqánaqa misá aiqáma máqa maaqa áti átinni óonuree anirée mándeeqa Ánutuna rusandeesámumandee mároosa maramáree qinée márianannai nífiqee ánifaranoo.

Narí qúmmuarínnanara saqári ámmuni kikiqa úsinau.

(Mataioo 24:32-35; Ruka 21:29-33)

²⁸Yísufa káqi qímannimidanoo narí faiqi námu qímannimino qinau. Ínnee faafísa fooqáa ira saqari qáfamasee miná óosanara íriaqa, mi-

saqarífa ámmuni mámbinaqa ínnée minára saika áukuaneé qifáranoo. ²⁹Ínnée miqí kai másee mi-oosana oosana ainainnára qúnafa kambíqainaqa taikára aukwana adeedí áfaisaammi foo qiaqa. ³⁰Ínnée maaná faqa irisée sía aunúqaqaa maa-ainainnáusara aiqáma qúnafa máa maqee mária fasiqa anaaseesa akaqáusa káqi mária kamuqoo kambíqaannoo. ³¹Innaarúna faqa maqá faqa aiqáma fatíkámafi áqusaannoo qini dóokinaa ufa fannoo kai náaru náaru sía taikáannoo, káqi maríannoo.

Narí qúmmuanínnanara áfu máqaida rakísianee qinau.

(Mataioo 24:36-44)

³²Mi-taikara aukuannáfa ánianínnanara sía moó fannoo íridanoo mi-faasaannára faqa súani yáqoo kamuqoo márinanoo fee kambíqaannoo fee, innaarúnaindaraa qangiroouqa faqa qinée Ánutuna ámaaku faqa síamma íridaqa qini qíkoofa narí kai miná íridanoo. Ínnée mi-faasaannára sía írimariafanoo. ³³Ínnée minára aufarídaqa rakísidaqa qáfaqa. ³⁴Mi-faasaanná faiqí moorá foora aináina faqaafára foora máriannoo. Mi-fasiqáfa narí aináinirana óosana óosana narí aináinira faiqiuqa áadu áadu nísaukuki quqáseenoo eendáki aufaríra fasiqa qímaminoo anée aiqáma ainainasaa ámiqimasee rakísia qinée moosáa fídaqa qímasee finau. ³⁵Ínnée miqí kai mándee ámiqimandee aufarída máriaqa. Inni úriqararafa kaiqáa ánianínnanara sía íri maríafanoo mifá eendáki ánianoo fee eendá ámuqusai fee maqee káari máqarana namufacee aniráannoo fee súani maqee ururáinanoo fee aniráannoo fee. ³⁶Mifá tautúmmámaqasee aináinímarinna kamuqoo faiqaqée ínnanaki qumuráinana mandáikammínnanoo. ³⁷Minára maqee qinée inni qímannimidaqa aiqámausa qímannimidaqa ínnée aiqámausara aufariaqée qídaqa qinée qúmíranara rakísida máriaqa.

Yísuna áriraree qímasee tipúndaarímaria.

(Mataioo 26:1-5; Ruka 22:1-2; Yoohanee 11:45-53)

14 ¹Yuda máqannaasa firaa qoomaqa suqárara qaaraqánda áinnaaqarara qoomaqana faqa ooruku síai feemu qoomaqana faqa suqárafa adeedí rámafinau. Qaara faasaana káqi máriqa qaaramoókufanoo qoomáqa suqárafa qúsaramáfufaqa suqáqau. Mi-qoomaqáfa adeedí rámafufaqa aanáiqikirausa úriqarararusa faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa suqúfufaqa maasá náqimásee qumeé faiqí ánaasee sía írifaaqee Yísuna umárasee áruanauree qíqau. ²Misá qíqau maasá sía qoomáqaki Yísuna áruanaura faiqí ánaasee áanóo mándee maasá faqa dári foora.

Áfundimaru fadameena Yísuna ákiaqa adíanau.

(Mataioo 26:6-13; Yoohanee 12:1-8)

³Yísufa Beetani máqusai Yeerusaree máqusa adeedí marufaqa mandá namuana károora árimaru fasiqana máaqaki márinau. Mi-fasiqána

áúqu Simoona amaráfa márínau. Yísufa miná károora rukásoofanoo ámiqimasee márínau. Yísufa mi-maqánaki nárana née márufanoo ánaasee moó mi-maqánaki kéeqanau. Mifá ámiqira áfundi maru fadameenna, moo sánda mináúqu narada miná atuka rarákusee fadaméena tatiqoofá áfundimarúna firaa munnimma áqimaria fadameenna mi-sandána anoona kai káaqa ámiqirafa márúna miná idaaqíra ooninnai andína foqáana áuquqoonaki máru fadameenna úqirafa Yísufa máru maqanaki kéeqafinoo mi-fadameenna taqúna óosaa raudáseenoo mi-fadameennána Yísuna ákiaqa ámoondunnaaqa adíanau.

4-5 Faiqí ánaasee akaqáusa miqóo máriusa mi-anaaseená qáfamásee áanóommasee narí qímami narí qímami qiqau, nánaree maa-fadameenná ámiqira afúndi marínna fífau rairaa ínoo fee. Mifá mi-fadameenná maréeqee moo fásiqa amiséenoofau tiri handaréeta munnimma maraséenoofau kudi fásiqa anaasee nímini. Miqí qímasee afeekaikámánde mi-anaaseená áqiqau. 6 Yísufa mi-ufána iriséeno qinau, Séé ínnee minnísaaqa, nánaree ínnee fífau mi-anaaseená áqidee. Mifá ámiqira idaaqira ainaina adía qímaqeenoo. 7 Kudi fasiqa anaasee náaru náaru ínniki moómoo márifaranoo, ínnee ínneeqá kai óonu máfi irisée mi-kudi fasiqa anaaseesá dadaaqiaqa, qínée sía kísaaqasaa márianaura. 8 Maa-anaaseefá káqikaaqoo narí amanasaa qiní dadaaqínoo. Mifá mi-fadameenná qiní qíkandarana óorisaa qiní írisaa adíaqimaqéeno. 9 Maa-ainainnára qímannimianaqa íriaqa sía aunúqa, maa-amiqira fasaasa ufána faiqí ánaasee aiqáma maa-maqána afaaqasása fídaqa qímannimidaqa maa-anaaseefá maqee fadaméena qiní adía qímaqainara qímannimifaqa sía maa-anaaseenára aunífaranoo.

Yudasifa Yísuna ueeqáaninna munnimmana máránau.
(*Mataioo 26:14-16; Ruka 22:3-6*)

10 Yísuna faiqi námu qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée faiqi námu misákiqari moó fannoo miná áuqu Yudasifa Isakarioota máqusaindaraafa Yísuna maréeqee misá nísaukuki quqáree qímaseeno ráudamaki aanáiqikirausa úriqararausunnai qumeé kukéeqaki finau. 11 Misá Yudasina ufa iriséeqa asasamásee munnimma ámiraree qufanoo Yudasifa miqóoqari Yísuna ueeqáaninna faasaanara rakísinau.

Yísufa narí faiqi námukinaana ueeqáaninnanara qumeé kai qímannimisee rafáaqafinau.
(*Mataioo 26:17-25; Ruka 22:7-14, 21-23; Yoohanee 13:21-30*)

12 Yuda máqannaasa ooruku síai feemu qoomaqa aniroofaqa misá áinnaaqarara sipsípa ánaaqiuqa áruaninna faasaanasaa Yísuna faiqi námu anirée Yísuna irámmiriqau, Maasá yámaqanaki yátinai fee áinnaaqarara qoomaqa deedaqianáuree qufanoo Yísufa maaqí qímasee naamúaqinau

13-14 Ínnee Yeerusaree máqusai óorureeqa qáfaifanoo faiqí moó fannoo qafeekí nammári qumbiqásee aku máree fínaqa miná faqa fínaqa mifá kéeqainna maqanaki miná faqa mi-maqánaki kéeqaaqa. Kéeqafiqa mi-maqána ákoona maaqí qímasee irámmiriaqa, Ufasáa rakísirafa aníara maaqí qinoo, moo rúmma qinée faqa qeeqá faiqí námu faqa áinnaaqarara qoomaqa naanná rúmrafa yái fee máridanoo fee qifanoo qínaqamma íriaqa. ¹⁵Mi-fasiqáfa firaa rumma máaqa meeráqóo máru rummana firaa rummana nárana quqée maru qáindafa faqa óoqumari maru siaqausa faqa deedaqíra rumma ínni uqannífiqaannoo. Ínnee minakí aiqáma ainaina maasára deedaqammá qímaqaaqa qufaqa miqandá ¹⁶Yeerusaree máqusai óoruree Yísuna ufa ánoona kai kambíqafufafa mimaú kai fiqau.

¹⁷⁻¹⁸Mi-eenonnái Yísufa narí faiqi námu faqa qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée faiqi námu faqa óoru kéeqafi née maríqau. Née márufanoo Yísufa maaqí qímasee narí faiqi námu qímannimianau, Qinée maa-ainainára qímannimianauranoo, ínnikiqari moó fannoo qiníara ueeqáaninafa qiní faqa náidanoo. ¹⁹Miná faiqi námu miná irisoofanoo misá naundurá fúrufarufafa náadu náadu Yísuna irámmiri maríqau, moó fannoo qinoo anée qinífaree qínanee qinée fee qífee moó fannoo moó fannoo miqí kai qímariqau. ²⁰Yísufa misá irárufa iriséeno qinau, Ínnikiqari qísauku taikásee qíkunni óoqu qaara márarausakiqari máa qiní dífaanikinaana ásauku áqusee féemu marasée née márifa mifá kai qiníara ueeqáannoo. ²¹Qinée faiqí nímaaku tamummáqarausa ákara ufamáu qinée kúquanaura qiní ueeqáaninna fasiqana numóo firafá máriannoo. Mi-fasiqáfa sía kambíqainanoofau amana márini.

Yísufa áafaqa néemariana óosana áranau.

(Mataioo 26:26-30; Ruka 22:15-20; 1 Koorinti 11:23-25)

²²Misá óoqumarifi née márufanoo Yísufa náriqa maqee maqee néemaru féemuna moó marasée dúfi dúfi qímaseenoo ruqí ruqí máseenoo narí faiqi námu níminoo maaqí qímannimianau. Ínnee maaná marasée naqa, qiní qimaqí kíkiquisira feemu máridanoo. ²³Miqí qímaseenoo kaafa moó maqee maqee née marú uáinna nammarína máruna maraséeno minára Ánutunara dúfi dúfi qímaseenoo narí faiqi námu nímuafa aiqámausa miná qumáree minakínaana naqau. Yísufa narí faiqi námu mi-uainna nammarína nímidanoo maaqí qímasee qímannimianau, ²⁴Maafá qiní fidíka kíkiquisira námmarifa moómoosa adíannímaqéefandinafa máridanoo, qiní fidíka maafá Ánutuna faqa faiqí ánaasee faqa moodáanakikira ufa mapukúnnimaqáaninafa maa-fidikáfa máridanoo. ²⁵Qinée qímannimidaqa sía kafáa uáinna maaqóo maqásaa naanáuranoo Ánutuna quqúsaki innaarúnai óoru fídaqa fúka uáinna ámiqirana naanáuranoo. ²⁶Miqí qímaseeqa misá moo ámaana idi rámaseeqa máaqakiqari ráudamaki asukunakí fíqa Oorifa áaqana ameemaanai óoru maríqau.

Peetooroofa Yísunara sía qáfaidee qíanínnanara kooroo ináu.

(Mataioo 26:31-35; Ruka 22:31-34; Yoohanee 13:36-38)

²⁷Misá miqóo óonuroofanoo Yísufa qímanniminoo qinau.

Tamummáqarausa ákara ufa fannoo maaqí qímasee qíníara qídanoo,
Ánutufa sipsípa rakísirana arusáifaqa miná sipasípauqaindi
miqóoqari quqásee dáraanifaranoo.

(Minára ínni qímannimidaqa ínnee qíní quqáqisee aiqáma
sandámáfífaranoo.) ²⁸Qinée kúqíranakiqari findífíqa ínni nóorinni
Kariree máqa maaqai fuanáuranoo.

²⁹⁻³⁰Peetooroofa Yísuna ufa iriséenoo qinau, Qinée sía uqanna aní
minnísaanura. Aiqámausa aní minnísaifaqa qinée sía minnísaanuree
qufanoo Yísufa narí qímaminoo qinau. Óo Peetooroo anée íria, Fáfaa
eendáki iráifana anée qaaramoo kári qíníara síamma íri fee qinnáranoo.
Miqí mándainanoo kookoorána qaara kári ufa qíannoo. ³¹Peetooroofa
miná iriséenoo Yísuna afeekaikámándeé qímaminoo qinau, Qinée sía
uqanna aníara sía íridee qianáura aní faqa kúquanaura. Miqí qímasoofaqa
aiqáma Yísuna faiqi námu miqífkai qiqau.

**Yísufa narí kúquaninnanara ummaara árufanoo
saqamakí innaaru qinau.**

(Mataioo 26:36-46; Ruka 22:39-46)

³²⁻³³Miqóoqari misá Keeseemaneé máqa maaqaki Oorifa áaqana
ameemaanai márúnaki asukunakí aniroofanoo Yísufa narí faiqi námu
qímanniminoo qinau. Ínnee maaqóo óoqu marifí márifaqa qinée
saqamakí óorureeqa innaaru qianáuree qímaseenoo minamúsara ínnee
káqi maaqóo márifaqa maa-namúsa kai qíní faqa óoru fúafa. Miqí
qímaseenoo mifá Peetooroona faqa Yameesana faqa Yoohaneena faqa
nífiqeenoo saqamaí óoru fídanoo narí afaaqasáa quqéefandínna ainainara
írimarufanoo firaaqóo ámuqusimarufanoo aundurá fífau faafau ufanóo
minamúsa qímanniminoo qinau. ³⁴Qíní qímuqusaki qímuqusirafa
firaaqóo márídanoo mi-qímuqusiráfa dárúannoo fee qídaqqa ínnee maaqóo
máridaqa rakísiaqa.

³⁵Miqí qímasee Yísufa káqikaaqoo óonureenoo narí kai maqásaa
áqufinoo narí afaaqai ánianínna aupúrananara sía kéeqaanifee qímasee
maa-innaarúna qinau. ³⁶Óo qíní qíkoofa qíní qíkoofa, anée aiqáma
ainaina amanaikímarianafa máríananoo, qinée mandá nammari
naannánara anée qínísaqaraana maréeqee káqinni áqusa. Sía qeeqá
dídíranara íria, aneenná áidínna ainaina kai qifaaqai quqáa.

³⁷⁻³⁸Yísufa miqí qímasee innaaru qímaseenoo kafáannai anirée
narí faiqi námu qaaramoo márúnnai anirée nínadafoofaqa misá nísuku
káaqa faiqaqéeiqau. Yísufa Peetooroona moo áuqu Simoona áuqamásee

qímaminau Simoona anée faiqáqée ídaneé anée sía fee amana qúsasaa kai áfu tautásee rakíinnaree. Ínnee aufarídaqa innaaru qída máriaqa ínnee miqídaqa sía nimaníranaki áqufifaranoo, ínni írírafa kai afeeka máriafaqa ínneeqa uqanna kudoosaápee máriafanoo.

³⁹⁻⁴⁰Yísufa miqí qímasee qímannimiseenoo kafáa anirandéenoo indaarú qundée kai ínoo innaaru qinau. Innaaru qímaseenoo óonu nindafoofaqa miná faiqi námu kafáa nísuku faiqáqéiqau misá nífu fannoo ummaararéenoo sía findi fúaqaqa ufaqá findifi Yísuna kafáa qáfamaseeqa nári faiqáranara nisaurúsee ufara randáqau.

⁴¹Yísufa kafáa óonu innaaru qímasee aniréenoo narí faiqi námu qímanniminoó qinau. Ínnee káqi fee faiqáidee káqi fée idooáidee. Dóo sáa dóo aupúrara aukwana dóo aniréenoo, dóo qáfaaqa mandá óosana máree maríasa nísaukuki ueeqáaninna fasiqafa qiní mara quqáannoo. ⁴²Dóo findi fífaqa fúa. Dóo qáfaaqa qiní ueeqée mári fasiqáfa dóo ánidanoo.

Misá Yísuna qumáraqau.

(Mataioo 26:47-56; Ruka 22:47-53; Yoohanee 18:3-12)

⁴³Yísufa káqi misá faqa ufa qímarufanoo Yísuna faiqi námukiqari qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara máranakiqari miná áuqu Yudasifa aniranau. Amaana máqa aanáiqikirausa úriqararaura faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa Yuda máqannaasa faiqí firaasá faqa maqúsai káqi máridaqa faiqí moómoo Yudasina faqa niqiqoofaqa rákira duru sáamu qumáreeqa Yudasina faqa asukunaki ániqau. ⁴⁴Fáasai Yudasifa qímanniminau, asukunaki ínnee áaqee foora qinée óonureeqa mi-fasiqána ámooqaanamma qáfaaqa, mee ínnee randéemaria fasiqana ámooqaanaura. Ínnee miná rumbámaree ámiqimandee rakísisee máree fuaqa.

⁴⁵Yudasifa aniréenoo Yísufinnai óonureenoo óo ufasáa rakísira fee qímasee ámooqanau. ⁴⁶Ámooqóofaqa miná faqa ánusa miná qáfamaseeqa qumárasee rumbámaree ámiqimmásee rakísi qumára maree máree fiqau. ⁴⁷Faiqí moó fannoo miqóo kíkíqinoó máriufa miná qáfamáseenoo narí rákira paipana qumáreenoo náríraree qímaseenoo moo fásiqa aanáiqikirausa úriqararana aináinira faiqi áaqoo ateeá áqusanau. Yísufa qímanniminoó qinau. ⁴⁸Ínnee qiníara mandáikamánnimaqéemari fasiqa fee qímasee durú sáamu indáaíqa anirée qiní qumáraidee. ⁴⁹Faasaambáasaana moómoo kari akooqóo amaana máqaki kéeqaidaqa faiqí ánaasee ufa qímannimáruánausa máridaqa náqaa ínnee miqóo qiní qumáraqaana máriaasee. Tamummáqara fasiqauqa ákara anoona dóo mimaú kambíqaani. Dóo qiní qumáree fuaqa. ⁵⁰Yísuna faiqi námu miná qáfamásee quándaki miqóoqari sandámaqaraasamámbiqau.

⁵¹⁻⁵²Misá Yísuna mara máree fufanoo moo kúmaaraa fannoo qamunna kái narí áfaaqa ititáseenoo misá nínaaqiana fímarufaqa misá

miná qáfamasee miná faqa rumbáanee qímasee qumárararufanoo mi-kumaaraafá máfi narí qamunna rakéemma áquseenoo káqisamu sandámáqaraasámmínu.

Misá Yísuna ufa suqíranaki quqásee iraqau.

(Mataioo 26:57-68; Ruka 22:54-55, 63-71; Yoohanee 18:13-14, 19-24)

⁵³ Misá Yísuna mara máreeqa aanáiqikirausa úriqararana máaqaki quqáqau. Mi-maqánaki aanáiqikirausa úriqarararusa faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa Yuda máqannaa faiqí firaasá faqa mináki fáasai eendáki suqíqa máriqau. ⁵⁴ Peetooroofa misá nínaaqiana níanasaa qumeé óonureenoo aanáiqikirausa úriqararana máaqa naambeéqai óoru kéeqafinoo rakísimaru fasiqausa faqa idá aaqá óoqu marifí qaaní marínu. ⁵⁵ Aanáiqikirausa úriqarararusa máaqaki máridaqa Yísuna kúqáruaneera miná ummaarara randóosia sía paqúriqau.

(Mooseena sándufa maaqí qímaqoofa, moodáa fasiqa fannoo qínufafa sía ánoonaikiannoo. Qaara fasiqa fannoo kíkíqamafí qínafa mifá ánoonaikiannoo. Misá minára iriséeqa faiqí qaaraqanda mi-ufána qífaqa Yísuna áriraree qiqau.)

⁵⁶ Moómoosa anirée Yísunara únufu qufanoo sía misá ufa fannoo moodáa kárinoo márinau. Misá ufa fannoo náadu náadu qufanoo sía amanáikinoo márinau.

⁵⁷⁻⁵⁹ Miqóo akaqáusa fíndi fufaqa Yísunara únufu maaqí qímasee qiqau, mifá maaqí qímasee qifaqa maasá íriqa qinée firaa amaana maqa faiqí usakáqoona aiqáma rapéepamma áquseeqa qaaramoo fáasaana áiqaráinaqa sía faiqí nísaukunnai usakáqaairana usakásaanauree qifaqa íriqa qufaqa misáuqa faqa sía amana amana kái mi-ufána qiqau.

⁶⁰⁻⁶² Misá miqí qímasoofanoo aanáiqikirausa misá úriqararafa aiqámausa nífusaa fíndifinoo Yísuna iranau. Misá ufa óosana óosana aníara qiafaná aní ufa sía fee máridanoo fee qínaqa íriaqa qufanoo Yísufa sía ufa qinau, káqi kásooinoo márinau, Miqí másoofanoo aanáiqikirausa misá úriqararafa qímaminau, anée kúqaa fee Ánutuna ásauku mundírafa máridanee, anée kúqaa Ánutuna ámaaku amooqímaria fee máridanee qufanoo Yísufa qinau eeóo qinée miná ámaaku márunausa máridaqa, kásooqaqee ínnee qiní faiqí nímaaku qíqafeefaranoo, qinée úriqararana Ánutuna aaqá ásauku uqannai óoqufaaqee maríana qíqafeefaranoo mári inaqa kásooqaqee innaarúnaindari asuru námufaqa qúmuanaga mikamúqoo faqa ínnee qiní qíqafeefaranoo. ⁶³⁻⁶⁴ Aanáiqikirausa úriqararafa miná iriséenoo áanóommaseenoo narí qamunna parara qíma quqáseenoo qinau, maasá fífau faiqí ufara randáidaqa, dóo miná mandá ufa íriafanoo ínnee minára náqi fee qídee qufaqa misá aiqáma qiqau mifá mandá óosana fíqararafa máridanoo naríara Ánutuna ámaaku fee qídanoo, kúqiranaki kai fúani.

⁶⁵ Miqí qímasoofaqa akaqáusa Yísuna níqara fida ámaqaseeqa gamunnannai áfu ruúmbamaqáseeqa nísaukusamu óori aruséeqa iraqau, miná yáfee aní árinoo fee qínaqa íria. Miqí qímasoofaqa minásaa rakísamaru maará fasiqausa miná mara máreeqa nísaukusamu óori áriqau.

Peetooroofa Yísuna sía qáfaiidee qinau.

(Mataioo 26:69-75; Ruka 22:56-62; Yoohanee 18:15-18, 25-27)

⁶⁶⁻⁶⁷ Misá máaqaki Yísuna árira ufa qímarufanoo Peetooroofa máaqa kooqínni sundíauqa faqa idáki óoqufaaqee ufanóo aanáiqikirausa úriqararana aináinimaru manaaqafa anirée Peetooroona miqóo idá qaani márufanoo qáfamaseenoo mi-manaaqáfa miná óori aikuqummáseenoo qímaminoo qinau anée Nasareeteendáraafa Yísuna faqa núanafa máriananoo. ⁶⁸ Peetooroofa miná iriséeno qáoo qínoo qinau, qínée sía minára íridaqa sía anée qíánnufana óosana íridaqee qímaseenoo fíndufumákufanoo mi-maaqána quqúsa kóoqi márunnai fufanoo kookoorána ufa qinau.

⁶⁹⁻⁷⁰ Ufa qufanoo mi-ainainira manaaqáfa Peetooroona kafáa óoqu qáfamaseenoo miqóo márusa qímannimainau Ínnee maaná qáfaaqa Yísuna faqa nímarifa máridanoo fee qufanoo Peetooroofa kaifáa qáoo qinau. Káqikaaqoo marikúfaqa miqóo mi-fasiqáusa márusa Peetooroona afeekaikámasee qímamiqa qiqau. Anée Yísuna faiqi námu márianafa máriananoo, anée náqi fee mándee qáoo qídanee, aní ufa fannoo aní kooroomámaqáifaqa íridaqa, anée Yísuna maqannaafa Kariree máqanna márianafa máriananoo. ⁷¹⁻⁷² Peetooroofa miná irisée narí amana aqiqámásee qinau, qínée sía ánoona ufa qímamiananoo Ánutufa dárui. Qínée anée qíánnanara sía uqanna minára íridaqee qufanoo miqí quqóo kai kookoorána kafáa ufa qinau. Peetooroofa miná ufa irisoo fanoo áaqoo ruqíanau Yísufa maaqí qímaqoo úfanara óonumáfi írinau. Fáfaa eendáki anée qaaramoo kári qiníara sía fee qínanoo kookoorána qaara kari ufaqíannoo. Peetooroofa miná iriséeno asaurúseenoo ikíraqámaree quqásee finau.

Misá Yísuna qumáree múnu Piratoona ufakí quqáqau.

(Mataioo 27:1-2, 11-14; Ruka 23:1-5; Yoohanee 18:28-38)

15 (Óoqai Mooseena sándufa fannoo sía asukunai ufa óosana óosana qínnufafa sía ánoona kambíqaannoo fee qímaqoofa márufaqa misá miná rukíaseeqa asukunai ufa qiqau.)

¹ Iqáqoo kanánaana aanáiqikirausa misá úriqarararusa faqa Yuda máqannaasa faiqí firaasá faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa aiqáma úriqarararusa faqa maasá asukunai qínnufafa sía ánoonaikidanoo fee qímaseeqa iqáqoofaqa Yísuna káqi káqi ufa suqúseeqa náriqa Yísuna árifandinna úfana kaifáa

andeeqáseeqa. Misá ufa andeeqáseeqa Yísuna mara máree sáinandannai rumbámareeqa áfiqa máreeqa Roomma máqanna kiapana Piratoona ámiqau. ²Amisoofoo Piratoofa Yísuna irámmirinau. Anée kúqaa fee Yuda máqanna karaambáiqá fee máridanee qufanoo Yísufa qinau anée qíanandemmíqa máridaqa. ³Aanáiqikirausa úriqararausa anirée moómoo únna Yísunara qímaríqau. ⁴⁻⁵Piratoofa miná iriséeno Yísuna kafáa irámmirino qino, misá moómoo mandáinainara aníara qídaqa, aní ufa sía fee márifanee anée sía fee qinnáree qufanoo Yísufa sía ufa qufanoo Piratoona áaquqana.

Misá Yísuna Piratoona kóotaki quqáqau.

(Mataioo 27:15-26; Ruka 23:13-25; Yoohanee 18:39-19:16)

⁶⁻⁷Áukuana áukuana aiqáma aukuana Piratoofa áinnaaqarara qoomaqa sáara moo ádiafaaira ainaina Yuda máqannaasa nímianauree qímasee rumbáranakinaana moó idukú níminau. Nári nídímárana uqanna idukúnníminau. ⁸Mi-aukuanná Yísuna ufa írmaria faasaana faiqí ánaasee moómoo Piratoona oopísaki anirée qíqau. Anée óoqai áukuana aukuanasaa faiqí moó idukúsee qímariannana maqee maa-aukuanna faqa moó idukúsee qímia. Karafusa márina moó idukú qímianee qímasaida farafára ímaríqau. ⁹Piratoofa qinau, Amanée qinée Yuda máqanna karaambáiqá Yísuna idukú níminauree qinau.

¹⁰Piratoofa aanáiqikirausa úriqararausa sía ánoona márunara fífau rairai qídaqa Yísuna maréeqee Piratoona ámunara írinau. Minára kai Piratoona amanée qinée Yísuna idukú nímianauree qinau. ¹¹Aanáiqikirausa minára iriséeqa faiqí ánaasee fuki faakí qufaqa misá Barabasinara idukú nímiannee qíqau. Mi-aukuanná faiqí moo áuqu Barabasifa karabúsaki márinau. Mifá akaqáusa sáimbaqa rákiranaki faiqí moo kuqánnarusooafaqa karafúsaki quqáqau. ¹²⁻¹⁵Misá Barabasinara qufanoo Piratoofa kafáa aiqámausa qímannimino qinau. Yuda máqannaasa karaambáiqá qímariana minára náqi fee ianáuree qufaqa misá moómoosa kafáa fáaqa quqásee qímamiqa qíqau, pirímmannai aunírira saqarisaa áruannee qufanoo Piratoofa misá irámmirino qinau mifá nána mandá oosana máraifaqee áruanauree qufaqa misá firaaqóo uqanna fáaqa quqásee qíqau, pirímmannai aunírira saqarisaa áruaqee qufanoo Piratoofa faiqí ánaasee moómoosa nídirana nímianee qímaseeno Barabasina idukú nimiséeno Piratoofa narí maará fasiqauqa nimisée maasá Roomma máqannaasa óosana marasée ráitasaa qainna rumbéeqoo samu miná ataufakaaqa aru umooqukamásee áfiqamareeqa múru aunírina saqarisaa pirímmannoo áruaqee qinau.

Amuka faqáa qafee áuqusee afisúamaqáqau.

(Mataioo 27:27-31; Yoohanee 19:2-3)

¹⁶⁻¹⁸Piratoofa miqí qímasooafaqa sundíauqa iriséeqa Yísuna áfiqamareeqa kóota maqakiqari rafúdamakufaqa miqóo Piratoona fira

ámiqira maqa naambeéqai ráitasaa qainna rumbéeqoo sámuna Yísuna ataufakaaqa áru umooqúkámaseeqa ataasá átaasa náaree qímasee fáfaa aunírira saqarisaa áruanauree qímasee kiapana firaa maaqa naambeéqai múnusee aiqáma sundíauqa náaramasoofaqa aniréeqa qamunna moó maará fasiqa misá qamunna taatuqée árirana afisúamaqásee amuka faqáa sánda saatúnanda foqáana mara máree karaambáiqqa qafee fee qímasee Yísuna ákiaqa áranaiqi afisúamaqásee nísauku níqinaaqa quqásee kiapana ámandee máriandee mándee ámandamásee qímamiqau, Óo Yuda máqanna karaambáiqqa sía dauní kúqinnaranoo kísaaqasaa márinnaranoo. ¹⁹Miqí qídaqa sasámimi atEEKÁRASAMU qumáree miná ákiaqa rupéemma ámidaqa firaaqóo ataasá átaasidaqa miná afaaqai níqaaara fidiámaqasee miná óorinni niqoori sáunarafuqaqqa ataasá átaasa qímariqau. ²⁰Misá ataasá átaasa qírana taikáfufuqaqqa misá saasáakoonaa áriraa qamunna raipáqusee narí qamunna afisúamaqásee aunírira saqarisaa firímmannai árifandinnaqoo áfiqee fiqau.

Misá Yísuna áfiqee Koorookata áaqanai fiqau.

(Mataioo 27:32-44; Ruka 23:26-43; Yoohanee 19:17-27)

²¹Maqúsai ári izeeqa Yísuna dóo áfiqee fímarufanoo kudoosaápeenoo narí aunírira saqari sía amanáfufuqaqqa maará fasiqauqa faiqí moó narí máaqaindari aniroona aanái paqúrimasee miná áuqu Simoona amaráfa. Sía Yísuna faiqi námukinaafau miná amaráfa moó fannoo mifá Sireenee máqusaindaraafa Areekasandeerana faqa Rufusana faqa níkoofa márínau. Sundíauqa minára Yísuna aunírira saqari aku máree fúa qímasee árirarufanoo mifá misá faaqaanara rufíasee aku máree finau.

²²Miqímasee misá Yísuna áfiqqa maree fífí ufaqá Koorookata ámuqaqunamusaa áfiqee fiqau. Mi-maqa maaqána áuqu faiqí níkiaqa ámudaani fée qiqau. ²³Yísuna miqóo múnu quqásee uáinna nammari marasée moo márasinna minakí quqásee minára náanneera fuki faakí qufanoo qáoo qímasee sía nanau.

(Mi-marasinnána nári ufakíqari meerafée qímariqau. Mi-marasinnáfa námasainaqa sía afaaqa áidafuanifeera ámuqanoo áidafirana máraanee qímaseenoo sía mi-marasinná nanau.)

²⁴Marasínnara qáoo qímasoofaqa misá miná qumáree aunírira saqarisaa rúmmamaqasee pirímmannai aruséeqa uqéereeqeeqa rakíaqau. Rakíaseeqa miná qamunnauqa fáasai raipáqu quqáqoona mara máree káatara foora sararamánde yáfee máraannoo yáfee máraannoo qímasaída máraqau. ²⁵Súani maqee ururoofaqa naina kiróoka aunírira saqarisaa áriqau. ²⁶Yísuna áriraa oosana raufíqira saqarisaa ákara rúmasee aunírira saqari ákiaqai aiqáma qáfafaqera atukáraqau. Maaqí másee ákara rinau. Maa-fasiqáfa Yuda máqannaasa karaambáiqqa márídanoommi qímasee ákararinau. ²⁷Maará fasiqauqa karafúsakinaana

faiqí mandáikámannimaqee máruqanda ruúmba quqáqoona minakíqari mara máree Yísuna aqá mínisee náriqa auníriranasaa arusée Yísunaindi qámgaanai rakíqasee miqandá aunírirana dínni dínni rakíaqau.

[²⁸Miqímasoofanoo óoqeenaa tamummaqara fasiqauqa ákara ánoona kambíqanau, misá qiqau, misá miná maréeqee mandá óosana máree maríasaki quqéefaranoo.]

²⁹Yísufa aunírira saqarisaa dírinoo márufaqa faiqí ánaasee moómoosa fíqaree áiqaree ídaqa qufóonarídaqa ataasá átaasa qímasee mandá ufa qída qiqau, anée maasá firaa amaana máqa rapéemasee qaaramoo faasaana kafáa usakéennaree. ³⁰⁻³¹Amaná maqee aneenná kai tatúakinana maqásaa áqufinana asumu mária qímaru faqa aanáiqikirausa úriqararansa faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa ataasá átaasa qídaqa narí qímami narí qímami qiqau, Mifá moómoosa asumu márirana nímírarimarifa naríara sía asumu máriannoo. ³²Dóo maqee Ánutuna ásauku mundírafa maasá Isaraee máqannaasa karaambáiqá auníriranasaaqari tatúaki áqufinaqa maasá írirana mínásaa rusísee kúqaa Ánutuna ámaaku fee qianáura. Mandá fasiqaqara dínni dínni nári saqárisaa áruaqanda miqandá faqa Yísunara ataasá átaasa qímariqau.

Yísufa kúqinau.

(*Mataioo 27:45-56; Ruka 23:44-49; Yoohanee 19:28-30*)

³³Súani qámgaaná ákiaqa ámummaqa ururoofanoo mi-maqa maaqána aiqámai asukuna rafáaqafinau. Súani afu safásasaa mundúfanoo asukuna taikáfufanoo kafáa súani qanau. ³⁴⁻³⁶Asukuna taikárarímarufanoo Yísufa fáaqa rúmasee Eeburu ufakíqari qinau Eeri Eeri rama sabakatani maasá ufakíqari qiní Ánutu qiní Ánutu, náqaa fee ifanéé qiní minní qíseenee qímasoofaqa akaqá fasiqa ánaasee miqóo márusa mandírira iriséeqa qiqau, Dóo íriaqa mifá Eeriana áaraidáqinoo qufanoo faiqí móo fannoo Yísuna aunírira saqari atukaki sandée óonureenoo paadura au fooqána maraséenoo maará fasiqauqa nári maqee maqee néemaru uainna nammarinaki raaramáseenoo áika maraséenoo mínásaa rutáquseenoo Yísuna nammári náanifee qímasee uqéereeqee Yísuna áfaurusaa quqásoofanoo qumbifíqamma námasoofanoo ámu fasiqafa qinau, Dóo maasá rakísia, Eeriaafa aniréenoo aunírira saqarisaaqaraana tatúannoo fee sía fee tatúannoo. ³⁷Yísufa mi-nammarína qumbifíqamma námaseenoo firaa kari fáaqa rúmaseenoo dóo kuquaraasináu.

³⁸Kúqufanoo aaqee kái Yeerusaree firaa amaana maqakinaa qamunna dírirafa ámmuqundari qámgaaná kai raaqúmaree múqufi áqusanau. Mi-qamunnáfa náaquqara máaqasaa ititára qamunna márinau. Minaki faiqí sía kéeqemaria maqa márinau. Áukuana aukuana Ánutuna aanáiqikirausa úriqararafa kai minakí sipsípa ánaaqa fidíka mara máree mi-maqánaki raaraa ímarinau. Dóo maqee qamunna anaqínoo máriafaqa faiqí ánaasee Ánutuna

aaqá fimaria aaná ititée márifa dóo maqee atúanoo máridanoo. ³⁹Maará fasiqauqa úriqararafa aunírira saqarisaa rakísimarufa Yísufa fáaqaruna faqa kúquna faqa qáfamáseenoo áaquqoofanoo qináu, kúqaa maa-fasiqáfa Ánutuna ámaaku máridanoo. ⁴⁰Yísufa aunírira saqarisaa márufaqa ánaasee akaqáusa miqóo márídaqa níanasaa márídaqa rakísi maríqau. Misákiqari Saroomēefa faqa Mariana amaráfa Makadara máqusaindari ánufa faqa, Máriana moo ámarana faqa mifá kumaaráa Yameesa Yooseesa nínoofa márufa márínau. ⁴¹Mi-anaaseenamúsa Kariree máqusaindari Yísuna dadaaqímarusa miná faqa áfaqaqa ániusa maríqau. Sía misá kai, moómoo ánaaseeuqa faqa Yísuna faqa Yeerusaree máqusai aniroosá ani márída aunírira saqarisaa rakísi maríqau.

Yísuna óoni áamarai ákundaqau.

(Mataioo 27:57-61; Ruka 23:50-56; Yoohanee 19:38-42)

(Yísuna áukuana narí máqannaasa maaqímmasee madika indufúsaida kuqufusá níkundee maríqau. Misá óoni firaaná kasaqa áamara áuquseeqa minakí kéeqafuafaqá dínni dínni moómoo aamara áuqíseeqa kúqusa minakíafa náadu náadu níkundee maríqau. Moodáa kai moo kári ákundeeqa miná áfunda taikóofanoo kaifáa moó fannoo kúqufaqa miqíkai ímaríqau. Sía moodáa karifau níkundee maríqau. Moo kári moó kari níkundee maríqau.)

⁴²Yísufa kuqufufanoó súani dúpufanoo Arimatea máqusaindaraafa miná áuqu Yooseefaana amaráfa aniranau. ⁴³⁻⁴⁵Mi-fasiqáfa Yuda máqanna ufa suqíranaki kéeqeemarúfa márínau, aiqámausa minára káaqa andeeqára fasiqa fee qímarufa márínau, maqee maqee Ánutuna quqúsa innaarúnaindari maqásaa kambíqaaninnanara rakísi marúfa márínau. Yísufa kúqu faasaana sabáta deedaqíra fáasaanee qímarunasaa Yooseefaafa Yísuna irí dúna sabáta faasaana aunírira saqarisaa káqi dírinoo máriandoo qímaseenoo aniréenoo paasóosamasee Piratoona máaqaki káqi kéeqa fínoo Yísuna iríara qufanoo Piratoofa Yísufa dauní kúqunara tautúmasee maará fasiqauqa misá úriqararana áaramaseenoo iranau. Yísufa kísaaqasaa fee kúqinoo fee qímaseenoo mi-sundianá ufa iriséenoo Yooseefaana dóo máraannee qufanoo ⁴⁶Yooseefaafa ráudamaki qamunna firaaná moó feefaurúmámaree óonuree Yísuna irí saqárisaaqaraana tatú quqáseenoo qamunnaasaa kukúqa mándee aku máreenoo óoni áamara áuquqoo madikanaki Yísuna irí quqáseenoo óoni firaaná quanda quandamméeeqeenoo óoni aamarasaa itítanau. ⁴⁷Máriana amaráfa Makadara máqusaindaraa anaaseefa faqa Máriana moo ámarafa faqa Yooseesana ánoofa miqóo rakísida irí quqáranara qáfee maríqau.

Ánaaseeuqa madikakí óonu qáfaqau.

(Mataioo 28:1-8; Ruka 24:1-12; Yoohanee 20:1-10)

16 ¹Yísuna irí káqi óoni aamaraki márufaqa Máriana amaráfa Makadara máqusaindaraafa faqa Máriana moó ámarafa

Yameesana ánoofa faqa moo ánaasee Saroomeesa faqa Sabata faasaana áiqaróofaqa kúqimariasa akunnímaqee maría marasinna feefaurúmámaree Yísuna irísaa ákuanee qímasee mi-eendánaki deedaqiau.

²Kanánaana iqáqoofanoo súani maqee ururoofaqa mi-anaaseesá Yísuna ákúndoo óoni áamaranaki fiqau. ³⁻⁴Aanáí fídaqa misá narí qímami narí qímami qiqau, fira oonitia fannoo óoni áamara ititánoo márifaqa yáfee dadaaqínaqee umbaqí quqásee fee marasínna aku ámaqee faree qímasee óonu qáfoofanoo óoni fáasai quanda quandamméeqee máfi áquqoofanoo márinau. ⁵Misá óoni qáfamasee óoni áamaraki kéeqafi qáfoofanoo ásauku uqannai kumaaráa moó fannoo qamunna éekara arirana afisúsee óoqu marifufaqa qáfamasee tautúmasee káaqa rufiaqau. ⁶⁻⁷Tautúmasee rufioofanoo mi-kumaaraafá qímanniminoo qinau sía tautúmasee rufiaqau. Ínnee Yísu Nasareete mágusaindaraana aunírira saqarisaa pirímmannai áruanara randée maríafanoo, mifá sía maaqóo márídanoo fíndi finoo márídanoo. Dóo qáfaaqa, maaqóo misá mina irí quqéaa. Dóo fuaqa maa-ufána narí faiqi námufaqa Peetooroona faqa qímannimiaqa. Yísufa ínni nóorinni Kariree máqa maaqai finoo, ínnee miqóo óonureeqa narí qundée kai íqa miná qáfeefaranoo.

⁸Mi-anaaseeuqa miná iriséeqa óoni áamarakiqari rafúdamakufaqa sandámáqaraasammiquau. Káaqa ruffarana faqa náindiri roofaqa sandáqau. Misá maqúsai óonureeqa káaqa rufíasee sía moosá qímannimiquau. ⁹Yuda mágannaasa Sariríqara amaanasáa fee qímasee amaanasáara indaarúqaa faasaanee qímariqau. Mi-indaaruaa faasaanna sandóo anaasee namusa ánu faasaanasaa Máriafa Makadara mágusaindaraafa náaree Yísufa fíndifuna qáfanau. Óoqai Yísufa káqi máru kamuqoo fáafasaaqa narí ánoona amarána mi-Mariána aunduráki fáafasaaqa qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée márufanoo Yísufa káqi máruqoo miná aunduráindaraa faafasaaqa niqiqoofaqa rafúdamaki sandámáfiqau. Yísufa mi-anaaseená áfusaa narí kúqiranakiqari fíndifuna indaarú kooroo inau. ¹⁰Yísufa mi-anaaseená áfusaa kooroomámbunara Yísuna áiku ásauku óonu maaqí qímasee qímanniminau, ¹¹Yísufa kúqiranakiqari fíndifinoo márifaqa qinée qáfee qufaqa misá káqi minára soofaarídaqa ikíraqée máruqoo márufaqa mi-anaaseenára únna qíifoo qiqau.

**Yísufa kúqiranakiqari fíndifinoo narí faiqi námukiqari
qaaraqánda kooroo inau.
(Ruka 24:13-35)**

¹²⁻¹³Yísufa kafáa moo óosana maraséeno narí faiqi námukina qaaraqánda nífusaa kooroo ináu. Miqandá Yeerusaree mágusaindari moo máqusa káqikaa maqusai fímarufanoo Yísufa aanái nífusaa

kooroomámbufoqa miqandá óonurandee anirée Yísuna áiku ásauku qímannimufafa únna fée qiqau.

Yísufa narí faiqínámuki kooroo inau.

(Mataioo 28:16-20; Ruka 24:36-49; Yoohanee 20:19-23; Niqiqoosa 1:6-8)

¹⁴Yísufa miná inaaqiana narí faiqi námu qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu moodáa mārarausa nārana nēe mārufanoo kooroo ináu. Kooroomáfinoo misá miná qáfēe marúsa únna fee qunára níqinoo qinau, ínna írirafa ufa rukíēe mārīsa mārīafanoo sía qíqafēe mārīasa ufara ínnee írimariāfanoo.

¹⁵Yísufa miqí qímasee qímannimiseenoo kafáa maaqí qímasee qímanniminau. Ínnee maa-maqa maaqána afaaqasása aiqáma maqannaaiannái uqanna óonureeqa qiní ámiqira fasaasa ufa qímannimiaqa ¹⁶Qinísaa írirana rusímariasa írirana rusídaqa nammári máree maríasa misá innaarúnai náaru mārira asumu máreefaranoo. Qinísaa sía írirana rusímariasa misá nārīranaki fifāranoo. ¹⁷Qinísaa írirana rusímariasa maa-afeeka ainainná misáki mārīnaqa qáfēefaranoo, misá faiqí naundurákināa fáafasaaqa qiní dúqusaa niqíqēefāranoo misá moo máqannaasa ufa sía nári íri marīanakiqari qifāranoo. ¹⁸Faiqí kuqánnarīmari sakanífa ukaqánimīsáinaqa sía mandáikifaranoo. Misá ufaaqa námasee sía kúqifaranoo. Misá nári nísauku aurímariasasaa rusísaifaqa fíndi fifāranoo.

Yísufa innaarúnai óoru fu ufafa.

(Ruka 24:50-53; Niqiqoosa 1:9-11)

¹⁹Yísufa narí faiqi námu faqa ufa qíqisoofanoo Ánutufa miná uqéereeqeenoo innaarúnai narí aaqá ásauku uqannai quqásōofanoo miqóo óoqu marīnau. ²⁰Yísufa innaarúnai óoru fúfaqa miná faiqi námu aiqámai fífainídaqa Yísuna ámiqira fasaasa ufa qímannimiqa niqau. Misá miqí mārufanoo Karaambáiqā qumeē dadaaqufanóo faiqí ánaasee misá ufara kúqaa fee qiaqéera faiqí sía áuqaaqaa ira afeeka nímufafa áuqoofanoo ánoona kambíqee mārīnau.